

bojovník nenásilí

Je čas prolomit ticho

Občanská neposlušnost jako boj o spásu duše

Tato řeč za stažení amerických vojsk z Vietnamu zazněla na setkání spolku „Clergy and Laity Concerned“, konaném v Riverside Church v New Yorku 4. dubna 1967, tedy přesně rok předtím, než byl její autor zavražděn. King zde spojil kritiku války ve Vietnamu s bojem za lidská práva způsobem, který zůstává aktuální. První překlad tohoto důležitého Kingova textu do češtiny tak není historickým dokumentem, ale příspěvkem do současné diskuse.

MARTIN LUTHER KING

Přišel jsem dnes večer do tohoto ctihodného chrámu, protože mé svědomí mi nedává jinou možnost. Plně jsem se s vámi ztotožnil, když jsem četl úvodní řádku: „Přichází čas, kdy mlčení znamená zradu.“ Pokud jde o Vietnam, tento čas právě nadešel.

Proč právě my?

Ti z nás, kteří už začali prolamovat ticho temné noci, zjistili, že protestní výkřik je často vyvoláváním agónie. Přesto musíme promluvit. Musíme mluvit s veškerou pokorou, ale promluvit musíme. A musíme se též radovat, neboť je to určitě poprvé v našich národních dějinách, kdy se významný počet náboženských vůdců rozhodl nezůstat u pouhého hlásání uhlazeného patriotismu a vydal se k výšinám rozhodného nesouhlasu, založeného na příkazu svědomí a znalosti historie. Snad tu mezi námi povstává nový duch.

V uplynulých dvou letech, když jsem se rozhodl napravit zradu v podobě vlastního

mlčení a začal volat po radikálním ukončení vietnamské zkázy, pochybovalo mnoho lidí o moudrosti mé cesty. V centru jejich obav vystávala často a nahlas tato otázka: Proč právě vy mluvíte o válce, pane Kingu? Proč se právě vy připojujete k protestním hlasům? „Nepoškozujete věc lidí ve vašem hnutí?“ ptají se. Ačkoli rozumím jejich znepokojení, jsem přesto zarmoucen, protože takové otázky znamenají, že tazatel nechápe mé výzvy.

Ve světle tak vážného nepochopení je důležité jasně vyjádřit, proč věřím, že cesta z baptistického kostela na Dexter Avenue v Montgomery ve státě Alabama, kde jsem započal svou pastorační činnost, vede přímo do tohoto shromáždění dnes večer.

Přišel jsem dnes na toto pódium přednést naléhavou prosbu k mému milovanému národu. Tato řeč není adresována Hanoji či Frontě národního osvobození. A není adresována ani Číně nebo Rusku.

Není to ani pokus nahlédnout nejednoznačnost celé situace a nutnost kolektivního řešení vietnamské tragédie. Nemá to být ani pokus udělat ze Severního Vietnamu a z Fronty národního osvobození vzory ctnosti. A ačkoli obě tyto síly mají možná dobré důvody být podezřívavé k dobré vůli ze strany Spojených států, život i historie výmluvně svědčí o tom, že konflikty nejsou nikdy vyřešeny bez důvěry a kompromisů na obou stranách.

Dnes večer ale chci promluvit ke svým americkým spoluobčanům. Neseme totiž největší odpovědnost za ukončení konfliktu.

Význam Vietnamu

Vidím sedm hlavních důvodů, proč zahrnout Vietnam do zorného pole své morální vize.

Od počátku je tu zřejmá spojitost mezi válkou ve Vietnamu a bojem, který vedeme v Americe. Před pár lety zažil náš boj šťastný okamžik.

Pokračování na s. 16

obsah téma čísla: bojovník nenásilí

- 1 **Je čas prolomit ticho. Občanská neposlušnost jako boj o spásu duše / Martin Luther King**
5 **Nepohodlný bojovník. Martin Luther King tehdy a dnes / Robin Ujfaluši**
19 **Probudit se ze sna. O jedné idealistické lži / Martin Škabraha**

báseň
5 * * * / Hana Fousková

- výtvarné umění**
6 Utočím, tedy žiji. Retrospektivní pouť sochařky Louise Bourgeoisové / Čestmír Lang
7 K výstavě Exotismy ve výtvarném umění XX. století v Čechách a na Moravě / Alena Potůčková, Alena Křížová, Ladislava Horňáková

- literatura**
8 Nenápaditá nenápadnost okamžiku. Básníci Burian, Děžinský, Motýl a Soukup v Hostu / Klára Listopadová
9 Soudce a zpravodaj. Mrtvý v bunkru Martina Pollacka / Pavel Šidák
9 Špatné návyky. O proměnách světa a literatury / literární zápisník Jana Štolby

- divadlo**
10 Rukopis královédvorský v divadle Husa na provázku / Jitka Páleníková
10 Don Juan ve Stavovském divadle / Olga Vlčková

- film**
11 Venkovský učitel před katedrou / Tomáš Hořava
11 Co to znamená být jiný? / Kamila Boháčková

- hudba**
12 Earth: Pomalá hudba pro rychlé časy. S Dylanem Carlsonem o nespěchání / Karel Veselý
13 Hutná řeka zvuku Don@u.com. Zdařilý debut slovensko-rakouského improvizálního seskupení / Lukáš Jiříčka
13 Autechre, směšovači matrixů / hudební zápisník Pavla Klusáka

- rozhovor**
14 Estetika stejného. S Peterem Noeverem o architektuře, designu a veřejném prostoru / Mariana Serrano
média
18 Kam chce Fico dotlačit novinářov. Nový tlačový zákon na Slovensku / Boris Kršňák
společnost
21 Ateistické Česko? Lhostejnost k náboženství / Robert Bezděk
23 Jak ospravedlnit český fašismus. Recenze knihy Milana Nakonečného / Jan Charvát
23 Nevěřící slouží víře. Recenze knihy Rebelka: odvrácená strana islámu / Jan Lukavec
24 Nerušit – zasedá NATO. Projevy nesouhlasu v Rumunsku zadupali / Ondřej Slačálek
25 Nedémonizujte Polsko / Joanna Derdowska
25 K situaci v Ústavu Dálného východu FF UK / Miriam Löwensteinová

- beletrie**
26 Fiaska impotentních dnů / Petr Měrka

- galerie**
27 Markus Selg / připravil Petr Vaňous

- nové knihy**
30 DVD a CD

- recenze týdne**
31 Bůh Východu i Západu. Orhan Pamuk a jeho kniha Jmenuji se Červená / Ondřej Kavalír

- rubriky**
3 tipy – A2 doporučuje zhlédnout či vyslechnout
4 oranžový výlep – průběžná výstava komiksů všedního dne
5 zkratka – jednou větou z domova i ze zahraničí
18 přešlap – Karel Burian, Vítězslav Jandák, manipulace a lhostejnost / Karel Hvížďala
24 par avion – z ruského tisku vybral Ondřej Soukup
29 odjinud – o literárním dění v českých časopisech / František Knopp
29 soutěž
32 ovšem – glosy

editorial

Dámy a pánové!
Kdysi velmi nepohodlného amerického bojovníka nenásilí, úchvatného řečníka, nositele Nobelovy ceny a vznešeného plagiátora Martina Luthera Kinga, zavražděného před čtyřiceti lety, přesněji 4. dubna 1968, si dnes přivlastňuje mj. Hillary Clintonová, George W. Bush, Bill Clinton a (nejpochopitelněji) Barack Obama. Veskrze kladný, pokorný hrdina a navíc mrtvý se vždy hodí. Rádi bychom Kinga ukázali v živější poloze. Jeho text (první Kingův do češtiny přeložený) vykazuje mimořádnou sílu slova a nemyslet při něm na dnešní USA a válku v Iráku je pracné a zbytečné. Martin Škabraha pak na s. 19 nabourává šablonovité představy o síle nenásilí. – Do redakce A2 nedávno nastoupil Jan Hladoník, který nyní tvoří naše distribuční oddělení. Pokud jste ochotni nám napsat, kde ve vaší vsi či městě není A2 k dostání, ač by měla být, pošlete mu onu cennou informaci na adresu distribuce@tydenikA2.cz nebo použijte webovou stránku tydenikA2.cz (rubrika knihkupectví). Na webu lze nyní nově stáhnout staříčký černobílý videospot A2 od Andrey Slovákové, macatý transgenderový klip Marka Thera k festivalu Stimul a dvě z našich příloh: GAZLERIE a Divadelní minutky. Tím vším bych vás ráda přilákala k účasti na webové debatě nejen o člancích v A2. V přítomném čísle najdete osvěžujících polemik hned několik (s. 2, 7 a 25). Ptačí a dešťové pupenočení! Libuše Bělunková

došlo

Ad Americká ražba (A2 č. 12/2008)

Vždycky jsem se zájmem pozoroval trpaslíky, jak nevidíce, že stojí na ramenou obrů, nonšalantně lustrují jejich dílo. V nedávném čísle A2 jsem takto zaznamenal Josefa Mouchu v recenzi publikace *Umění po roce 1900*. Co Moucha považuje za největší slabost práce Rosalind Kraussově, Hala Fostera, Yve-Alaina Boise a Benjamina H. D. Buchloha, jinak autorů amerického časopisu *October*, je spíše její největší předností, a sice důsledně uplatňované ideové a metodologické zázemí (psychoanalýza, marxismus, strukturalismus, dekonstrukce). Pak se může přihodit podobné překvapení jako při čtení Hanse Beltinga. Můžeme snadno nabýt dojmu, že se tu přesprávil teoretizuje (čti přemýšlí nad uměním) a že se „tělo umění“, tak jak ho vnímáme my, vytrácí. Potíž je v tom, že u nás se nad uměním příliš „nepřemýšlí“ a teoretická a metodologická základna například českých absolventů oboru dějiny umění je stále mizerná. Také Moucha, zdá se, aby tu neutonul, chápe se myšlenkových stébel Maxe Dvořáka a Pierra Francastela, u nás notoricky známých, v recenzované práci však absentující. Jiní se mu do ideologického krámu nehodí. Význam recenzované publikace je ohromný a jen stěží najdeme v češtině originálnější a náročnější práci.

Před několika léty volal Tomáš Pospisýl po tom, abychom hledali nové nezápadní

pojmy pro naše umění po roce 1945 (tehdy reklamoval užívání pojmu minimalismus na některé autory 60. let). Také Moucha se domnívá, že „pokud zůstaneme odkázáni na dovoz hotových příruček o historii umění, budeme pořád – samozřejmě marně – reklamovat manko internacionálního dialogu a z toho vyplývající deformace minulosti“. Problém je, myslím, ještě někde jinde. Mouchovy stesky nad tím, že Štyrský ani Mucha, Šíma, Teige, Drtikol, Sudek, Diviš či Boudník s Knížákem nepronikli do amerického kontextu (rozuměj do knihy), jsou jalové. Naše umění přece po většinu 20. století přežívalo v mnohonásobné izolaci (politické, kulturní, jazykové) a ani dnes český stát nepodporuje „vývoz“ našich klasiků skrze publikace a velké retrospektivy do západních metropolí. „Jak se potom divit, že čtveřice autorů se na 25 stranách odvolává na Dubuffeta a neví, co v New Yorku za války maloval Alén Diviš?“ (J. M.) No, přece kvůli osudu samotáře a emigranta, kvůli Divišovu poválečnému návratu do Prahy a příklonu k tradiční křesťanské ikonografii; zatímco Dubuffet v Paříži zakládal art brut teoreticky (knihami) i prakticky (výstavami i sbírkou)!

Abych to uzavřel nonšalantně (taky jsem trpaslík): autoři A2 by si měli častěji uvědomovat, že tento časopis vlastně také stojí na ramenou jiných a v mnohém chce navázat na étos *Octoberu* – provokativní, intelektuální revue, kriticky pozorné k politickým a sociálním kontextům současného umění a jejich různorodým interpretacím.

David Voda

Ad Žádný komunista není Plastic People (A2 č. 14/2008)

Lobotomii – nic menšího by podle Přeslapu Jiřího T. Krále musel prodělat čtenář, aby souhlasil s mým článkem *Plastiky dneška je Komunistický svaz mládeže*, vydaným v Britských listech. Pro připomenutí: Název i článek je reakcí na text Andreje Bažanta *Plastici dneška?* v Literárních novinách, který přirovnával k legendární undergroundové kapele uměleckou skupinu Ztohoven. Hlavní tezí článku je, že Ztohoven jsou s Plastyky nesrovnatelní, neboť jsou společensky akceptovaným výstřelkem. Má-li už smysl nějaká paralela, je to srovnání obdobně motivované represe: potlačení skupin, které 1) ztělesňují hodnoty nepohodlné danému režimu a 2) jsou pokládány za snadné cíle, neboť se vymykají většinovému kulturnímu kódu. Zde jsem našel překvapující paralelu Plastiků s mladými komunisty, přičemž jsem výslovně zdůraznil i odlišnosti, včetně toho, že undergroundová skupina na rozdíl od komsomolců vyvolává sympatie.

Autor Přeslapu zjevně neměl potřebu článek nijak pozorně číst – názor si udělal už u titulku: s textem lze souhlasit jen tehdy, nemá-li to člověk v hlavě v pořádku, sugeruje svým čtenářům. Bezděky tak staví na ideologii „zdravého rozumu“ a neuvědomuje si, že i tento „zdravý rozum“ představuje ve skutečnosti soubor sedimentovaných politických předsudků, represivně rozehrávaných proti nonkonformním názorům. Právě ideologie zdravého rozumu byla ve své době používána proti Plastikům, přičemž verše Pavla Zajíčka „běžím s hovnem proti plát-

nu, do plátna to hovno zatnu“ nebyly brány jako „umění“, ale jako doklad, že ti, jimž se líbí, nebo kdo se jich dokonce zastávají, to asi nemají v hlavě v pořádku... Králův článek je dokladem, že tento typ myšlení zdaleka nevymřel a stále slouží k ospravedlňování nemyšlení a represivního přístupu, byť má momentálně mnohem menší následky.

Ondřej Slačálek

Opravy

V recenzi Petra Hamšíka Démoni Iana Curtise (A2 č. 13/2008) jsme název skupiny Joy Division zkomolili na limonádové Joe Division. V glose Kamily Boháčkové v témže vydání bylo uvedeno nesprávné křestní jméno Pavla Bednaříka. Všem se omlouváme.

–red–

Soutěž

Správná odpověď na soutěžní úlohu z čísla 12 – Na jaký hudební nástroj a v které skupině hraje Tomáš Přidal? – zní: Na kytaru v kapele I hate polly. Knihu Tomáše Přidala Hlasy v sušence posíláme Majce Žižkové do Teplic. Správná odpověď na soutěžní úlohu z čísla 13 – Napište nám název románu Jaroslava Putíka, který vznikl přepracováním jeho knihy Červené jahody. – zní: Proměny mladého muže. Knihu Jaroslava Putíka Zlatý pták posíláme Jindřišce Mazáčové do Horní Bečvy.

–mam–

literatura

Čtení z románu Hirojuki Icukiho Hirojuki Icuki (1932) je populární japonský spisovatel a filosof, který se po studiu ruské literatury a úspěšné spisovatelské kariéře oddal studiu dějin buddhismu. Děj románu, který se jmenuje podle hlavního hrdiny, buddhistického mnicha **Rennja**, zasadil do Japonska 15. století, zmítaného válkami i domácími nepokoji. Kniha přeložená Věrou Dudmanovou vychází ve vkusné grafické úpravě s japonizujícími ilustracemi Kateřiny Šachové – překladatelka i ilustrátorka knihu představí společně s redaktory Jiřím Dvořákem a Petrem Borkovcem. **Café Fra** (Šafaříkova 15, **Praha 2**), ve čtvrtek **10. 4.** v 19.30.

Současná romská literatura

Méně známé okruhy české literatury budou představeny v cyklu literárních pořadů **Literatura z periferie**, který připravilo České centrum v Praze. Večerem na téma Současná romská literatura provede romistka a anglistka Karolína Ryvolová, hosty budou publicista a povídkář Gejza Horváth, spisovatelka Erika Oláhová a Hana Sadílková, doprovodí **cimbálová muzika** Dušana Kotlára. **České centrum Praha** (Rytířská 31, **Praha 1**), ve středu **16. 4.** v 19.00.

Čtení k cenám Magnesia Litera 2008 **Petra Soukupová** představí komponovanou prózu s tématem rodinných vztahů K moři, **Petr Placák** esej Fízl (publicistika), umožňující více způsobů čtení na pomezí odborné a krásné literatury, **Eliška Vlasáková** autobiografickou novelu Jedním okem, mapující její rané dětství, a **Jonáš Hájek** básnický debut Suť, vyznačující se přirozenou, civilistní poetikou. **Dům knihy Kanzelsberger** (1. patro, Václavské nám 4, **Praha 1**), ve středu **16. 4.** v 18.00. –pa–

divadlo

Česká taneční platforma

14. ročník festivalu českého současného tance s allenovským podtitulem „Vše, co jste chtěli vědět o domácím tanci, ale neměli jste čas jej celý rok sledovat“ se uskuteční na několika pražských scénách s moderním tancem spojených. Vedle **Ponce** to bude **Divadlo Archa**, **Alfred ve dvoře**, **Duncan Centre** a **Divadlo Disk**. Přičemž jedině v Arše nepůjde přímo o představení, ale o setkání občanského sdružení Vize tance s veřejností. Archa už se tak stává skoro tradiční platformou pro setkávání divadelníků a diskuse o divadle a tanci. I letos bude součástí festivalu výběr pro udělení Ceny Sazky za objev

v tanci, která bude vyhlášena na začátku festivalu Tanec Praha. Relativní novinkou je Cena za interpretaci. Na programu festivalu jsou známá jména a soubory: Ioana Mona Popovici s choreografií Portrét, za kterou loni dostala Cenu Sazky, Mirka Eliášová, Vojta Švejda, Lea Čapková, DOT504, VerTeDance, Věra Ondrašíková, Václav Kuneš nebo NANOHACH. Česká taneční platforma probíhá **v Praze od 11. do 14. 4.**

Husa na provázku v Praze

Brněnské divadlo Husa na provázku hostuje po šest večerů v Divadle Archa v Praze. V pražské premiéře uvede divadlo dvakrát **Lásky jedné plavovlásky** – příběh ze 60. let na motivy filmu Miloše Formana. Vladimír Morávek, který inscenaci režíroval a je také autorem divadelního přepisu původního scénáře, nahlíží skrze milostný příběh dobu, ve které se odehrává. Proto

do inscenace zapojil autentické dobové dokumenty: rozhovory politiků, televizní diskuse, ale také úvodní prohlášení samotné Husy na provázku. **Boleslav Polívka** hraje komika Vlastu Buriana v další hostující inscenaci Hvězdy nad Baltimore v režii Jana Antonína Pitínského. Pitínský je podepsaný také pod třetí inscenaci, kterou je Evangelium sv. Lukáše (viz A2 č. 19/2007). V Arše hostuje i recitál Vrbková bez tíže, Buršová s kytarou, Chmelařová nad věcí, Kniha pod tónem. Lístky na celé hostování lze zakoupit jako balíček za rovných 1000 korun. Divadlo Husa na provázku **v Divadle Archa** (Na Poříčí 26, **Praha 1**), **od 12. do 17. 4.** vždy od 20.00.

Mein Faust

Marek Horoščák získal za svoji verzi tradičního faustovského tématu Mein Faust přemii v rámci Dramatické soutěže cen Alfréda Radoka 1996. Pokud nepočítáme scénické čtení, dostává se na jeviště jako řádná inscenace až teď. Ve světové premiéře ji v režii Jakuba Macečky připravilo Slovácké divadlo v Uherském Hradišti. Pravda je, že inscenací vlastních her se Marek Horoščák zatím moc nedočkal. A to přesto, že radokovskou cenu, tentokrát za druhé místo, dostal třeba i v roce 1999 – za Vařený hlavy. Ty alespoň uvedlo divadlo Husa na provázku v Brně. Horoščákovo jméno nacházíme u inscenací častěji na pozici dramatinátora než autora hry. Pokud tedy nevznikne ze staronového textu nakonec jen další konvenční inscenace, bude stát díky Horoščákovi za vidění. Mein Faust uvádí **Slovácké divadlo** (Tyršovo náměstí 480, **Uherské Hradiště**) v sobotu **12. 4.** a ve čtvrtek **17. 4.** vždy v 19.00. –jb–

film

Soudný den

Britský postapokalyptický thriller Soudný den upomene na podobně laděný snímek Dannyho Boyla **28 dní poté**, který téma celosvětové katastrofy umístil do vylidněného prostoru Londýna. V Soudném dni je ohniskem smrtící infekce oblast Skotska, která je od zbytku Spojeného království oddělena neprostupnou zdí (umístění této zdi odpovídá umístění prastarého Hadriánova valu, který sloužil jako ochrana obyvatel římské provincie před divokými skotskými kmeny). Hermetické uzavření epidemické oblasti přináší obyvatelům Anglie na několik desetiletí klid, ale poté se smrtící virus znovu objeví a tentokrát ohroží obyvatele samotného

hlavního města. Do skrznaskrz promořeného a blahu ostatních obětovaného Skotska je vyslána speciální jednotka, jejíž součástí je hlavní hrdinka Eden (Rhona Mitra). Jejím úkolem je najít doktora Kanea (Malcolm McDowell), který jako jediný může znát lék na zastavení nákazy. Britský režisér **Neil Marshall** má na svém kontě pouze dva průměrné thrillery (Pší vojáci, Pád do tmy) a Soudný den je zatím jeho nejambicióznějším projektem. Snímek, ke kterému Marshall napsal i scénář, cituje klasické zástupce postapokalyptického subžánru: trilogii o Šíleném Maxovi či třeba Carpenterův Útěk z New Yorku. **Premiéra v ČR 10. 4.** –jj–

Febiofest 2008 v Hradci Králové

Kino Centrál nabízí od 9. do 11. 4. drobný filmový dezert z filmového festivalu **Febiofest**, v jehož rámci máte možnost zhlédnout nový snímek dnes nejen festivalovému publiku známého Kim Ki-duka s názvem **Dech** (2007), epopoj o americkém snu notně zašpiněném černým zlatem **Až na krev** (2007) režiséra Paula Thomase Andersona, první část trilogie Sergeje Bodrova **Mongol – Čingischán** (2007), dánský černohumorný snímek

o citovém vydírání **Umění plakát** (r. Peter Schönauf, 2006) či dvojici snímků s Caseym Affleckem v jedné z rolí – **Zabití Jesseho Jamese zbabělcem Robertem Fordem** v režii Andrewa Dominika a velmi zdařilý celovečerní debut Bena Afflecka **Gone Baby Gone** (2007). Všechny snímky sice budou uvedeny i do české kinodistribuce, přehlídka vám ale poskytne příjemnou cenu 79 Kč za představení. **Kino Centrál** (Karla IV. 774, **Hradec Králové**), **od 9. do 11. 4.**

Vláčil nejen na Hradě, ale i v Aeru

Výstava **Zápasy**, zabývající se tvorbou a životem **Františka Vláčila**, je v Císařské konírně Pražského hradu k vidění až do konce května, samotnou filmografii výtečného českého režiséra si ale můžete oživit v průběhu víkendu 12.–13. 4. v **pražském kině Aero**. Filmové plátno žižkovského kina se rozzáří pěti nejvýraznějšími Vláčilovými díly z šedesátých let, počínaje celovečerním debutem **Holubice** (1960), kde se jasně ukazuje lyrčnost režisérova stylu, přes **Řáblovu past** (1961), první výpravu do minulosti, až k vrcholné **Markétě Lazarové** (1967), jednomu z nejlepších děl československého filmu, či k příběhu z poválečného pohraničí **Adelheid** (1969). **Kino Aero** (Biskupcova 31, **Praha 3**), **12. a 13. 4.**

Sláma a Merta povedou filmový dialog **Filmové dialogy**, projekt holešovického klubu **La Fabrika**, spočívající ve spojení dvou „odlišných“ uměleckých světů (zpravidla filmař versus hudebník, spisovatel či básník), vstupují 15. 4. od 19.30 do třetího filmového večera. Dialog mezi sebou tentokrát povedou režisér **Bohdan Sláma** a hudebník **Vladimír Merta**, již si k disputaci vybrali legendární snímek **Stalker** (1979) **Andreje Tarkovského**. Existenciální sci-fi podle předlohy románu bratrů Strugackých líčí výpravu skupiny nesooudých postav, vedených tajemným

La Fabrika (Komunardů 30, **Praha 7**), v úterý **15. 4.** v 19.30. –ph–

hudba

Zítřa se bude...

Název nové opery **Aleše Březiny** a libretisty **Jiřího Nekvasila** odkazuje k budovatelské rozjuchanosti, její obsah ovšem předvádí odvrácenou tvář odhodlání šťastných včerejšků. Hrát se

bude o soudním procesu s **dr. Miladou Horákovou** – její roli psal Březina přímo pro slavnou pěvkyni **Soňu Červenou**. Libreto kusu je sestaveno především z autentických citací soudních dokumentů, neveselou a přízračnou bizarnost procesu s „vlastizárci“, který byl bolševickým soudnictvím inscenován jako divadelní kus (z jehož záznamu byla nezlomená Horáková později vystřižena – její vystupování nebudilo požadované antipatie dělného lidu), podpoří polopropustná zrcadla na scéně a dětský sbor v roli soudního tribunálu. **Divadlo Kolowrat** (Ovocný trh 6, **Praha 1**), premiéra ve středu **9. 4.** v 19.00.

Z tajností žižkovského podsvětí...

Dan Burke je hybatelem značky **Illusion of Safety**, volného (jedno- až dvanáctičlenného) sdružení hudebníků volně inspirovaného industriální hudbou a temným ambientem – coby kytarista zde svého času působil i Jim O'Rourke, workholický producent toho nejlepšího, co přelom tisíciletí dal světové alternativní hudbě. Do žižkovského podzemí se Iluze bezpečí vydá v nejmenší možné sestavě, zato nebude nouze o předskakující hudebníky. Al Margolis, hudebník a vydavatel známý coby **If, Bwana**, představí svou melanž elektroakustické vážné hudby, terénních nahrávek a noise. Belgičtí improvizátoři **Onde** se inspiřují podmanivostí táhlých prodlev držených tónů a psychedelické těkavosti, domestikovaný americký hlukový projekt **Schloss Tegal** není třeba představovat. **Bunkr Parukářka** (Vrch sv. Kříže, **Praha 3**), ve čtvrtek **10. 4.** ve 20.00.

...a podzemí v Pardubicích Sochař **Libor Krejcar** je znám především svými elegantními kočkovitými šelmami.

Má ale také skupinu Tamers of Flowers a tu a tam s ní vystoupí. Úžasné album Lesní hřbitovy míchá Krejcarovu zálibu v českém undergroundu (jehož je součástí) s tvrdou elektronickou hudbou, plnou nehudbních citací a divných zvuků. Současný leader Plastic People, saxofonista **Vratislav Brabenec**, si s přáteli zahraje improvizovaný jazz, **Ivan Magor Jírous** přečte z nejnovější sbírky Okuje. **Divadlo 29** (Svaté Anežky České 29, **Pardubice**), v sobotu **12. 4.** ve 20.00. –pf–

výtvarné umění

Karel Valtr

Druhá výstava obnoveného **Topičova salonu v Praze** prezentuje díla jihočeského malíře, grafika a hudebníka **Karla Valtra (1909–2006)**, jehož umělecký odkaz ukazuje na svébytnost pojmu region a na možnost autorské seberealizace mimo zavedené kulturní centrum. Karel Valtr pochází z Českých Budějovic, kde také vystudoval Učitelský ústav (1924–28) a po aprobaci z kreslení a matematiky (1932) pokračoval ve studiu Vysoké pedagogické školy v Praze (1933–35). Vedle volné tvorby se celý život věnoval pedagogické činnosti. Roku 1931 se stal členem budějovické avantgardní skupiny **Linie**, sdružující básníky a výtvarné umělce. Skupina a její činnost byla objevena pro český dějepis

umění teprve nedávno výstavou v pražském Obecním domě (2004). Avantgardní východiska, propojující malířské, filmové, fotografické a hudební zkušenosti, stejně jako hrůzné zážitky z koncentračního tábora v Terezíně a Buchenwaldu zužitkoval a syntetizoval Valtr v poválečných obrazech krajin, které v rovině referenční reflektují především motivy místa a domova a v rovině reprezentativní pak barvy a struktury. Kurátor výstavy **Jan Rous** hovoří v rámci vztahu autora k přírodě o „monumentalitě a metaforice“. Výstavu **Místo – Krajina – Obraz** lze navštívit na adrese **Topičův salon** (Národní 9, 1. patro, **Praha 1**) **do 30. 4.**

Lotus Effect

Galerie ve Šternberku na Moravě představuje projekt **Lotus Effect**. Výzva předmětné malbě, jak zní podtitul výstavy, má patrně naznačit směr, kterým se ubírala pozornost kurátora **Jiřího Ptáčka** při koncipování výstavního záměru a výběru pěti autorů. Vybral díla, v nichž „je navzdory expresivnímu pojednání námětu čitelná tendence k verismu – věrohodnému zobrazení věcí, figur, zvířat nebo krajin“,

vysvětluje text tiskové zprávy. Na druhé straně je v textu zmínka o tom, že „všem (zúčastněným) je vlastní konceptuální uvažování“. Projekt nereflktuje malířské téma, ale problematiku malířského jazyka, nastoluje otázky, jak dnes inovativně malovat. Na adrese **Radniční 3, Šternberk, lze do 25. 4.** zhlédnout díla **Petra Brožky, Václava Girsy, Jany Kalinové, Petra Písaříka a Víta Soukupa.** –pev–

televize

Denunciant

John Ford, legendární tvůrce filmových westernů, jež zabíraly skoro polovinu jeho tvorby (Přepadení, 1939; Fort Apache, 1948; She Wore a Yellow Gibbon, 1949; či 3 Godfathers, 1948), je irského původu, přičemž se ke svým kořenům ve filmech několikrát vrátil. V Irsku se odehrává například Tichý muž (1952), ve Fordově filmografii nepříliš často zastoupený žánr romance s Johnem Wayne v hlavní roli, ale zejména výtečný **Denunciant** (1935) o zradě v jádru republikánské armády. Denunciant vznikl podle románu **Liam O’Flahertyho**, za jehož adaptaci získal **Dudley Nichols** Oscara (kromě něj dále Ford za režii, **Max Steiner** za hudbu a **Victor McLaglen** za ztvárnění ústřední role). Jedná se o archetypální příběh nevratné zrady přítele a následná muka provinění, utápěná v alkoholickém oparu. Gype Nolan, dobromyslný, ale trochu přihlouplý Dubliňan, nutně potřebuje peníze a na základě vypsané odměny dvaceti liber udá svého kamaráda úřadům. Následné vině, jež se mu vkrádá do svědomí, ale přes veškerou snahu nelze uniknout. Snímek vznikl v produkci nevelkého studia **RKO** (například i Občan Kane), které omezilo rozpočet na pouhých 250 tisíc dolarů, přičemž sám Ford se v průběhu realizace vzdal svého honoráře ve prospěch dokončení snímku. Obdržené sošky Oscarů

trochu zvýšily úspěch filmu v kinech, právě docenění ale proběhlo až v padesátých letech na malé ploše televizní obrazovky. **ČT 2**, ve čtvrtek **10. 4.** ve 23.25.

Smrtonosná past

John McClane (**Bruce Willis**) je dnes už v podstatě ikonickou postavou čtyř akčních filmů, z nichž první se objevil na sklonku osmdesátých let v režii **Johna McTiernana** (zejména Predátor, 1987; či Hon na ponorku, 1990). Série, která je od počátku postavena na hláškujícím hrdinovi, jenž ale není typickou akční postavou, nýbrž spíše divácky vděčným „obyčejným“ člověkem, který se urputně brání zemřít, krvácí a trpí a nakonec

triumfálně zvítězí. V sérii, jež je příkladem dobového blockbustera, se navíc odrážejí dobová žánrová očekávání akcentující obavu z všemocné internetové Sítě, od omezeného prostoru výškové budovy v první **Smrtonosné pasti** (1988) přes rozšíření na celé letiště (větší, ještě větší!) ve druhém dílu, na město ve třetím a nakonec na celé USA (potažmo svět) v posledním dílu. McClane je ztělesněním převzetí spravedlnosti do vlastních rukou, kdy se i hordám teroristů ubrání každý z nás. Je ale příznačně, že se všichni „záporáci“ nakonec vyhýbají prosazování ideologie, jež slouží jako pouhá záminka, a vystačí si s prostými penězi. Možná právě proto McClane vždy vítězí. **ČT 1**, v sobotu **12. 4.** ve 21.20.

Priit Pärn v Klubu animovaného filmu

Ne každý má rád práci režiséra **Priita Pärna**. Jeho animované filmy jsou totiž na jedné straně syrově absurdní, surrealisticky hravé a svým jednoduchým výtvarným stylem, jenž je na hony vzdálen uhluzenosti Disneyho postavíček, mohou leckoho odradit. Pärn ale své snímky naplňuje nebývalou ironií a černohumorným nadhledem, s nímž vytváří úžasně vtipné scény o vážných věcech. Estonský rodák, který původně vystudovalologii, je dnes už považován za klasika, přičemž v roce 2002 obdržel Cenu za celoživotní dílo od Mezinárodní asociace animovaného filmu. Ve své tvorbě (natočil něco málo přes deset snímků) sleduje život v sociopolitickém zřízení od absurdních let komunismu (**Snídaně v trávě**, 1988) přes dopad kinematografie (**1895**, 1995) až k celosvětové internetové síti (**Noc mrkví**, 1998), vždy s akcentem na to, jak tyto systémy pokradmu ovlivňují naše myšlení, činnosti a celý život. Zároveň ale nepřestává být britce vtipný a zábavný. **ČT 2**, v neděli **13. 4.** v 10.00. –ph–

rozhlas

Bardové stále překvapující

V roce 1964 natočil jeden z nejvýznamnějších českých rozhlasových režisérů Jiří Horčíčka adaptaci divadelní hry „absurdního“ Samuela Becketta **Všichni, kdož padají** (překládáno též jako „Všechny padající“) o společném stárnutí jedné manželské dvojice. Do hlavních rolí ovšem obsadil herce, kteří již tehdy platili za nejklaštější z klasických, za centrální personální pilíře nejkamennějšího z našich kamenných divadel: Olgu Scheinpflugovou, Zdeňka Štěpánka a Františka Smolíka, a obklopil je elitou střední generace: Josefem Kemrem, Eduardem Cupákem, Vlastou Chramostovou a dalšími. Nepochybujeme o tom, že „staří“ byli

s to i v repertoáru po čertech moderním obstát více než se ctí, a zavzpomínejme na někdejší, zoufale nedostižnou hereckou garnituru. **ČRo 3 – Vltava**, v úterý **15. 4.** ve 21.30.

Z New Yorku do Indie, zpět a sem

V rámci rozhlasové operní sezony 2007–08 je připraven přímý přenos z Metropolitní opery, vyhrazený tentokrát dílu amerického minimalistického skladatele Philipa Glasse. Jeho opera o třech dějstvích **Satyagraha** vychází z dějových motivů indického eposu Bhagavadgíta. Kultura středoasijského subkontinentu, konkrétně jeho hudební tradice, byla patrně nejdůležitějším insemínátem, z něhož se zrodil P. Glass jakožto P. Glass (do 60. let zkoušel štěstí v oblasti „nové hudby“ evropského střihu). Věrnost starobylé předloze však v případě přítomného opusu není nijak křečovitá, jak naznačuje již seznam jednajících (zpívajících) osob: vedle boha Krišny (v podání Richarda Bernstena) či prince Arjuny (Bredleyho Garvina) v něm figuruje třeba i velký Mahátma K. Gándhí (Richard Croft) a další. Sbor a orchestr **Metropolitní opery** řídí Dante Anzolini. **ČRo 3 – Vltava**, v sobotu **19. 4.** v 19.30. –mc–

společnost

První pražská jarní cyklojízda

Podle iniciativy **Auto*Mat**, jež je organizátorem již tradičních pražských cyklojízď, by téměř třetina Pražanů jezdila ráda na kole do práce či za nákupy. Museli by ale k tomu mít vhodné prostředí, zejména bezpečné cyklostezky a parkování. Vedení města ale radši buduje tunely pro auta. Dokážou jej Pražané přesvědčit o tom, aby svůj zájem napřelo jinam? **Peloton** těch, pro které cyklistika neznamená jen navléci si přiléhavou kombinézu, sednout do auta, odjet s ním do lesa a tam z nosiče sundat kolo, vyrazí z náměstí Jiřího z Poděbrad. Pak pojedje Slezskou

ulicí směrem na náměstí Míru. V Anglické ulici zahne doprava na magistrálu a Pražané budou moci v předstihu zažít, jak bude vypadat v roce 2011 zklidněná magistrála u Muzea. **Start z náměstí Jiřího z Poděbrad (Praha 2)** ve čtvrtek **17. 4.** v 18.00.

Biotechnologie, umění a společnost

Centrum audiovizuálních studií FAMU společně s dalšími organizacemi pořádá **dílnu pro umělce a veřejnou diskusi** o biotechnologiích, umění a společnosti. Rozvoj biotechnologií v posledních 20 letech zásadně ovlivnil farmaceutický, zemědělský, vojenský průmysl a medicínu, ale zasáhl i další stránky života jednotlivců. Toho si povšimla i řada umělců, která začala zkoumat také možnosti otvírající se pro uměleckou intervenci. Nový umělecký obor, nazývaný někdy **bioart** nebo wetware hacking, nemusí být omezen jenom na luxusně vybavené a dotované soukromé nebo státní laboratoře. Paul Vanouse z univerzity v Buffalu se věnuje pokusům s genetickou výbavou člověka ve svých instalacích a v rámci série dílen pro nadšené amatéry, kde zájemci o tajemné univerzum genetických kódů mohou nahlédnout do kuchyně, která je před veřejností většinou uzavřena. Na dílnu navazuje veřejná diskuse o genetických informacích a ochraně soukromí, pořádaná sdružením luriducum Remedium.

Dílna i veřejná diskuse (FAMU, učebna U2 v Lažanském paláci, Smetanovo nábřeží 2, **Praha 1**), ve čtvrtek **10. 4.**, dílna od 12.45 do 16.00, diskuse od 17.30. Dílna pokračuje v pátek **11. 4.** v Institutu internodií na ČVUT (Žikova 1905/4, **Praha 6**). –fp–

fp – Filip Pospíšil / **jb** – Jana Bohutínská / **jj** – Jan Jílek / **mc** – Miloslav Caňko / **pa** – Petr Andreas / **pf** – Petr Ferenc / **ph** – Petr Hamšík / **pev** – Petr Vaňous

bublina

Archy s různě objemnými prázdnými bublinami vyšly jako příloha vánočního dvojčísla A2 (51–52/2007), další lze vyzvednout v redakci našeho týdeníku či objednat na její mailové či poštovní adrese (zdarma zašleme). Své přímé zásahy do stereotypních obrazů fotografujte a posílejte na adresu bublina@tydenikA2.cz. Nejlepší přetiskneme v A2 či uveřejníme na webu www.tydenikA2.cz/bublina.

Bublina týdne: Effixir

Návod k využití:

1. odloupněte bublinu,
2. doplňte text a nalepte,
3. vyfotografujte a pošlete do redakce na bublina@tydenikA2.cz.
Kam bublinu nalepíte, záleží jen na vás.
A2 kulturní týdeník nenese žádnou odpovědnost za škodu, která by případným nezákonným jednáním mohla vzniknout.

Nepohodlný bojovník

Martin Luther King tehdy a dnes

Když se dnes projdete po washingtonském National Mall, zjistíte, že ke třem obřím pomníkům věnovaným velkým osobnostem amerických dějin (Washington, Jefferson, Lincoln) přibude brzy čtvrtý – věnovaný Martinu Lutheru Kingovi. Těžko hledat jasnější doklad toho, že King je dnes považován za jednu z nejvýznamnějších postav (nejen) americké politiky 20. století.

ROBIN UJFALUŠI

Na první pohled není úplně zřejmé, v čem byl Martin Luther King politicky tak výjimečný. V běžné praxi se přece politika chápe buď jako (více či méně korektní) boj o moc a vliv, případně jako administrativní správa veřejných záležitostí, spojená s kumulací výkoných a rozhodovacích pravomocí. Nic z toho pro Kinga neplatí. Ještě před svým prvním politickým angažmá – autobusovým bojkotem v Montgomery - se stal baptistickým pastorem a krátce po něm pak předsedou organizace zaštiťující černošský boj za rovná práva. A do své smrti tímtéž i zůstal. V žádné oficiální politické hierarchii nestoupal, přesto jeho politický vliv a věhlas v průběhu let závratně rostl.

Jednání a řeč

Existuje jedno méně tradiční pojetí politiky, které Kingovu činnost vystihuje mimořádně přesně a které ve 20. století promýšlela nejdůkladněji Hannah Arendtová. Podle něj není jádrem politické význačnosti vláda nad ostatními, nýbrž *jednání* (action) a *řeč* (speech), skrze něž se jednotlivec osvědčuje jako *primus inter pares*, nejlepší mezi sobě rovnými.

Řeč provázela Kingovo politické angažmá intenzivně po celých 12 let. Kazatel z povolání a skvělý rétor plédoval pro „svou“ věc ve stravujícím tempu. Na sklonku života zcestoval ročně na 500 000 km a pronesl v nejrozumnějších shromážděních kolem 450 proslavů, jež sloužily mj. jako jeden z významných finančních zdrojů jeho hnutí.

Jednání dostávalo v Kingově podání formu masových nenásilných demonstrativních kampaní, jež měly poukázat na zásadní nerovnosti v americké společnosti a měly jasný cíl tyto nerovnosti odstranit. První akcí, jež celé hnutí v roce 1956 odstartovala, byl bojkot veřejných autobusů v Montgomery, v nichž zcela automaticky platily diskriminační podmínky (sedící černoch musel uvolnit místo bělochovi a odebrat se do zadní, segregované části autobusu). Neplánovaně to vyústilo v přechodné založení alternativní přepravní společnosti, v kampaň trvající celkem 381 dní a v soudní rozhodnutí, potvrzené nakonec i americkým Nejvyšším soudem, že zákony státu Alabama o segregaci v autobusech jsou protiústavní.

Po letech aktivismu zejména ve státech amerického Jihu přišel další vrchol Kingova hnutí v roce 1963, v podobě intenzivní měsíční kampaně v alabamském Birminghamu, tehdy vůbec nejdůkladněji segregovaným městem v USA. Nenasilné demonstrace začaly za nejisté podpory veřejného mínění a byly tvrdě potlačeny místními i státními ozbrojenými silami, ale ve svém apelu nakonec dosáhly svého: desegregace bufetů, jídelen, zdrojů pitné vody a dalších veřejných prostor, a k tomu povyšování černošských pracovníků na nediskriminačním základě.

Několik měsíců poté se uskutečnil manifestační pochod do Washingtonu za účasti asi 250 000 lidí a King tu přednesl svou legendární řeč *I have a dream*. Časopis Times ho

vyhlásil osobností roku, v roce následujícím pak King obdržel Nobelovu cenu míru a prezident Johnson podepsal Zákon o občanských právech. Jak to vyjádřila Kingova manželka Coretta, v té době „se zdálo, že Boží království přichází. Ale to trvalo jen chvíli.“

Naplnění snu?

V roce 1964 propukl rasový problém s novou intenzitou, zejména v černošských městských ghettech na americkém Severu. Pro Kinga a hnutí to znamenalo novou výzvu: pro „zoufalé a rozzlobené mladé muže“ to byl člověk zvenčí, „moralista z Jihu“, příslušník vzdělané vrstvy a společensky etablovaného hnutí. Za této situace, kdy z formálně-právního hlediska se zdá být vše v pořádku, a přesto početné skupiny obyvatel přežívají na okraji společnosti, si King stále více uvědomuje, že nejde jen o ten či onen diskriminační zákon, ale že samotný společenský a ekonomický systém generuje široce vnímanou nespravedlnost. V té chvíli už výrazně překračuje původní záměr „boje za černošská práva“ a upozorňuje, že problém chudoby a sociální vyloučenosti se zdaleka netýká jen barevného obyvatelstva.

V té době začíná otevřeně vystupovat proti válce ve Vietnamu a poukazuje například na paradox, že nejmocnější stát na světě má dost prostředků na to, aby manipuloval veřejným míněním a investoval miliardy dolarů do ničivé války na druhém konci planety, ale zároveň není schopný zajistit důstojné životní podmínky a základní zdravotní péči pro téměř polovinu svých obyvatel. Jen pár dní před plánovaným masovým „pochodem proti chudobě“ se začátkem dubna 1968 stává obětí atentátu – za okolností, jež dodnes nebyly uspokojivě vyjasněny...

Dnes je situace o poznání jiná. Barack Obama ve své kampani atakuje prezidentský

úřad za vydatné podpory černošských voličů. Představa, že by jim někdo někdo bránil v řádné registraci a uplatnění volebního práva, vypadá poněkud absurdně. Podle takových srovnání by se mohlo zdát, že Kingův „americký sen“, jak ho během svého dvanáctiletého politického angažmá hlásal, došel naplnění a může být v klidu zapomenut coby jedna přechodná historická kapitola.

Přesto je King v dnešní americké politice přítomen velmi výrazně, a to především v souvislosti s problematickou válkou v Iráku. Široká paleta hnutí z řad občanské společnosti připomíná kingovský paradox z doby Vietnamu, kritizuje militantní tón americké zahraniční politiky a za ústřední motto svých protestů si vybrala Kingovo slavné dictum: „největší dodavatel násilí v dnešním světě – moje vlastní vláda“.

Stejnému respektu se King těší i ve vrcholné politice, a to na všech stranách. Bush ho nazývá „moderním americkým hrdinou“ a Kingova rodina je pravidelně zvána do Bílého domu. Clinton se významně angažoval v komisi pro Kingův memoriál a Hillary Clintonová v prezidentské kampani ujišťuje, že King je pro ni stejně jako pro Obamu mužem, který „razil jejich cestu“.

Žádný ze současných amerických politiků si nemůže dovolit být jen nepřímo dát najevo, že odkaz Martina Luthera Kinga mu není dost svatý. Přesto by tyto jednoznačné projevy sympatií – politicky nanejvýš korektní – neměly dát zapomenout na to, že King, na sklonku svého života pro americký establishment velmi nepohodlný, by svými postoji a radikalismem (ve smyslu latinského *radix*, tj. schopnosti jít k jádru věci) byl pro většinu takzvaných politických elit nepohodlný i dnes.

Autor je koordinátor česko-keňského projektu Fotbal pro rozvoj.

zkrátka

Držiteli žánrových Andělů jsou Sto zvířat (ska & reggae), Traband (folk & country), Tara Fuki (world music), Insania (hard & heavy), LA4 (hip-hop & r'n'b), Birds Build Nests Underground (alternativní scéna) a kvartet Jaromíra Honzáka (jazz & blues). / Petr Sís obdržel na Mezinárodním veletrhu dětských knih v Bologni zlatou medaili Ragazzi Award za knihu The Wall (Zed'). / Alena Šrámková, jedna z nejvýznamnějších osobností české architektonické scény, obdrží 17. dubna ocenění za přínos moderní české architektuře – Poctu České komory architektů 2007. / Bývalí zaměstnanci Design centra ČR ve spojení s Nadací pro rozvoj architektury a stavitelství ABF založili Design Cabinet CZ. / Australský premiér Kevin Rudd založil novou literární cenu, kterou bude udělovat právě předseda vlády, a to v kategorii beletrie a odborná literatura. O třech nominovaných knihách v každé kategorii rozhodne tříčlenná porota, která premiérovi doporučí i vítěze. / Román Lloyda Jonese Pan Pip (česky vydá Odeon na podzim) získal spolu s odbornou publikací The Fragile Edge Julie Whittyové cenu Kiriyaama. / Ceny Thálie letos získali herci Simona Stašová a Erik Pardus, tanečnice Nikola Márová, italský tenorista Gianluca Zampieri a operetní pěvkyně Pavla Břínková. Thálie za celoživotní mistrovství obdrželi herec Ilja Racek, operní pěvec Václav Zítek

a tanečník Jaroslav Čejka. Zvláštní cenu dostala Vlasta Chramostová a cenu pro činoherce do 33 let Michal Čapka. / Divadlo Hanse Otty v Berlíně uvede zdramatizované Satanské verše Salmana Rushdieho, a bude proto muset zesílit bezpečnostní opatření. / Jedna desetina studentů ve Velké Británii přiznala, že podváděli, když tvrdili, že přečetli některou z klasických knih, a přitom viděli jen její filmovou adaptaci. / Moravské galerii v Brně se podařilo získat archivní fond jejího právního předchůdce Moravského uměleckoprůmyslového muzea v Brně (dnešní UMPRUM). / Cenu za nejpodivnější název knihy získal Big Boom s příručkou Jestli chceš být úspěšný ve vztazích, začni u svých nohou (If You Want Closure in Your Relationships, Start With Your Legs). / Britští filmoví režiséři založili společnost D-UK, která by měla chránit jejich zájmy; jejím prezidentem je Paul Greengrass. / Na 35 místech po celém světě se bude 23. dubna hrát v jednu chvíli některá ze Shakespeareových her pro připomenutí 444 let, která uplynou od jeho narození. / Literární blog Literary Salon se raduje! Autoři prý přestanou kvůli internetovému pirátství psát. Autorský svaz spisovatelů z Velké Británie tím vyhrožuje, pokud se situace na internetu nezmění. / Snímek Marjane Satrapiové Persepolis původně neměl být uveden v Libanonu, 26. března však vzal ministr vnitra Wafiq Jizzini své rozhodnutí zpět s tím, že nebude bránit svobodě projevu. / Zemřel filmový a divadelní režisér Jules Dassin. / Zemřel sochař Vladimír Preclík.

–jgr–

Hana Fousková

* * *

Už jsem nemá.

Už ze sebe nevydám ani skřek.

Moje postel proležená, zvyklá na nářek

už místo mě smutně sténá

když se z boku na bok obracím.

Za špinavým oknem teď v bolestech

z černých mraků slunce vyhrězlo

a krvavé ráno věští zase jenom zlo.

A vítr třeští jak má tupá hlava

a za černým obzorem zas dálava

si sní sama

i beze mne svůj nekonečný sen.

Útočím, tedy žiji

Retrospektivní pouť velké sochařky Louise Bourgeoisové

Při jarní procházce tuilerijskou zahradou míjejí pařížští chodci podivného netvora: obrovského bronzového Pavouka, sochu Louise Bourgeoisové. Tato šestimetrová inkarnace nevypočitatelného ohrožení „číhá“ v rohu pěstěné zahrady na své oběti. Málokterý turista se ho opovází vyfotografovat. Strach a respekt vůči této plastice mají asi kořeny někde jinde: v našem nevědomí.

ČESTMÍR LANG

Setkání s nejsilnějšími pracemi Louise Bourgeoisové, která ještě ve svých 97 letech intenzivně pracuje, je zážitkem jdoucím pod kůži, konfrontací, z níž se divák hned tak nevzpamatuje. Její dosud poslední velká retrospektiva, zahrnující díla z let 1940–2007, začala loni na podzim v londýnské Tate Modern. Jejími dalšími zastávkami jsou kromě Centre Pompidou newyorské Solomon Guggenheim Museum, Museum of Contemporary Art v Los Angeles a Hirschhorn Museum ve Washingtonu. A právě zmíněný *Pavouk* v Tuilerích je poutačem, pozvánkou na pařížskou výstavu.

Nevyčerpatelný rezervoár dětství

Louise Bourgeoisová byla prostředním dítětem mezi starší sestrou a mladším bratrem. Tato konstelace byla podle její výpovědi neustálým zdrojem hlubokých nejistot a frustrací. Ještě problematičtější byl vztah k otci, který s ní hrával podivné výchovné hry. Když byla v pubertě, kupoval jí oblečení pro dospělou ženu: kožené klobouky, kožešinové límce. Přitom s ní až do pětadvaceti zacházel jako s dítětem. Louise ho nenáviděla, ale současně i tajně obdivovala: vzpírala se jeho autoritářskému charakteru a především faktu, že matku pod rodinnou střechou léta podváděl s mladou anglickou vychovatelkou. „Můj otec připomínal otce Goriota z Balzakovy románu: nikdy mi nedal šanci, abych se stala dospělou,“ komentovala po letech svou rodinnou situaci.

Matka se za takové situace vyžívala v emocionálním vztahu k dětem, především k Louise, kterou zahlcovala přílišnou láskou a neustále ji ostentativně chránila před otcem. Louise měla často pocit, že je matkou manipulována. Takové frustrující konstelace, uložené hluboko v podvědomí, jsou dodnes inspirací tvorby Louise Bourgeoisové. Její zralé dílo je od šedesátých let prosyceno sadomasochistickými motivy – reakcemi na prastarou psychická zranění. „Moje dětství nikdy neztratilo kouzlo, nikdy neztratilo tajemství a nikdy neztratilo drama. Každý den musíš opouštět svou minulost. Nebo ji akceptovat. Pokud ji nemůžeš akceptovat, musíš dělat sochy...“ (L. B.)

Zatímco většina výtvarných umělců se zabývá formálními inovacemi, je Louise Bourgeoisová fixována na instinkty, intuici a vlastní podvědomí. Konfrontace s klasickou avantgardou 20. století hraje v jejím díle jen okrajovou roli. Jejími „klasiky“ nejsou Brancusi, Giacometti nebo Pollock, ale Freud, Jung a literární velcí od Balzaka přes Flauberta a Oscara Wildea až k Jamesi Joyceovi.

Pozdní uznání

Už jako dítě pomáhala Louise rodičům, kteří restaurovali tapiserie v dílně na okraji Paříže. Jako osmnáctiletá navštěvovala kursy kresby v Ecole Nationale d'art décoratif. Již v mládí jí učarovali surrealisté, ale nikdy nepřešla jejich ikonografii. Na pařížskou Akademii docházela jen několik měsíců a pak dala přednost soukromým kursům u Rogera Bissiera a Fernanda Légera. V roce 1938 se vdala za amerického historika umění Roberta Goldwatera a společně se usadili v New Yorku. Tam se Bourgeoisová spřátelila s evropskými azylanty Marcellem Duchampem, Joanem Miróem a Yvesem Tanguym a brzy s nimi začala vystavovat. První samostatnou výstavu kreseb, grafiky a soch měla v roce 1945 v newyorské galerii Berthy Schaeferové. Záhy začala experimentovat s nejrůznějšími materiály od textilu přes plasty až ke gumě a latexu; souběžně tvořila velké plastiky ve dřevě i v mramoru. V šedesátých letech byla jednou z prvních autorek, které začaly experimentovat s prostorovými instalacemi.

Zatímco na americkém kontinentě se etablovala už počátkem šedesátých let, uznání v Evropě se velmi opozdilo. Teprve poté, co její práce vzbudily velký ohlas na výstavě Magiciens de la terre v pařížském Centre Pompidou 1989 a kurátor Christoph Vitali

jí uspořádal téhož roku ve frankfurtském Schirnu první evropskou retrospektivu, došlo k průlomů: roku 1992 byla pozvána na Documenta IX v Kasselu a o rok později na Benátské bienále. Od té doby je její dílo magnetem pro velká evropská muzea a sbírky.

Migrace forem a leitmotivů

Základem autorčiny tvorby je abstraktní nebo figurativní kresba či její hybrid, který často působí jako záznam přízračné snové vize. Obvykle je fragment kresby první inspirací plastického řešení, které nabývá jen pomalu definitivní tvar. Časté jsou i remaky předchozí práce nebo několikanásobné proměny původní výtvarné ideje: raná kresba může být desítky let poté základem nové sochy a naopak fragmenty starých soch se objevují v instalacích pozdního období.

Tvorba čtyřicátých let vycházela z raných kompozic hranolů, válců a kuželů skládaných do jednoduchých architektonických plastik. Ty neměly nic společného s tvorbou El Lisického nebo Alexandra Rodčenko – byly spíše pokusem o „nestabilní konstruktivismus“, jehož základem byla absence symetrie a důraz na labilitu plastiky. Dovršením tohoto období byla plastika-miniatura Louisina rodinného domu, který budil dojem útočiště i vězení.

V padesátých letech experimentovala Bourgeoisová s abstraktní plastikou ve dřevě: *Žena-spirála* (1951–52) sugeruje pohyb tančící figury skrz kousky dřeva upevněné na ocelovém drátu. Změna společenského klimatu v šedesátých letech umožnila vznik sexuálně subverzivních plastik, jejichž základem byl falický tvar (*Molotovův koktejl*, *Rozkvétající Janus*).

Produktivní agrese a nezničitelné libido

„Když neatakuji, mám pocit, že nejsem živá. Agrese, jimiž trpím, používám proti soše – ta sice má schopnost pohltit jejich velkou část, ale musí se jednat o pravidelné a intenzivní zásahy. Taková konstelace mi přináší osvobození a klid.“ (L. B.)

Velké práce ze sedmdesátých let uvozuje autorčino zralé období. Instalaci *Destrukce otce* (1974), teatrální inscenaci erotických tvarů a symbolů, můžeme interpretovat jako oslavu mužské sexuality stejně jako její rafinované pohlcení ženským libidem. Pozlacené bronzové plastiky *Oblouk hysterie* (1993) formuje autorka mužské tělo s „kastrovanou hlavou“ do elegantního oblouku tak, že celek může připomínat šokující martyrium i apotheózu antického ideálu mužské krásy. V *Přirodní studii* (1984–94), pojednané opět ve stylu klasické sochy, nechává Bourgeoisová narůst mužskému torzu tři páry ženských prsů tak, že celek kolísá mezi elegancí a perverzí. Jednou z oblíbených variací pozdního díla je motiv pavouka. Ten je v Paříži prezentován ve dvou odlišných variantách: jednou jako agresivní přelud mezi hmyzem a číhajícím robotem, podruhé jako matka-ochránkyně, která svýma osmi nohama pevně obepíná metaforický „domov“ – železnou klec se strohým nábytkem.

Evokace psychických zranění a aberací, erotické hádanky mezi krásou a averzí. Výtvarná řešení kroužící kolem osamělosti, sexu, strachu a smrti. V holé, obnažené podobě by mohly plastiky Louise Bourgeoisové být čistým hororem. Naštěstí z jejích prací vyzáruje také libidózní energie a nezničitelná, obnovitelná vitalita. Otevřený divák navíc cítí pod jejich povrchem – podobně jako v díle Franze Kafky – záblesky groteskního či dokonce sebeironického humoru. Velké umění mívá více rovin...

Autor publikuje v kulturní příloze MF Dnes, v Reflexu, Filmu a době a v polském týdeníku Polityka.

Louise Bourgeois – Retrospective.

Komisaři Marie-Laure Bernadacová, Jonas Storsve. Centre Pompidou, Paříž, 5. 3. – 2. 6. 2008.

Louise Bourgeoisová s plastikou *Z očí do očí* (1970) v roce 1990. Foto Raimon Ramis, © Adagp, Paris 2008

Jedna tvář

K výstavě Exotismy ve výtvarném umění XX. století

ALENA POTŮČKOVÁ
ALENA KŘÍŽOVÁ
LADISLAVA HORŇÁKOVÁ

Nebývá zvykem, aby autoři výstavy polemizovali s kritickou recenzí. Tomáš Winter však svou svéráznou kritikou projektu Českého muzea výtvarných umění v Praze *Exotismy ve výtvarném umění XX. století v Čechách a na Moravě* v A2 č. 4/2008 nastolil jiný problém, než je jeho kvalitativní úroveň, totiž problém vztahu teorie a dějin umění jako vědecké disciplíny a tvorby výstav výtvarných děl jako součásti zprostředkování umění a duchovní kultury vůbec široké veřejnosti.

Snaha o diváckou přístupnost

Obligátní, nebo alespoň převažující forma výstav výtvarného umění bývá věnována prezentaci děl vybraného autora, skupiny autorů, popř. uměleckého hnutí určitého období, kopírujíc tak v zásadě knižní či časopiseckou formu uměleckohistorických pojednání. Avšak nejde-li o výstavy týkající se mimořádně významných či populárních autorů (Antonín Slavíček, Josef Lada apod.) nebo hnutí, potvrzují takové akce obvykle spíše jen všeobecně známý jev – stupeň zájmu širší veřejnosti o výtvarné umění zůstává pozadu za jinými druhy umělecké tvorby. Autorský tým, který

vznikl již při přípravě výstavy *Foklorismy v českém výtvarném umění XX. století* (2004, ČMVU v Praze, GVU v Chebu, GVU v Hodoníně a MJAK v Uherském Brodě), se ve svých projektech pokouší najít k dějinám umění XX. století především nový, divácky atraktivní klíč, který by umožnil pohlédnout na umění z jiného, netradičního úhlu pohledu a v nových, leckdy nečekaných souvislostech. Autorky se ve svém úsilí přivést do galerií za uměním širší veřejnost a zprostředkovat jí nenásilnou formou emotivní zážitek i nové poznání, inspirovaly úspěchem některých tradičněji koncipovaných tematických výstav (např. výstav mapujících vývoj krajinomalby), ovšem na základě nových témat atraktivních pro současnost. Rozhodly se přitom oslovit publikum nejen v Praze, ale i v dalších regionálních centrech. Vzhledem ke své dlouholeté galerijní praxi si byly vědomy enormní složitosti přípravy takovýchto netradičních projektů (pátrání po reprezentativním materiálu dokládajícím předkládané hypotézy, komplikované zajišťování zápůjček z různých zdrojů pro všechny reprízy výstavy, četné transporty děl ad.), během níž spolyká největší díl času pouhá organizační a praktická stránka věci, která ostatně vždy zabírá většinu času galerijního provozu. Přesto je lákala a také bavila samotná cesta za poznáním, ale hlavně možnost prezentovat krásná, svěbytná

a leckdy takřka neznámá díla v nově koncipovaných estetických celcích a předvést je právě takto veřejnosti (například kolekce ohlasů primitivismu v umění šedesátých let apod.).

Chybějí prameny a literatura

Celý proces ideových i praktických příprav samozřejmě provázely vlny sebekritické skepse předjímající možnou kritickou odezvu. Výstavy, zejména poslední z nich, se však těšily značnému zájmu veřejnosti (v relacích Českého muzea výtvarných umění vysoká návštěvnost, tiskové reference, rozhlasové relace ad.). Kurátoři se samozřejmě velmi rádi opírají o existující publikace k příslušnému tématu. Nemohou tak ovšem činit v oblastech, v nichž naše teoretická a historická literatura dosud není v ucelenější podobě k dispozici. Autorky se snažily využít a citovat alespoň část z nepříliš početné a roztržité nabídky dílčích zmínek o exotismech a shrnout informaci o tématu v katalogu výstavy. Jsou si při svých riskantních pokusech vědomy možnosti různých omylů a přiznávají každému dalšímu následovníkovi právo na odlišný pohled na zkoumanou problematiku. Není však posláním galerií suplovat badatelskou činnost a přicházet s předem propracovanými sofistikovanými teoriemi, které se, jak věříme, rodí v akademické obci. Kdybychom však měly čekat na

takovéto výstupy z vědecké činnosti, nebylo by bývalo možné uspořádat ani jednu z našich tematických výstav a neplnily bychom naše základní poslání oslovovat a získávat pro umělecké zážitky co nejširší vrstvy zájemců.

Dvě různé cesty

Není ostatně v dějinách umění ojedinělým případem, že výstava, která může třeba jen nadhazovat nové pohledy, předběhne akademické bádání a exponuje určitou problematiku dříve, než je teoreticky zpracována a publikována. Od teoretiků bychom v takové situaci očekávaly, že místo kritického odsudku „z výšin veřejnosti doposud skrytých teorií“ uvítají, že předmět, jímž se ve svých kabinetech zabývají, našel jistou formu zveřejnění, která vyvolala neočekávaný zájem a zamyšlení mimo jiné nad tím, z čeho takovýto zájem vzniká a v čem jsou jeho společenské kořeny. V tomto smyslu jsou naše tematické výstavy a jejich katalogy – průvodce výstavami, které uvádějí diváky do problematiky a nemají speciální vědecké ambice, adresovány rovněž akademické obci jako podnět pro její práci. Těšíme se na její výstupy, které budou jistě konfrontovány s nejnovějšími poznatky zahraničních odborníků a jsme připraveny na ně v galerijní práci navazovat.

Autorky jsou historičky umění a kurátorky.

Text redakčně upraven.

Dejte své nápady na papír a my vám je pomůžeme uskutečnit!

Společnost OKD pomáhá prostřednictvím nově založené Nadace OKD realizovat projekty zaměřené na zlepšení života obyvatel, a to zejména v moravskoslezském regionu. Nadace podporuje projekty ve čtyřech základních programech: zdravotním a sociálním, vzdělání a společnosti, rozvoje regionu a v programu „Pro Evropu“ určeném neziskovým organizacím. Více informací najdete na www.nadaceokd.cz.

„Uvědomujeme si svůj díl odpovědnosti za region, v němž působíme.“
Dr.-Ing. Klaus-Dieter Beck, předseda představenstva a generální ředitel OKD

Nenápaditá nenápadnost okamžiku

Básníci Burian, Děžinský, Motýl a Soukup v Hostu

Samota nočního bdění, prostota haiku, impresivní monotónnost nebo opilecké klopýtání. To všechno jsou polohy, v nichž se pohybují nové básnické sbírky nakladatelství Host. Co však jejich odlišné poetiky spojuje?

KLÁRA LISTOPADOVÁ

Nakladatelství Host ve své edici Poesie, řízené Martinem Stöhrem, vytvořilo výraznou platformu současného českého básnictví. Na sklonku loňského roku v ní vyšly texty Petra Motýla, Daniela Soukupa, Václava Buriana a současně s nimi mimo edici i nová sbírka Milana Děžinského. Těžko na základě pouhých čtyř specifických uměleckých projevů dělat závěry a hodnotit stav současné české poezie, ale podívejme se, zda texty jmenovaných básníků mají nějaké podobné rysy, které by mohly poodhalit, kudy se poezie ubírá, kam směřuje a čím se inspiruje.

Milan Děžinský se vydal po cestě lyriky reflexivní, intelektuální (avšak nezavánějící akademismem), která mu bezpochyby sedí, a v níž jako básníkova inspirace zaznívají hlasy Emily Dickinsonové, ale i W. C. Williamse.

lkarova spálená křídla

Básně Daniela Soukupa (1976) vyvolávají spíše rozpaky. Autorova knižní prvotina *Výhled do skály* je rozdělena do pěti částí a dělení to není náhodné. Buď je určujícím hlediskem téma, nebo forma básní, případně časoprostor, v kterém jednotlivé básně vznika-

zii málo a profiluje se především jako novinář a překladatel polských básníků Miłosze a Krynického.

Burian se stylizuje do role pozorovatele, někdy střízlivě jízlivého komentátora okolního dění, jeho poezie je dynamická, obrazy se střídají, pohybují. Čtenář může mít dojem, že jede ve vlaku, jehož monotónní rytmus uspává, avšak krajina za oknem se stále mění a ubíhá. Střídá se v ní příroda a město, a to tak rychle, že hranice mezi nimi je těžko zachytitelná. Tak rychle, že není prostor pro jakýkoliv náznak patosu, není místo na smutek, který může ubíhající a nezastavitelný čas vyvolat. Ubíhající čas je typickým motivem Burianových básní, které se hemží otázkami; mnohdy takovými, které jsou vysloveny pouze proto, aby provokovaly, což se ne vždy daří.

Život podle Buriana je jízda vlakem. Cíl známe, a cesta může být plná zážitků (byť banálních), jsme-li vnímaví pozorovatelé. Ale poezii tohoto autora cosi chybí – nápad, něco, čím by na sebe výrazně upozornila, něco, díky čemu by byla nezaměnitelná.

Pod obraz být

Stejně nevýrazná je i sbírka Petra Motýla *Dva ořechy*. Opět podobná poetika – zachytit slovy prchavý okamžik, opět známé motivy – konfrontace města s okolní přírodou, opět ticho, samota a téma pomíjivosti. Ozvláštňeno motivy snu, skrze které do textů pronikají tajemství a záhady (například působivá báseň *Vilová čtvrť* o domě, v kterém se ztrácí věci). Mnohem cennější je druhý Motýlův básnický soubor, nazvaný *10 000 pív*. Jde o autorovy rané texty z osmdesátých a devadesátých let, v nichž se píše o pivu, o hospodách a o lidech v nich. Radost z pití piva a ze setkávání s lidmi je zábavná hra, autor bravurně pracuje s rytmem, básně se rýmují a svou jednoduchostí a lehkostí připomínají dětská říkadla. Slovní hříčky a jazykolamy básní tak evokují popletený jazyk alkoholem zmámeného jedince. A do této atmosféry občas básník položí i z hlediska výstavby básně kontrastní otázku: „snad jsme jinam směřovali/ než k žlábků na záchodku?“, či „ale jak bude/ u Posledního soudu/ s hlavičkou skrz naskrz děravou?“ A hořkost piva rázem přestává být pouze osvěžující.

Pokud mají tito básníci něco společné, je to obraz chaotického a nepřehledného světa, který čtenáři nabízejí. Poezie všech zmiňovaných autorů je především poezií okamžiku a samoty. Ale bohužel, vyjma některých textů Děžinského, také poezií nenápadnosti, a tudíž nenápadnosti.

Autorka je bohemistka.

Milan Děžinský: Přízraky. Host, Brno 2007, 74 stran.

Daniel Soukup: Výhled do skály.

Host, Brno 2007, 72 stran.

Václav Burian: Blankyt půlnoci.

Host, Brno 2007, 68 stran.

Petr Motýl: Dva ořechy / 10 000 pív.

Host, Brno 2007, 88 stran.

Martin Kuriš: Balada o lásce a zradě, 1999

Odkud, kam, proč a zač?

Přízraky Milana Děžinského jsou již čtvrtou autorovou sbírkou a podobně jako v předchozích souborech i zde básník pracuje s motivy pro něho typickými – s larvami, červy, chaluhami. Oproti své předchozí tvorbě je nepoužívá již pouze k tomu, aby jejich prostřednictvím zobrazil fascinující a chaotické světy „pod povrchem“ – pod vodní hladinou, pod trouchnivějící kůrou stromů nebo pod drny trávy, ale doplňuje je dalšími, v této sbírce nepochybně klíčovými motivy smrti, konce či rozkladu. Ukotvil je do doby nočního bdění, tedy samoty, a tím vytvořil přirozenou atmosféru pro vyslovení existenciálních úvah a otázek, které však neformuloval nijak explicitně. Jsou to spíše fragmenty myšlenek a náznaky otázek, které organicky začleňuje do promyšlené kompozice básní, založené na výrazné sevřenosti tématu, motivů a dalších prostředků podílejících se na výstavbě díla. Děžinský umí pracovat s eufonickými figurami, je si vědom významové samostatnosti každého verše a této skutečnosti využívá ke zdůraznění komplikovanosti zpracovávaného tématu. Jednotlivé verše vrství přes sebe, zachovávají jejich samostatnost, a dává je do vzájemných souvislostí skrze zmíněné motivy, ale i pomocí významových přesahů verše. Vytváří tak komplikovaný obraz, jenž je působivý právě ve své kompaktnosti. Tvoří ho průsvitnými vrstvami, jež se vzájemně překrývají a odkazují ke skutečnosti, přičemž za každou vrstvou může být ještě nějaká další, dosud nespátřená.

ly a do něhož jsou situovány. Ve své poezii Soukup tihne k „prostotě“, což jde proti jeho přirozenému naturelu intelektuála, který je v této sbírce skryt přítomný v originální obraznosti. Své básně autor formuje pouze do krátkých úvarů. Jednu část tvoří čtyřverší (což může být aluze na Skácela), další je inspirována japonským haiku, tedy tvarem z hlediska užití výrazových prostředků ještě úspornějším. Poetika haiku v podobě, do níž byla převzata evropskou tradicí, je založena především na vzájemné konfrontaci všedních motivů. Soukupa všednost a obyčejnost sice oslovuje, ale k jejímu zobrazení používá prostředky, které ji buď příliš ozvláštňují, jako výrazné metafory („měsíc rozhodil/ barevné rubíny“), případně strhávají pozornost samy na sebe, čímž je poetika japonské klasiky spíše popřena. Jednotlivé básně tak budí zdání jakýchsi ornamentů bez obsahu. Nejpresvědčivější je Soukup tehdy, když snoubí všední téma s všedním jazykem a rezignuje na svou snahu po neotřelosti, po originalitě a překvapivosti výrazu. „Dívky se tu oblékají/ tak hezky, že si na ulici/ nebo v metru,/ málem nestačíš všimnout,/ jak jsou obyčejné.“

Poezie tohoto autora zachycuje hlavně okamžiky, postřehy, smyslové zážitky, proměny nálad a zdá se, že by jí prospělo, kdyby nebyla spoutána do malých formátů.

Oknem vlaku

Také sbírka *Blankyt půlnoci* je laděna spíše impresionisticky a je charakteristická nerozřádkostí básnického gesta. Její autor, olo-
moucký básník Václav Burian, publikuje poe-

Soudce a zpravodaj

Mrtvý v bunkru Martina Pollacka

PAVEL ŠIDÁK

Mrtvého, o němž se mluví v názvu, našli italští četníci na jaře 1947 v nepoužívaném vojenském bunkru v lesích u italsko-rakouské hranice. Rekvizity připomínají dobrodružný příběh: mrtvý byl střelen do prsou a do hlavy; na tváři má stopy starých jizev; na těle tetování, které jasně deklaruje příslušnost k SS; v kapse má falešné doklady. Jeho identita se posléze ozřejmí: je to bývalý příslušník lineckého gestapa Gerhard Bast, hledaný válečný zločinec.

Dokumentární román

Dobrodružství tak, jak mu rozumí „dobrodružný román“, zde ale nenalezneme. Nejde o fiktivní příběh: Gerahrd Bast je reálná postava. Narodil se roku 1911 v Gottschee (slovincky Kranj, česky Kraňsko) v bývalém rakouském území, jež přešlo pod Slovinsko. Jeho dětství stejně jako minulost celé rodiny je poznamenáno národnostními spory. Bast vystudoval práva; během studia se však spíše angažoval – ve shodě s rodinnou tradicí – v buršáckých spolcích. Na začátku války vstoupil do NSDAP a SS, získal hodnost Sturmabführera, stal se velitelem lineckého gestapa. Od konce listopadu 1942 velel zvláštnímu komandu v Sovětském svazu, na Slovensku získal vyznamenání za zásluhy; na konci války se vrátil do Rakouska, snad se chce uchýlit do tzv. Alpské pevnosti (pokud věřil, že existuje); po válce se skrývá, žije pod falešnou identitou, nakonec se pokusí utéct do Říma, odkud chce, tak jako jiní nacističtí pohlaváři, dále do Jižní Ameriky. V pohraničních lesích je zastřelen. To je historický příběh; důvodem, proč jej Pollack pečlivě zkoumá a dohledává, je zásadní: Bernard Bast je Pollackův otec.

Pollack se narodil tři roky před Bastovou smrtí. Vyrůstal se svou matkou a jejím mužem, kterého považoval za vlastního otce; o válečných událostech spolu nikdy nemluvili. Pát-rání po otci a jeho osudech se simultánně rozvíjí dvěma směry: vyjevují se obecné mechanismy nacistické moci, zároveň se Pollack samozřejmě pídí po historii vlastní rodiny. S Bastem přišla Pollackova matka do jiného stavu v době, kdy byla provdána za jiného muže; toho opustila a Basta si v dubnu 1945 vzala; vzápětí se s ním rozvedla a opět se vrátila ke svému muži, Pollackovu nevlastnímu otci. Když Pollack odešel studovat slavistiku, rozkmotřil se s částí rodiny: nacistická ideologie zde byla příliš silná.

Tato dualita Pollackova zájmu je samozřejmě zásadní. Není to ani „objektivní“ (neza-ujatý) historik, ani typický autor „malých“ dějin. Jeho pozice tyto sféry mísí. Sám válku nezažil; náznaky nacismu (např. rodinný antisemitismus) vnímal jako běžný jev; zároveň je velmi dobře informován o reálné tváři války a mechanismu vzestupu a politiky německé Říše. I proto dlouho váhal, než začal pátrat po roli svého otce. Tušil, že to bude pátrání trpké.

Zpráva místo obhajoby

K čemu Pollack dospívá? Kniha začíná i končí scénou, v níž se s průvodcem ocitá u onoho bunkru. Je dávno po válce, hroby vrahů i obětí jsou téměř k nalezení; pamětníci již nežijí, pokud žijí, nepamatují si; pokud pamatují, jsou nedůvěřiví. Pollack je odkázán na archivní materiály. Ty ovšem nejsou kompletní, protože mnoho jich stačilo samo gestapo zničit. Některá hlášení nebyla zapsána, výpovědi z výslechů poválečných soudů si odporují. Bylo možné, aby příslušník SS odmítl službu v popravčím komandu? Někdo říká, že ano, někdo, že ne; oba jsou

pamětníci. Kryjí se navzájem, nepamatují si, mají skutečně rozdílné zkušenosti? Když byl Bast velitelem Sonderkommanda v SSSR – co bylo jeho pracovní náplní? Střílel sám do Židů? Pollack je – jako badatel – nelitostný, ale zdá se, že problém je mimo poznání.

Pollack se vyhýbá dvěma pastím, pokusění hájit svou rodinu (a potažmo vlast) a upadnout v jednoduchou mstivost. Obhajoba by do jisté míry byla logická, stačí představit G. Basta jinak než jako velícího gestapáka, například jako otce a veselého lyžaře (tento princip lze nalézt v *Hodině tance a lásky* Pavla Kohouta). Pollack to neudělá, obraz své

ho otce neustále konfrontuje s dochovanými a ověřitelnými fakty. Odmítá roli soudce, drží se pozice badatele-historika. Důraz na výzkum sám nakonec vynesení jakéhokoli závěru znemožňuje, pozornost se přenáší na dílčí nálezy, motivy jednání jednotlivých aktérů, drobná fakta; to vše je většinou otřesné. Hodnotící pozadí nemizí, naopak se vyjevuje silněji – v síle, která je daná touto vypravěčskou strategií.

Autor je bohemista.

Martin Pollack: Mrtvý v bunkru. Zpráva o mém otci. Host, Brno 2007, 200 stran.

Karel Hájek: Tragédie československého opevnění, 1939

literární zápisník

Špatné návyky

O proměnách světa a literatury

Jan Štolba

„Jediné slovo mě dokáže uvrhnout do prudkých a nesmírných rozpaků, myslím pak jen na to, co se zdá být nepatrné a nicotné, zatímco pro živou, právě probíhající přítomnost nemá žádné vysvětlení. Takové chvíle jsou špatným návykem. Také to, co právě dělám, že si poznamenávám myšlenky, je špatný návyk. Půjdu teď za paní Toblerovou. Snad pro mě bude mít nějakou domácí práci.“ Toto si zapisuje pomocník Josef z románu Roberta Walsera *Pomocník*. Vzápětí papír vyhazuje do koše a věnuje se, šťasten, že může prostě jen „hýbat nohama a rukama“, stěhování okenních rámu.

Často mě nad podobnými texty jímá pocit, že zlatý věk literatury už minul. Udál se někdy v prvních desetiletích 20. století v textech Kafkových, Musilových, Blecherových, Buninových, Rothových, Proustových a samozřejmě dalších, v textech různorodých, jež však spojuje specificky projemnělá senzitivita. Tyto texty znají ironii a gro-

tesku, ale v poznávací a průzkumné, nikoli destruktivní a všežravé podobě. Ještě se chtějí do hloubky *nořit*, ne ji už jen postmoderně usvědčovat coby další mělčinu, aťsi jak chce hlubokou... Tak i *Pomocník* z roku 1908 (poprvé česky vydaný roku 2006 nakladatelstvím Opus ve skvěle střizlivém překladu Radovana Charváta; viz A2 č. 17/2007). Jde o křehce pozorný text, přirozeně se vyhýbající všem „senzacím“, tiše, větu po větě kutající na svém všedním tématu. Jak prostě se Walserova kniha obejde téměř bez děje! Jak drahé je jí dramatické zředení! Jak cudně a blaženě tu chybí „fabulátorský apetit“, dnes často u nás servírovaný co neoddiskutovatelná, samospásná prozaická kvalita!

Ne. Walser má svůj (zdánlivě) skrovný předmět, do něhož je zamilován vertikálně a nic ho nenutí jej napínat ještě směrem „akčně“ horizontálním. A tak tu s hrdinou trávíme dny ve vile zaměstnavatele Toblera, pijeme kávu s paní Toblerovou, píšeme v kanceláři dopisy, občas se vykoupeme v jezeru... Ovšem že tu drama nechybí. Walserův text je směsí potměšilé idylly a pod povrchem se pnoucích neblahých předzvěstí. Mnohdy nelze rozlišit, jak moc je autor ironický či jen jaksi upřímně, oddaně naivní. Jeho senzibilita je protkána detailní vnímavostí pro dvojakost nálad, jevů, významů, vjemů. Walser se v ambivalenci blaženě koupe, rafinovaně i bezelstně, s láskou i nesmlouvavým vhladem do nitra věcí, vzbuzujícím lehkou, ale neúprosnou nauseu.

A je závatné, jak se niterné drama dovede otisknout do samotných vět, nádherně přemýšlivě, pozorně, smyslově i hravě ražených. Josefovi po pokořující příhodě v gumárenské dílně připadali kolemjdoucí na ulici „tak milí, že se musel držet, aby jim nepadl kolem krku“. Jindy: „Plaval daleko a bylo mu dobře. Vždyť kterému koupajícímu nebo plavajícímu, pokud se právě netopí, není dobře?“ O záhadné šéfové: „Paní Toblerová působí vždy trochu povýšeně, ale jak se ten stále přítomný, něžný náznak povýšenosti k liniím její tváře a těla hodí!“ A dál: „Právě způsob, jakým němě dávala najevo, že je třeba brát ohledy na druhé, byl bezohledný.“ Jinde Josefova „historka“ s kloboukem: „Klobouku nebylo co vyčíst. (...) Ano, to byla jeho historka s kloboukem. V jeho životě se vyskytovaly také historky s límečky, historky s kabáty a historky s botami.“ Takovéhle věty – odpusťte další jídelní průměr, ale jaká pomoc! – se dají po jedné chutnat jako vybrané prosté doušky či sousta. „Kartáček na zuby připomínal dávno minulé časy.“ „Rád se zpotil, měl pak pocit hlubšího prožitku.“ Paní Toblerová: „Lehce poutírala prach z nábytku, ale spíše se ho jen dotýkala, jako by se s ním mazlila a zdravila ho.“ A o jejím manželovi: „Vždyť by stačilo pomoci mu z kabátu, a celý rodinný večer mohl být zachráněn!“

Ty věty jako by mluvily a svědčily o světě, jež ještě stojí za to pozorovat, mnout v prstech jeho drobné, křehké záhyby. O světě,

o němž si nic nenalháváme a jehož skryté krutosti tušíme, stále však je to svět, v němž se lze čehosi dobrat, jehož vrstevnatost můžeme zkoumavě sdílet, svět, jenž nás nepokořuje hrůznou jednoznačností, urvanou neobyvatelností, vlastnostmi, jimž jako bychom museli neustále konkurovat, chcemeli obstát.

Stříh: „Za chvíli už se za dveřmi začínají ozývat první bučivé hlasy, kretén řve na debila, debil na kretěna, používaj to jako křestní jména, přišel Čurák, pár nejvynalézavějších deprivantů spouští vyzváněcí melodii nadoraz. Dveře se občas otřesou, jak do nich vrazilo nějaký potácející se hovořá; maj kapsáče s rozkrokem u kolen, na krku mobila, na zádech nůši. Na bundě nápis, o kterém netuší, co by moh znamenat, protože nesmí bejt česky. V ksichtu výraz. 7:20 zazvoní. Chvilí čekám, abych to neviděl pohromadě...“ Drsný text Pavla Růžka (1951) *Schola est, magister dixit* z prostředí severočeského učňovského učiliště (Tvar č. 20/2007) poráží zdrcující přímočarostí, znechucením, bezvýhodně nastíněnou definitivou. Je to text-marný útěk od světa, kde není co odhalovat, už vůbec ne co milovat, v němž ani katarze z negativního prožitku nemá místo. Nausea? Zde se rovnou blíže, bez konce, ani se to neutírá.

Honem se utěšit Walserovými hebce špatnými návyky: „A svět, mění se? Ne.“ – Autor je básník, literární kritik a hudebník.

Rukopis královédvorský

Eva Tálská se vrátila do Husy na provázku, aby nově vyložila nejslavnější české literární falzum.

JITKA PÁLENÍKOVÁ

Tato sezona je pro divadlo Husa na provázku sezonou výjimečnou. Celý rok si totiž festivalem Divadlo v pohybu připomíná čtyřicáté výročí svého založení. Slavnosti kulminovaly 15. března, tedy v den, kdy se roku 1968 odehrála první provázková premiéra, a nejenak než premiérou novou – inscenací *Rukopisu*. K režii byla přizvána poslední žijící z trojlístku zakládajících režisérů divadla, Eva Tálská. Symbolický je i fakt, že autorem myšlenky inscenovat nejslavnější falza českých literárních dějin je Bořivoj Srba, který se právě před čtyřiceti lety stal „duchovním otcem“ projektu nového divadla. Tálská se do divadla vrací po dvou letech, od příchodu Vladimíra Morávka režírovala především v Polárce, brněnském divadle pro děti. Základní konstanty její práce ovšem zůstávají nezměněny: opět sahá po nepravdivém textu a režuruje básnickou montáž, ve které může plně rozehrát své poetické, obrazivé vidění světa.

Širokoúhlý film

Jeviště je proti obvyklému rozmístění postaveno našikmo jako velmi široká aréna, zdaleka přesahuje zorné pole diváka, a ten pak má především ve scénách bitev dojem, jako by se na jevišti odehrával širokoúhlý historický film, jehož je přímou součástí. Postavy nepozorovaně přicházejí a mizejí v mnoha směrech, takže nikdy nelze obsáhnout dění na jevišti celé a je nutné vybírat si, kam zaměřit svou pozornost. Dojem dějinné fresky se tak Tálské daří vzbudit velmi jednoduše: pouhým uspořádáním prostoru.

Naléhavou, dramatickou atmosféru pak režisérce pomáhá evokovat především hud-

v čele s Andreou Buršovou navazuje na tradici výrazné muzikální vybavenosti souboru.

Tálská sice zkušeně pracuje s temporytmem inscenace, přesto se *Rukopisu královédvorskému* nedostává toho, co bývá na jejích poetických inscenacích nejpoutavější – schopnosti převtělovat metaforičnost básní do metafor jevištních, prudké obraznosti a uvolněné hry s fantazií. Nenajdeme zde ani žádné psychologické složitosti – postavy, jež se střídají v interpretaci textu, jsou rozděleny do tří snadno charakterizovatelných skupin: Muži jsou sveřepí, Dívky nevinně půvabné a Staré ženy rmutně vědoucí. Režii pak nepomáhá ani výprava Jany Zbořilové, která je tak stylově čistá, až nudí. Dívky jsou samozřejmě oděny do bezpříznakových bílých halen a bílých sukní, dlouhé vlasy mají rozpuštěné a předávají si růži, která i z první řady vypadá jako umělá, čímž celé dění dehonestuje do podoby produkce základní umělecké školy. V kontrastu k Dívkám jsou pak Staré ženy celé v černém a vlasy schovávají pod tmavými šátky.

...s výrazným zvukem

Zvuková složka nakonec inscenaci dominuje, až se divák neubrání dojmu, že přihlíží jen občasným pohybem po scéně (válčící vojska kráčeji s napřaženým kopím proti sobě a pak bez větší akce kolem sebe jen projdou) ilustrované recitaci. Přednes textu je ovšem natolik sugestivní, koncentrovaný a ukázněný, že na hodinovou inscenaci stojí za to zajít i jen kvůli důkazu, že Hanka s Lindou nebyli pouze podvodníci, jak je máme zafixované ze středoškolských hodin literatury.

Nejvzrušivěji, ale také nejproblematičtěji se tak na celé inscenaci vlastně jeví otázka dramaturgického výběru jednotlivých textů. Vedle několika krátkých lyrických zpěvů se Tálská soustředí hlavně na dvě stěžejní epické básně – Záboje a Jaroslava. Záboj líčí údajné povstání Čechů na počátku 9. století proti vojskům Karla Velikého, která vtrhla do Čech, aby zde šířila křesťanství. Jaroslav je pak zasazen do již křesťanských poklidných Čech poloviny 13. století, kdy na Evropu zaútočili divocí Tataři, kteří pak byli slavně zastaveni až pod moravským Hostýnem

xenofobií. Když si pak jeden představí, jak by se mohlo v inscenaci přitlačit na národoveckou pilu, může být za nevzrušivě akademický výsledek vlastně ještě rád.

Autorka je studentka bohemistiky a divadelní vědy na FF Masarykovy univerzity v Brně.

Divadlo Husa na provázku – Rukopis královédvorský.

Podle údajných autorů Václava Hanky a Josefa Lindy přebásnil Kamil Bednář. Scénář, dramaturgie a režie Eva Tálská, výprava Jana Zbořilová, hudba Miloš Štědroň. Premiéra 15. 3. 2008.

Zahalená perverze

Stavovské divadlo uvedlo po padesáti letech Dona Juana, ten ale na svoji dobu nestačí s dechem.

OLGA VLČKOVÁ

Jan Nebeský, tvůrce zabývající se spíše duchovními tématy, tentokrát režíroval komedii *Don Juan*. Nepoučitelného svůdce žen hraje oblíbený Miroslav Donutil. Nikoliv první spolupráce experimentálního režiséra s první scénou dala vzniknout kontroverzní, i když ne zrovna přelomové inscenaci. Ta má, obdobně jako někdejší slavný opus Jana Grossmana, společensko-kritický rozměr. Text hry byl notně seškrtán a obohacen anglicismy i vulgarismy. Nový *Don Juan* má ale i rozměr metafyzický. Nebeský jím totiž navázal na své projekty o spirituálních otázkách lidského bytí. V *Neúplném snu* (Roxey-NoD) volně pracoval s Pessoaovými modernistickými texty a *Kabaret Ivan Blatný* (Divadlo Komedie) sestavil z básní českého literáta, které zhudebnil Miloš Štědroň. Skladatelo,vy bluesově a jazzově laděné písně však v *Donu Juanovi* působí křečovitě. Na scéně je stejně jako v *Kabaretu* živý orchestr, postavy svým zpěvem nejenže zpomalují tempo komedie, ale i svévolně dodávají roz-

Ani Don Juan ve světě nenachází nic, co by mohl definitivně respektovat, uvědomuje si relativnost jakéhokoli řádu. Zůstává stoprocentním skeptikem a pragmatikem. Jeho konzumní styl života vypovídá o stavu současné společnosti, jíž je typickým reprezentantem. V životě bez zřejmého smyslu hraje hlavní roli zábava, požitky, zážitky. Láska se omezuje jen na estetické a sexuální uspokojení. Karlička a Kačenka (Magdaléna Borová, Antonie Talacková) jako povrchní dívky podlehnou kouzlu celebrity, kterou v slizkém Juanovi vidí. Jeho prolhané přesvědčování obou naráz o upřímných citech už současného diváka pohoršit nemůže. Jak by bylo průkopnický skandální, kdyby herec Donutilovy popularity překonal spolu s nekonvenčním režisérem českou konzervativnost nebo zakonzervovanost a naturalisticky předvedl skryté Juanovy vášně! Mezi trojicí milenců je naznačen skupinový sex, ale pouze v intencích tradičního komediálního prvku.

Don Juan této inscenace si libuje i v jiných perversních praktikách. Ve filmovém záběru z pánských záchodů, jež krutě a výsměšně kontrastují s duchovně laděnými monology zhrzené Elvíry (Jaromíra Mílová), pravděpodobně proběhla sadomasochistická orgie. Juan má na obličej masku a podává ženě pistoli, kterou se ona ve zpomalených a dokola se opakujících záběrech zastřelí. Spíše než o překračování tabu a Juanových hlubokých tužeb to ale neoriginálně vypovídá o jeho bezohlednosti a blazeovaném machismu (nešťastnice poslušně a poníženě klečí u pánských toalet).

Zároveň není jasné, proč jiné postavy na jevišti vystupují téměř nahé. Podváděný Petřík se zesměšňuje jen v bederní roušce, Kačenka a Karlička nosí tanga a vítr jim lechtivě zvedá sukni. Také obnaženost Elvířina bratra spíše symbolizuje naivitu postavy, ne její náruživost. Přitom ke vzniku osvěžující inscenace, srovnatelné s německými vzory, moc nechybělo, ale naturalismus v zobrazení zvrhlého Juana je asi zatím krok příliš odvážný.

Masky noci

Donutilův Juan má navzdory bezcitnosti rád sluhu Sganarella jako svědka svého nonkonformního myšlení, jeho opravdové tváře „hajzla a prasáka“. Jemu se otevřeně zpovídá ze znechucení z falešného světa, v němž si ten, kdo chce obstát, musí nasadit masku pokrytectví. A až mrazí, jak přitom Donutil dokonale dokáže napodobovat současné politiky. Za Komturem odchází ne heroicky do záhroby, ale zadními vraty jeviště ven do nedivadelní reality na Ovocný trh. Takový Juan může být vnímán jako obětí společnosti. Na závěr se nad kýčovitě růžovou scénou Jana Štěpánka objeví vojenské rakety a Juan projevuje jistou melancholii ze stavu světa. Dojem odcižení a chladu sugerují pouliční lampy a často promítaný film s padajícím sněhem.

Sluha, prototyp bázlvice a člověka respektující autoritu, je v podání Milana Stehlíka člověkem unaveným vlastním svědomím, uvědomuje si amorálnost doby a jejích reprezentantů. Don Juan coby výtečný řečník si své skutky a postoje dokáže obhájit a vybízí také Sganarella k argumentaci. Ten se však zmůže jen na několik moralistních frází, ústicích do blábolu jako vystřiženého z Becketta.

Donutilův Don Juan během inscenace vystřídá několik extravagantních, ale svazujících kostýmů – vedle klasicistického krajkoví a paruky nosí upířský oblek pruhovaný jako pyžamo nebo těžké pláště. Nový Don Juan bohužel zůstal schován za svými převleky, což na aktuální interpretaci nestačí.

Autorka je divadelní recenzentka.

Národní divadlo – Molière: Don Juan.

Překlad Svatopluk Kadlec, režie Jan Nebeský, úprava a dramaturgie Daria Ullrichová, scéna Jan Štěpánek, kostýmy Jana Preková, hudba Miloš Orson Štědroň. Premiéra 13. 3. 2008 ve Stavovském divadle.

Rukopisy na jevišti. Foto Jef Kratochvil

ba Miloše Štědrone. Ten z *Rukopisu* vytvořil jakýsi melodram: recitující či zpívající postavy neustále doprovázejí dvě violoncella, housle, trubka a bicí. Hudební složku inscenace pak ještě dotvářejí sami herci vyluzující nejrůznější zvuky od ržání koní po bitevní vřavu. Muzikolog Štědroň se nechal inspirovat starými hudebními postupy a přednes postav se tak často mění ve fónický zpěv, místy připomínající modlitbu. Nejsuverénněji se na tomto poli pohybuje chór Starých žen, vypravěček celého příběhu, který

bájným Jaroslavem ze Šternberka. Obě básně oslavují udatné, hrdinné Čechy, kteří se musí silou bránit dobyvačným nájezdům jak ze západu, tak z východu. Tálská se nesnaží dění na scéně aktualizovat, přesto v řadě rozhovorů před premiérou uvedla, že aktuálnost *Rukopisu královédvorského* vnímá „především v boji křesťanské Evropy proti Východu“ a inscenací chce stejně jako obrozenští badatelé „podpořit národ v jeho snaze vymknout se z ničeni jiným národem“. Takto zjednodušené vidění víc než dost zavání

ličným motivům z Molièrovy hry především básnickou melancholičnost, ne vždy vhodnou. Sganarellovo blues o tabáku a nevýhodnosti „komodity srdce“ zní přesvědčivě, ale Juanova píseň o smutku nad smrtí ptáčka nevkusně ironicky.

Promarněná víra

Don Juan, stejně jako modernistický Pessoaův Faust, nevidí nějaký konečný řád, nejvyšší instanci. Pessoaův myslitel se táže: Bože, a kdo je tvůj Bůh? A kdo je Bohem tvého Boha?

Venkovský učitel před katedrou

Bohdan Sláma patří k nejtalentovanějším současným režisérům. Jeho nový snímek Venkovský učitel zatím sklízí samou chválu. Jde skutečně o jeden z nejlepších porevolučních filmů?

TOMÁŠ HOŘAVA

Ještě výrazněji než v předchozích filmech se Bohdan Sláma ve svém novém snímku *Venkovský učitel* zaměřuje na vykreslení psychologicky věrných a plastických charakterů. Jde mu opět především o obraz světa žitého skrze emoce. Režisérovi nelze upřít ohled na „obyčejné“ lidi, přičemž se nesnaží své postavy stylizovat, ale předvádí je v co nejvěrnějším, „realistickém“ světle, k čemuž přispívají i přirozené dialogy. A tak je postava homosexuálně orientovaného učitele (Pavel Liška) napsána i ztvárněna věrně, a to i přesto, že motiv útěku na venkov s cílem srovnat si život není zrovna nejnovější. Učitel se v novém prostředí sbližuje se statkářkou Marií (Zuzana Bydžovská) a jejím sedmnáctiletým synem Ládou, do kterého se zamiluje. Kritický moment, v němž učitel neovládne svou touhu, není našťastí politicky korektní a patří k nejsilnějším momentům filmu.

Slámův snímek se vyznačuje vcelku klasickou stavbou, byť je jeho tempo poněkud nevyvážené a některé obrazy (výuka na ložce, zdlouhavá expozice) se zdají nadbytečné. Díky autorskému záměru prezentovat současně tři lidi toužící po tomtéž, totiž po lásce, je navíc tah snímku trochu oslabený. Marie, z triády postav nejzkušenější, se nečekaně zamiluje do učitele, ten ale miluje Ládu a Láda zase „Pražandu“ Báru, která shodou okolností studuje na gymnáziu, kde působil učitel. Toto perpetuum mobile lásky ilustruje stále stejnou myšlenku, a po obsahové strán-

Pavlu Liškovi a Zuzaně Bydžovské psal Sláma role přímo na tělo. Foto Bontonfilm

ce proto filmu příliš neprospívá. Má dopad snad jen na násilně konstruovanou peripetii, v níž Láda uteče z domu a učitel se ho vydává hledat, přičemž Láda utekl hlavně za Bárou. Odpor k učiteli mu tudíž byl spíše záminkou, čímž se oslabuje motiv Ládova odpuštění.

Plusy a minusy velkého rozpočtu

Velký rozpočet měl v tomto snímku své klady i zápory. Koprodukce s německou stranou měla podle mého názoru vliv na to, že Láda utekl zrovna do německého Halle, a na jinak dobrou scénu u přítele jsou německé reálie násilně naroubovány. Ovšem dojem, že se vysoká investice do filmu musí v první řadě vyplatit, vzniká především ve finále, ale to bych prozradil příliš. Kladný přínos velkého rozpočtu se naopak projevil v obrazovém pojetí. Diviš Marek má flexibilní kameru pevně v rukou a na cinemascopický formát tvoří půvabné záběry. Kamera je velmi často v pohybu a přidává na kvalitě scénám na seně či na statku, vybudovaném speciálně pro natáčení. Dovede také umně vytvořit intimní atmosfé-

ru (skvělé scény s učitelovými rodiči). Zdá se však, že se autoři nemohli místy rozhodnout, jestli budovat dramatický nebo spíše pocitový příběh, a proto snaživé pohyby kamery působí místy samoúčelně a marně se snaží dodat scénám vzruch. Příběh tak funguje především ve dvou uzlových momentech, v nichž je zvolená metoda snímání akcí v dlouhých kontinuálních záběrech velice působivá: ve zmíněné kritické scéně (jistý pocit trapnosti k ní asi patří) a v kolizní sekvenci venkovské zábavy. Její provedení je však spíš sbírkou bizarních detailů, jako je „pařící“ ředitel, učitelka v leopardím oděvu, pankáči i další postavičky, které působí rádoby humorně a alibisticky se kryjí za „takhle to v realitě klidně může být“. Uplatnění skladby Znamka punku od Visacího zámku na „naši zábavě“ má zřejmě celou událost ironizovat. Zaznívá však i v průběhu filmu (v kontrastu ke kýčovitě spirituální hudbě Vladimíra Godára) a přes závěrečné titulky, čímž doplňuje pachutí umělosti. Dosti toporné jsou výstupy neherců, kterým bych rád věřil, kolik se toho „v mládí kolem Pančá-

ru nablbli“, ale samo zobrazení bodrých Jihočechů se podobá klišé. Jejich pohybové kreace jsou v jinak o realismus usilujícím filmu vlastně dosti výraznou stylizací.

Musíme si odpouštět?

Filmu by celkově slušelo více soustředění, protože se rozpouští v touze sdělit všechno naráz. Výraznou složkou filmu jsou mnohá načrtnutá vedlejší témata, například vztah města a venkova, víra, rezignace nebo alkoholismus. Co je potom platná řada dobrých scén a dialogů, když Sláma zůstává u pouhého konstatování navršených motivů. Zato hlavní témata snímku, lidskou jedinečnost, lásku a odpuštění, autor dotahuje do konce s až oscarovou vehemencí. Měl jsem přitom vždy za to, že dobrý film svým divákům cosi zanechá. Jenže téma lidské jedinečnosti je zabito krátce před koncem, kdy učitel, byť odlehčenou formou, poučuje třídu o tom, že příroda tvoří jen vzácné originály. Tím poučuje i diváka a potenciál celé hlavní myšlenky je vinou mentorství zahazen jako starý sešit z přírodovědy. Bohužel ani emocionální přesah se nekoná. Není co dodat, není o čem pochybovat nebo v co doufat. Postavy našly samy sebe, našly štěstí a film se s happy endem uzavírá sám do sebe. Vůči divákům je němý, a pokud k nim přece jen promlouvá, tak říká pouze s laskavým pohledem obecního učitele: „Děti, musíme si odpouštět.“ *Venkovský učitel* měl původně uzavřít volnou trilogii na téma hledání lásky, ale Sláma se chce podobným směrem ubírat i nadále. Podle mého názoru to není na škodu. I přes velkorysé (zvláště finanční) pojetí *Venkovského učitele* je totiž stále co zlepšovat.

Autor je filmový dramaturg.

Venkovský učitel. ČR 2008, 117 minut.

Režie a scénář Bohdan Sláma, kamera Diviš Marek, hudba Vladimír Godár. Hrají Pavel Liška, Zuzana Bydžovská, Ladislav Šedivý, Marek Daniel, Tereza Voříšková, Miroslav Krobot ad. Premiéra 20. 3. 2008.

Co to znamená být jiný?

Proč je Slámův Venkovský učitel jedním z mála dobrých českých filmů posledních let, i když má pár vad na kráse?

KAMILA BOHÁČKOVÁ

Může se to na první pohled zdát jako protimluv. Před nedávnem jsem na stránkách A2 kritizovala Vejdělkův film *Václav* za to, že nám ukazuje dalšího českého antihrdinu v podobě retardovaného venkovského kluka a všemi způsoby sugeruje, že bychom k němu „měli být tolerantnější“. A nyní bych ráda vyzdvihla nový film Bohdana Slámy *Venkovský učitel* právě za to, že dělá v podstatě podobnou věc: snaží se nám přiblížit tápajícího učitele, který odjíždí učit z Prahy na venkov, aby se vyrovnal sám se sebou a se svou homosexualitou. V obou případech bylo snahou snímků odbourat zbytečné předsudky, které můžeme mít vůči „jinému“, a nahlédnout do světa, jenž může mít s tím naším nemálo společného.

Co chybělo Václavovi?

Tím však podobnost obou filmů končí. Zatímco *Václav* byl sledem scén, které si stále udržovaly od hrdiny odstup, daný krom jiného i nepřesvědčivým podáním příliš sofistikovaného Ivana Trojana, *Venkovskému učiteli* se podařilo navodit dojem intimity, kterou

skrze film s postavou můžeme sdílet. Díky tomu jsme učiteli mnohem blíží a v jeho pochybách můžeme najít i naši vlastní životní bezradnost. Samozřejmě, že to není jen otázkou ztvárnění Pavlem Liškou, kterému je postava učitele šitá mnohem víc „na tělo“ než Václav Ivanu Trojanovi, a to dokonce doslova, protože Bohdan Sláma psal scénář od počátku přímo pro Pavla Lišku (a Zuzanu Bydžovskou). Velký podíl na tom však má především práce s vnitřním napětím scén a s filmově brilantní kamerou, která v nezvykle dlouhých záběrech dovede pomalu rozkrývat citově pohnutky tak přirozeně a bezprostředně, jako bychom v dané situaci opravdu byli. Slámovi se jako jednomu z mála českých režisérů daří zachytit to důležité „mezi“, které vzniká mezi hercem a postavou, již ztvárňuje, ale i mezi hercem a kamerou a v neposlední řadě pak scénou a námi jako diváky. Toto „mezi“ dělá z obyčejné scény situaci, jež nás začne zajímat, a z herců její účastníky, kteří nehrají, ale jsou. Sláma umí intuitivně rozehrávat scénu, která se na jedné straně soustředí na to podstatné, co se v ní odehrává, ale zároveň si všímá drobných citových náznaků a detailů. Dlouhé sekvence točené často v jednom záběru tak získávají vnitřní tempo a napětí, a přitom plynou přirozeně a nenásilně. Velkou zásluhu na tom má bravurní kamera Divíše Marka s plynulými jízdami, krásným a přitom

nekýčovitým snímáním jihočeské alšovské krajiny a darem dostat se k postavám velice blízko. V tom se podobá v Česku snad jedině Petru Václavovi (skutečně nomen omen) a jeho snímku *Marian*, který se díky výtečné práci s kamerou i scénou dostává také blízko k hlavní postavě romského chlapce, jehož „odlišnost“ získává ve filmu až existenciální rozměry.

„Chcípáci“ a my

Příběh *Venkovského učitele* o tom, že „každý někoho potřebuje“, má sice pár vad na kráse, ale celkové přímosti díla ani jeho vyznění to neubírá nijak zásadně. Ano, režisér nám možná až příliš doslovně sděluje „poselství“ filmu o tom, že si máme odpouštět a mít se rádi, i když jsme každý jiný jako ti hlemýždi z plakátu na film. Někdy je zase podbarvení scén jinak průzračnou Godárovou hudbou na lidové motivy lehce iritující. Snímek skvěle rozehraje tempo i napětí jednotlivých scén, ale z jedné na druhou skáče někdy příliš rychle a potřeboval by celkově na tolik emocí ještě víc času, například proto, aby rozehrál scény, kdy se do sebe postav navzájem (ale pokaždé těsně „vedle“) zamilují, nebo kdy docházejí k tomu, že by si měly odpustit. Slámovou předností nebyly ani v jeho předchozích *Divokých včelách* či *Šťěstí* témata či sofistikované dialogy, ale spíše poctivost a zdánlivá obyčejnost toho, co

sděluje a co jde přitom k jádru věcí, a především jak je schopen to rozehrávat ve scénách a v obrazech.

Venkovský učitel je další z řady do sebe ponořených, převážně mužských antihrdinů v českých filmech polistopadové éry, kteří tápají, nevědí si se sebou rady a v devadesátých letech je česká filmová kritika označovala jako fenomén „chcípáctví“. Na rozdíl od devadesátých let, kdy byl hlavní hrdina těchto filmů často jen režisérovým alter ego, bolestínsky řešícím vlastní lehce adolescentní problémy (*Mrtvej brouk*, *Kanárek*, *Rychlé pohyby očí* či *Idiot*), se v novém miléniu odhalují důvody jeho „slabosti“, jež jsou zasazeny do širšího společenského kontextu a nahlíženy hlavně jako problém menšiny (homosexuální – *Venkovský učitel*, romské – *Marian*, mentálně retardované – *Václav* či důchodcovské – *Vratné lahve*). Na rozdíl od většiny těchto snímků se však *Venkovskému učiteli* podařilo dostat se k postavě blíží a její outsiderství ukázat věrohodně jako rys doby, v níž tápeme v podstatě všichni, i když naše slabost může mít rozličné podoby, jak vyplývá i z osudů dalších postav snímku. Nakonec podle Slámy to jediné, co můžeme udělat, je se za sebe nestydět a mít se navzájem rádi. Ano, zní to trochu lacině a možná příliš „humanisticky“, ale nabízí se nějaké lepší východisko? A je nutné pro to kritizovat film, který je po dlouhé době v české kinematografii skutečně dobrý?

Earth: Pomalá hudba pro rychlé časy

S Dylanem Carlsonem o nespěchání

Dne 25. února 2008, v předvečer vydání nové desky *The Bees Made Honey in the Lion's Skull*, koncertovali v Praze američtí rockoví experimentátoři Earth. Agresivní dronemetalové plochy ze začátku devadesátých let dokázal Dylan Carlson po návratu z drogového pekla přetavit do podoby country či bluesových písniček, hraných velmi pomalu a velmi nahlas. Earth už neboří zdi hlukovými stěnami, jejich hudba si však přesto uchovala jistou tajemnost.

KAREL VESELÝ

První desky Earth jsou považované za monumentální kroky v dějinách tvrdého rocku. Jaká je genealogie ultratěžkého zvuku, kterým se Earth v začátcích proslavili? Byli hlavní inspirací Black Sabbath, nebo avantgardní minimalisté, jako například La Monte Young?

V době, kdy jsem začal s Earth, jsem moc skladeb La Monte Younga neznal. Hodně jsem o něm četl a znal jsem jeho teoretické práce, ale tehdy jsem spíše miloval hardrock, na kterém jsem vyrostl – AC/DC, Black Sabbath, King Crimson, Judas Priest, Ted Nugent anebo třeba Willie Nelson. Když jsem poslouchal nějakou svoji oblíbenou kapelu a líbil se mi určitý riff, vždycky mě napadlo, jaké by to asi bylo, kdyby ho nezměnili a hráli pořád dokola. Jako když dítě říká nějaké slovo pořád dokola, až se jeho zvuk za čas začne proměňovat v něco jiného.

Jak vaše hudba zapadala do seattleské scény té doby? Určitě jste byli dost mimo hlavní proud.

Byli jsme moc rockoví na to, aby nás mohli považovat za vážné umění, a příliš umělci pro rockery. Vždycky jsme byli outsideři, i když jsme hráli s řadou kapel z místní scény. Vydávali jsme na značce Sub Pop, což nám hodně pomohlo, ale spoustu lidí to mátl. Čekali, že budeme hrát grunge jako ostatní kapely na Sub Pop v té době, a když si desku automaticky koupili kvůli názvu labelu, byli hodně překvapení. Na druhé straně si naši hudbu moc nekupovali lidé, kterým jsme se líbili jako experimentátoři, ale zase neměli rádi grunge.

Dylan Carlson. Foto Marek Myslivec / Musicserver

Když jste začínali, byly prý reakce na vaše koncerty někdy hodně negativní. Nebyly vždy úplně negativní. Samozřejmě jsme měli i hodně fanoušků, kterým se líbilo, co hrajeme. Dost záleželo na místech, kam jsme přijeli – v Londýně, Vídni nebo San Francisku nám byli naklonění nejvíce. Pro běžné posluchače to bylo asi hodně extrémní a moc nevěděli, co si mají s naší hudbou počít. Teď máme větší respekt.

Žánr, který jste vlastně vytvořili – extrémně pomalý a hlasitý drone doom metal –, je dnes velmi populární. Sunn O))) se dostali do pozice kultovní kapely a vyprodávají velké kluby. Dá se popularita tohoto – vlastně extrémního – stylu nějak vysvětlit?

Když něco děláte dlouhou dobu a vypilujete to k dokonalosti, lidé nakonec přijdou a respektují to. A to se stalo nám a celé scéně. Dalším důvodem určitě je, že naše hudba reaguje na celkovou situaci ve světě, který je strašně zrychlený. Lidé chtějí všechno hned a teď. Kapely jako třeba my se snaží vytvářet pro posluchače prostor, kam se dá utéct a kde lze existovat mimo tento rychlý svět. Naše hudba je jako otevřený prostor, ve kterém se dá svobodně dýchat.

Na posledních deskách je silně patrný vliv tradičních amerických žánrů, jako blues, country nebo gospel. Jak jste se k nim propracovali od toho, co jste hráli dříve?

Když nad tím zvažujete, tak rock'n'roll není nic jiného než mix country a blues. Vydali jsme se s naší hudbou zpět, zkoumat kořeny, a došli jsme k závěru, že hudba je kontinuum. Když někdo přijde a vykřikuje, že vymyslel v hudbě něco nového, tak já moc dobře vím, že to není pravda. Dělat hudbu vlastně znamená znovuobjevovat to, co už někdo natočil, a zkoušet to udělat jinak. Vždycky jsem chtěl hrát něco unikátního a zajímavého, ale nejsem dost arogantní na to, abych řekl, že jsem vymyslel nový žánr. Je to jen naladění se na vlivy, které mnou procházely, a proto se cítím být součástí tradice americké hudby.

kdysi spolupracoval, dal mu kopii alba *Hex* a pozval ho na náš koncert.

Asi to není náhoda, protože jazz je další část mozaiky z té velké tradice, která ve vaší hudbě ještě chyběla. Jsou zde nějaké reakce na Earth z jazzových kruhů? Co vlastně říká Frisell na hudbu Earth?

Myslím, že ho můžeme považovat za našeho fanouška. Líbily se mu koncerty, a proto souhlasil, že nám pomůže s deskou. Je všestranný hudebník, který dokáže hrát s kýmkoliv. Myslím, že naši hudbě velmi pomohl. Nepřišel do studia jako slavný kytarista, trpělivě nám pomáhal budovat písně a výborně do nich zapadl. Vždycky jsem se snažil do naší hudby přidat element improvizace, v písniích nechávám dostatek prázdného prostoru – ne přímo k sólování, ale k tomu, aby jednotliví hráči měli možnost vzájemně reagovat. Earth poslední dobou hodně hraje spolu a spousta skladeb vznikne na jam sessions.

Zdá se mi, že Earth postupem času ztrácí agresivitu a nabírají na harmonii.

Určitě. Jak se svět kolem mne začal hroutit, zkusil jsem se stát lepším člověkem. Prožil jsem období s drogami a bez muziky, ale od chvíle, kdy jsem znovu začal hrát, se snažím, aby pro mě byla hudba vždy na prvním místě. Jako člověk a jako hudebník jsem teď lepší. Já i moje kapela jsme teď nejspíš v nejlepší fázi vůbec a *The Bees Made Honey in the Lion's Skull* je určitě naše nejlepší deska. Je to první deska, kterou si rád poslechnu a neříkám si u ní, že bych ji mohl udělat lépe.

Jak dlouho jste na ní pracovali?

Byla to první deska po dlouhé době, která neměla žádný pevný koncept. Všechno začalo jamování mezi mnou, Adrienne [Daviesová; bubenice a Carlsonova partnerka – pozn. aut.] a Moorem, což znamená, že je to album nás jako kapely. První byla hudba, a když jsem pak všechno míchal, vznikla teprve koncepce. Také nám natáčení trvalo ze všech alb nejdéle. Udělali jsme si čas, abychom všechno dokončili v klidu.

Říkal jste, že jste na kytaru nesáhl čtyři roky. Byla někdy doba, kdy jste úplně přestal poslouchat hudbu?

Byla to doba od chvíle, kdy jsem opustil Sub Pop v roce 1996, až zhruba do 2000. Nehrál jsem hudbu a jediné album, které jsem si v té době koupil, byl *Mezzanine* od Massive Attack. Hudba mě nezajímala, staral jsem se o jiné věci. Tohle období už je naštěstí pryč a já teď stojím na začátku něčeho nového. Dostal jsem druhou šanci a chci ji využít co nejlépe.

Na nové desce hraje i jazzový kytarista Bill Frisell. Jak jste se k němu dostali?

Měl jsem v životě období, kdy jsem vůbec nehrál na kytaru. Bylo to mezi léty 1997 a 2000. Když jsem pak znovu začal, dostal se ke mně článek o Frisellovi a strašně se mi líbil. Frisell v něm vysvětloval svůj přístup k hraní a obšírně mluvil o amerických formách hudby, jako je blues a country. Steve Moore, který s námi hraje na klávesy a na trombon, s ním

Hutná řeka zvuku Don@u.com

Zdařilý debut slovensko-rakouského improvizačního seskupení

Zatímco většina skutečných řek představuje hranici, ostrou dělící čáru a nepřekonatelnou bariéru, pro slovensko-rakouské hudebníky je spíše symbolickým mostem a prvkem, který spojuje jejich rozdílnost a zakládá společnou identitu.

LUKÁŠ JIŘIČKA

Pro Slovensko a Rakousko je tímto osudovým a symbolicky plynoucím tkanivem řeka Dunaj. Dunaj čili Donau se také logicky stal tím, co elektroakustickému improvizačnímu spolku Don@u.com dodalo vhodný název.

Když se před šesti lety v rámci festivalu v Grazu setkali dva představitelé dvou významných projektů, slovenských Vapor del Cuore a rakouských Tapist, Daniel Matej a Martin Siewert, stvořili další a ve svém seskupení nestálý projekt Don@u.com. Četnost vystoupení stejně jako variabilita personálního složení této formace není důležitá, za pozornost ovšem stojí kvalita a rozhodnost, kterou lze slyšet z jejího prvního alba s mendelssohnovským názvem *Lieder ohne Worte* čili Písně beze slov. Koncertní alba takové zvukové pestrosti a cizelovanosti se totiž rodí málokdy a ne náhodou je zvukař Roman Laščiak na obalu uveden jako osmý člen mezinárodního septeta. Jeho nazvučení původních koncertů mělo i lví podíl na zdařilém celku.

Skákání po plovoucích krách

Přestože je Slovensko menší zemí, jeho hudební emancipace a originalita patrně přerůstá naše stojaté vody, v nichž se dokola můžeme těšit pouze Ivanem Palackým s Filipem Cenkem a tu a tam Martinem Klapperem. Činorodost a inspirativnost zříděl, z nichž Don@u.com vyvěrá, dokládá nejen

projekt samotný, ale i četné spolupráce jeho členů s takovými osobnostmi soudobé jiné hudby, jako jsou Günter Müller nebo Noël Akchoté. Pozitivní vliv na dobré mezinárodní kontakty má určitě i od Bratislavy nedaleká Vídeň, z níž pochází polovina členů sdružení Don@u.com: kytarista a elektronik Christian Fennesz, bubeník Martin Brandlmayr a kytarista Martin Siewert.

bývá v momentě nalezení okamžitě zavržena a donucena k proměně. Ačkoliv celkový zvuk i styl alba *Lieder ohne Worte* má nejbližší k estetice volné improvizace, seskupení se nijak nebojí přichylnosti k melodičtějšímu a repetitivnějším hudebním výrazům. Kromě nesmluveného rámce improvizované hudby lze zaslechnout i inspirace soudobou komorní hudbou a melancholickým

mená, že se zde překrývají jasně rozpoznatelné styly s evidentními konturami. Celek nahrávky spíše ukazuje možnosti a tendence soudobých hudebních světů, které se s veškerou pokorou dokážou výtečně doplňovat. Spíše než styly zde můžeme použít označení stopy stylů. Vše zní jako permanentní skákání po plovoucích krách na pestrobarevné řece.

Splývání

Charakter nahrávky je svým způsobem velmi ambientní a abstraktní. Nachází se zde ale i několik silných a bouřlivých kulminací, v jejichž vzednutích všichni zúčastnění hrají s plnou silou. A stejně tak jako se zde proplétají všemožné styly, kontexty a – díky elektronice a gramofonům – i hudební citace ve velmi vyvážené podobě, je i splnutí elektronických a akustických nástrojů absolutně harmonické, stejně jako porozumění všech zúčastněných.

Bez přehánění můžeme o albu *Lieder ohne Worte* hovořit jako o velmi živoucím tvaru. Hudba zde obsažená je hudbou ve své podstatě otevřenou, neboť vyjevuje sebe samu v momentě svého vzniku bez jakýchkoliv připravených a důkladně ohmataných existujících struktur. Lehce naznačené vlivy mají pouze roli impulsu a nikoliv tvaru hodného následování. Muzikanti Don@u.com neotvírají svět čehosi zjevného a zřejmého, daleko víc je baví ukazovat vnitřní dramatickosti a skryté napětí. Je vidět, nakolik je pro ně stálost a opakování čímsi nepotřebným, prázdnou skořápkou nebo zmrtevující šikanou. Prostor, který vytyčují, je plnokrevným ambientně-improvizovaným místem neustálého neklidu a rušení daného. Proto je taková hudba cenná, ukazuje odvahu vkročit do míst neprobádaných, aby byl nalezen poklad vzájemného porozumění a hudební komunikace, pro niž je styl jako bezpečí čímsi mrzácky nepotřebným.

Autor je hudební publicista.

Don@u.com. Foto Csaba Kiss

Název seskupení říká o jeho hudbě více, než by se zdálo. Přestože můžeme směle označit album podunajského septeta za plod otevřené improvizace s akcentem na volné a přelévavé plynutí, jeho osobitým znakem je jistý příklon ke strukturování improvizací během jejich rozvoje – strukturování ve smyslu hledání pevnější formy, která

minimalismem (zvláště v invenční hře na klavír a syntezátory Petera Tatara), free jazzem (v svobodných výstřelcích klarinetisty Ronalda Šebesty a flétnisty Marka Piačeka, který na albu i expresivně zpívá beze slov), a neortodoxním turntablismem Daniela Mateje, jehož druhou vášní je manipulace s amplifikovanými objekty. To však nezna-

hudební zápisník

Autechre, směšovači matrixů

PAVEL KLUSÁK

„Poslouchejte tu hudbu ve tmě,“ radí v časopise Plan B. „Autechre představují tak silný impuls pro smysly a představivost, že jakýkoli další by vám byl na obtíž.“ Dobrá, tak tedy tma a abstraktní beaty Roba Browna a Seana Boothy z jejich nového alba *Quaristice*. To slovo je novotvar, stejně jako názvy dvaceti skladeb (Simmm, chenc9, Theswere). Co slyšíš?

Říkami v prvním rastru se dá dobře pozorovat druhá síť, přes ni pak třetí. První se rozklepe, třetí zplstnatí a začnou z ní lézt chlupy jako ze starého špagátu. V prostřední rovině se odkryjí průduchy a skrze ně jako sprcha rozlinou tóny. Celá konstelace dostane dobrou náladu: přepneme se na písničku, která ji v duchu napadla. Vtom vám někdo narazí na oči brýle a vyčistí uši: všechno se

zostří. A co to? Jeden z rastrů je asi duté potrubí: zevnitř někdo začne mluvit. Ale ne, je to jen diktafon na gauči: pomalu klouže ke straně a padá z kanape navždy, kamsi dolů králičí dírou. Zůstáváme tu s rytmem, jehož části se svižně rozdvíjí a začínou spolu hrát pozemní hokej. Posílají si puk, který je podle zvuku z kovu. Branka mezi našima ušima. Gól! Au. Změní se dozvuk: to kolem hudby někdo právě postavil sportovní halu...

Autechre, kteří před patnácti lety vydali debut *Incunabula*, jsou prý „pěkný smažky“, jak mi tvrdil český promotér. Hudbu vytvářejí patrně za střídání, je dost komplikovaná. Brown a Booth mají v instrumentáři desítky syntezátorů. Zakládají si na tom, že na staré přístroje nasazují nové metody a s novými stroji zacházejí postaru. Roli sehrál i Boothův otec, voják: z německého vojenského vozidla si Autechre nadšeně vykuchali „atomu-vzdorné oscilátory“ s funkcemi, jako je „směšovač matrixů“. Když v roce 2003 natočili technicistní abstraktní video Gantz Graf, zdálo se být avantgardou digitálních procesů. Dnes jsou jejich nervní beaty víc stranou a těžko zařaditelné. Booth mluví o silné vazbě k Lynchovu poslednímu filmu *Inland Empire*, Brown zase k architektu Santiagu Calatravovi, jehož stavby vycházejí z hudby. Představa tvaru se u kroucených dozvuků Autechre

hodně sugestivně nabízí, však se také u nich občas mluví o „3D elektronice“. Slabě, ale evidentně se tu uplatňuje jakási emoce. Booth mluví o tom, že po několikadenní pařbě píše vždy v moll: což je u hudby beatů tak nenápadné, že až absurdní. *Quaristice* je dráždivá, tajemná, unikavá hudba.

Autechre. Foto Dourfestival

Autechre vůbec nejsou sami mezi muzikanty-technology, kteří v poslední době přinášejí cosi výrazného. Jedinečné zvukové dění přinesla dvojice Haswell & Hecker, jež se zmocnila systému UPIC pro převod obrazu na zvuk, který vyvinul zesnulý skladatel Iannis Xenakis. Finští Pan Sonic se uchýlili lehce do ústraní (odešli od depeche-mobyovských Mute Records), soustředěně však pra-

cuji na vlastní hudbě i remixu dávných Popol Vuh, dvorních hudebníků Wernera Herzoga. Vzestup nastal u německé vydavatelské komunity Raster Noton, kde vyšly výborné tituly nejen jejich protagonistů, ale i granulovalý minimal Ivana Pavlova a analogové poryvy Franze Pommasla.

Žádná z hudeb, o nichž je řeč, nemá téma, koncept, program. Všechny ústí v abstraktní dílo, jehož vnitřní vztahy a tvary si lze vztažovat k lecčemu ze skutečného světa – anebo jen k sobě samotnému. Celá tahle dnešní scéna působí dojmem, jako by různí technologové pracovali na něčem, co zatím nemá zřejmý účel a výsledek. Používají starší i zcela nové přístroje, někdy se odrážejí od starší hudby, jindy začínají od *tabuly rasy* oscilátoru rozkmitaného teď a tady. Neřeší se žádné dnešní palčivé problémy, nejsou tu texty, jež by hudbu přimykaly k názoru. A přece se celá ta věc ani trochu nezdá samoúčelná: snad proto, že nemá bavičský ani přehnaně artistní osten, snad proto, že tu v relativní rovnováze symbioticky žijí svoboda přístrojů a autorská vůle. Něco se tu děje, ale ještě nevím(e), o co jde.

Autor je hudební publicista.

Autechre: Quaristice.

Warp Records/Maximum Underground; 2008.

Estetika stejného

Praha bude jako všechno ostatní, varuje ředitel vídeňského centra pro umění MAK Peter Noever, který zde v březnu veřejně debatoval s výtvarnicí Magdalenou Jetelovou o architektuře a umění. Pro A2 se vyjadřuje k návrhu nové budovy Národní knihovny, k buržoazní mentalitě Vídně a k moderním způsobům instalace umění.

MARIANA SERRANO

A2 kulturní týdeník a Pražské Quadriennale hledají nové autory zaměřené na reflexi současného divadelního designu.

Pro výherce soutěže o nejlepší text – analýzu české inscenace dle vlastního výběru, která měla premiéru v sezoně 2007/2008, z hlediska divadelního designu (scéna, kostým, light a sound design ad.) ve vztahu k režii – je připravena cesta na mezinárodní konferenci ReSearch: Design Performance (červen 2008, Finsko) a možnost publikovat v A2 kulturním týdeníku.

Soutěže se mohou zúčastnit i začínající autoři či studenti. Texty v rozsahu maximálně 6000 znaků včetně mezer zasílejte do 9. dubna 2008 na adresu pq@theatre.cz.

Během debaty o architektuře, umění a veřejném prostoru jste popsal Vídeň jako velmi konzervativní město...

Ano, netýká se to ani architektury, ani urbanismu, ale mentality a je velmi špatné, že celý svět se stává konzervativnějším v mnoha smyslech. V místě, ve kterém žijete, musíte mít zodpovědnost a musíte se rychle rozhodovat. Vídeň je ve skutečnosti provinční hlavní město, které nikdy nemělo šanci setkat se s oním „současným“, protože tam lidé nemají žádný ideál... I když vypadají navenek jako lidé jedenadvacátého století, nežijí dneškem. Není tam rovnováha mezi tradicí a současnem. Všechno je možné, ale prostor pro přijímání nových věcí tam není. Všechno na sebe váže buržoazní mentalita, ta země nemá vizi. Například ve Švýcarsku, což sice není nejlepší případ, mají lidé k umění úplně jiný přístup – je tam rozmanitost. Ale v Rakousku je skutečně problém udělat cokoli nového, co doposud nikde není.

Má to co do činění se vzděláváním?

Jaká je situace na školách?

Vzdělávací instituce nejsou rozhodující. Každý se musí vyvíjet sám a přemýšlet o sobě. Konkrétně na vídeňské architektuře působí profesori, kteří možná nejsou tak často ve Vídni, ale to není žádný problém. Horší by bylo, kdyby tam profesor docházel denně a byl to fachidiot. Učí u nás například vynikající architektka Zaha Hadid, to je skutečná výzva. Podle mne nejsou důležité školy, ani umělecké školy, nýbrž společnost. A problémem společnosti je průměrnost. Umění nemá nic společného s průměrem, vždycky to bude věc minority. To platí i v architektuře, kde nejde o stupidní soutěže.

Jak byste definoval problém průměrnosti? Je to mainstream?

Osobně proti mainstreamu nic nemám. Mainstream jako takový je v pořádku. Ale když se mainstream stane diktátem, je to velmi nebezpečné. Potom musíte vstát a zvednout ruku. Umění nikdy nemůže přijmout hlavní proud.

Můžete popsat mechanismy, které systém využívá, aby implantoval „průměrnost“? Je to přece všeobecná tendence...

Ano, sedíme tu na kávě v Praze, v architektonickém centru, v uniformním Segafredu. To podle mě znamená, že už tu není rezistence. Praha bude stejná jako všechno ostatní. Proč je to tak? Proč to má být všude stejné? To je estetika stejného. Vy to také znáte z jiné strany – z komunismu. Nechci hovořit o globalizaci, ale je opravdu důležité rozlišovat. Rozdílnost potřebuje být respektována a zachována.

Existuje v takové míře problém estetiky stejného v umění?

Nerad dělám kurátorské výstavy. Raději vždy pozvu ke spolupráci jednoho umělce. Pak máte jasnou pozici. Nikde není umělec, který by byl stejný jako nějaký jiný. Někdy je důležité ukazovat velmi vyhraněné pozice individuálních umělců.

Jaké máte zkušenosti s Ruskem?

V jistém smyslu už dnes nemůžeme být intelektuálně aktivní, aniž bychom zohledňovali Rusko. Například Japonsko je jiné v tom,

že mu nemůžeme snadno porozumět. Ale odlišnost Ruska je nám stále přístupná a srozumitelná a možnost vzájemného porozumění je důležité prověřovat. Možná musíte při organizování výstavy být poněkud politicky opatrnější, ale kultura, architektura je zcela nezávislé médium.

Zaznamenal jste v Rusku nějaké vztahy mezi uměním a mocí?

Myslím, že nebezpečí Ruska je hlavně v tom, že je tam skupina velmi bohatých lidí z neuměleckých oborů, která má možnost zasahovat do umění. Pokud vím, není to jako ve Spojených státech, kde je dlouhodobá tradice donátorství a kde fungují neziskové organizace s velmi specifickými pravidly. Je to otázka kulturního dědictví – žádná soukromá osoba nemá právo vlastnit tyto esenciální hodnoty.

Máte zkušenosti i z USA, v domech Rudolpha Schindlera u Los Angeles má Muzeum užitého umění, jehož jste ředitelem, rezidenční programy. Jaká je situace tam?

Los Angeles a Vídeň, to je dlouhodobá tradice. Je to osa. Mnoho lidí, jako například Arnold Schönberg či Sigmund Freud, cestovalo do L. A. z politických důvodů. Například architekt Rudolph Schindler by nikdy nebyl mohl realizovat ve Vídni takové věci, jaké uskutečnil v USA. Jeho domy nejsou pro jednu, ale pro dvě rodiny. Navíc je tam i dost místa na práci. Východiskem bylo něco normálního, nebyla to velkolepá strategie. Když jsem přišel do Schindlerova domu, rozhodně jsem tam nechtěl dělat Schindlerovo muzeum. Máme sice jeho dvě židle, ale neukazujeme, jak Schindler žil a jaké měl židle. Prověřujeme ducha jeho architektury. Na celém světě neznám architekta, který by byl jako on schopen vytvořit domy z ničeho. Bez peněz, bez materiálů, bez prostředků. To je skutečná utopie v architektuře, způsob, jak měřit sám sebe. Nechci tvrdit, že byl génius, ale zohledňoval spoustu úrovní. My jeho domy neprezentujeme jako památku pro turisty, ale využíváme je pro rezidence.

Které kvality pokládáte v architektonické praxi za nejdůležitější?

Je důležité, aby se teorie a praxe architektů byla vedena životem a nárokem na změnu společnosti.

Jste teoretik i designér. Máte dojem, že mezi obory umění, design a architektura jsou pevně definované hranice?

Myslím, že mezi těmi oblastmi hranice jsou, a myslím, že je třeba je zachovat. Musíme si přesně uvědomit, čím každý obor je a co je jeho pole působnosti. Je však možné je k sobě vzájemně přiblížit, uvést je v dialog. Tady v Praze na debatě o veřejném prostoru zazněla dokonce otázka, zda má architektura vůbec šanci se skutečně vyvíjet bez skutečného dialogu s volným uměním a umělci. Východiska architektury jsou zcela jiná. Architekt potřebuje klienta, počítá se zadáním, umělec nikoli. V dnešní době, kdy se kdekdo pokládá za umělce, je třeba celou věc vyjasnit, jinak bychom se o tom ani nemohli bavit.

Spolupracoval jste s Magdalenou Jetelovou nebo s americkým minimalistou Donaldem Juddem.

Proč zadáváte instalace stálých výstav historických sbírek umělcům?

Souvisí to s tradicí a historií instituce dnešního Muzea užitého umění, jež byla založena na konci devatenáctého století. Bylo to první muzeum ve Vídni, které mělo jasnou strategii a teorii. Jmenovalo se Uměleckoprůmyslové muzeum, zakladatelem byl Rudolph von Eittelberger. Když jsem v roce 1986 muzeum převzal, bylo mi jasné, že nemůžu pracovat s uměleckým muzeem neuměleců. Začal jsem přemýšlet o nové organizaci starého ústavu, hledal jsem koncept. Zejména v práci s uměním je třeba hodně přemýšlet, musíte jednat, reagovat, potřebujete čas... Není to jako u supermarketu, který se jenom dostaví a pak se otevře. V roce 1992 jsme k novému otevření první části muzea přizvali Magdalenu Jetelovou, která v hlavním světelném dvoře vytvořila jedenáct metrů vysokou pyramidu. Celá rekonstrukce budovy byla dokončena v roce 1994. Téma stálé instalace je pro mě velmi důležité – je naprosto nesmyslné představovat sbírky v jejich doslovném historickém kontextu. Proto jsem pozval řadu umělců, mimo jiné Donalda Judda, Franze Westa, Jenny Holzerovou, Güntera Förga a Heimo Zoberniga, aby převzali instalaci jednotlivých sbírek. V umění je důležitá současnost, každé umění bylo jednou současné...

Jaký je to rozdíl, když stejnou práci dělá umělec a designér?

Instalace v MAK jsem nezadal architektovi ani designérovi, kteří především navrhnou – nešlo mi o design. Chtěl jsem vizi, myšlenku umělce z pozice současnosti; nešlo mi o podobu vitríny a jiné technické záležitosti. S umělci jsme spolupracovali velmi úzce. Předali jsme jim sice nějaké myšlenky, ale chtěli jsme, aby to udělali podle svého. Umělci pracují specifickým způsobem – jak jednou pozvete ke spolupráci umělce, musíte ho následovat, už není cesta zpátky. S designérem je to jiné, můžete do procesu mnohem víc zasahovat. S historikem umění zase můžete vést podstatnou, obohacující diskusi, ale jejím výsledkem nebude umění. Všichni byli na sbírku velmi opatrní, vždy se jednalo o úsek, který měl na starosti jeden kurátor a jeden umělec. Rozpor mezi tradicí a současností je třeba řešit novou, vlastní cestou, nemá smysl opakovat postupy, které už někdo udělal v předchozí situaci, to jest v duchu tradičního uměleckoprůmyslového muzea. Nemohl jsem to dokázat bez umělců a bez umění.

Týkalo se to i rekonstrukce muzea?

Když jsem přemýšlel o předefinování muzea, potýkal jsem se s rozdíly mezi myšlením, kurátorstvím, architekturou a designem. Věřil jsem, že je možné s těmito oblastmi pracovat současně. Samozřejmě jsem byl součástí týmu, ten je ale vždy méně ambiciózní, takže jsem projekt rekonstrukce nakonec zaštitil. Hlavní fasáda muzea je nyní orientována na Ring, jednu z hlavních komunikací v centru Vídně. Rekonstrukce byla skutečný boj, podstoupil jsem zdlouhavý proces zbytečného přesvědčování. Samozřejmě mi nešlo o to, abych na toto téma jako ředitel oslovil dvacet světových architektů.

MAK se stalo v roce 2000 „veřejnou vědeckou institucí“. Co přesně tento status znamená?

S Peterem Noeverem o architektuře, designu a veřejném prostoru

Všechna muzea, která jsou vlastnictvím Republiky Rakousko, se stala „veřejnou vědeckou institucí“. Následkem toho mají větší nezávislost, samostatnost a zodpovědnost. Současně to však představuje trapný ústupek státu vůči umělecké produkci.

Jaké jsou základní funkce umělecké instituce?

Úkolem umělecké instituce je podporovat umění, a pokud je to nutné, tak ho i chránit a bránit.

Kritika institucí je jedním z východisek konceptuální umělecké praxe. Jak ji vnímáte z pozice instituce?

Kritika uměleckých institucí ze strany aktivních umělců je nepostradatelná. Kritika ze strany politiků a byrokratů naproti tomu nezbytná není.

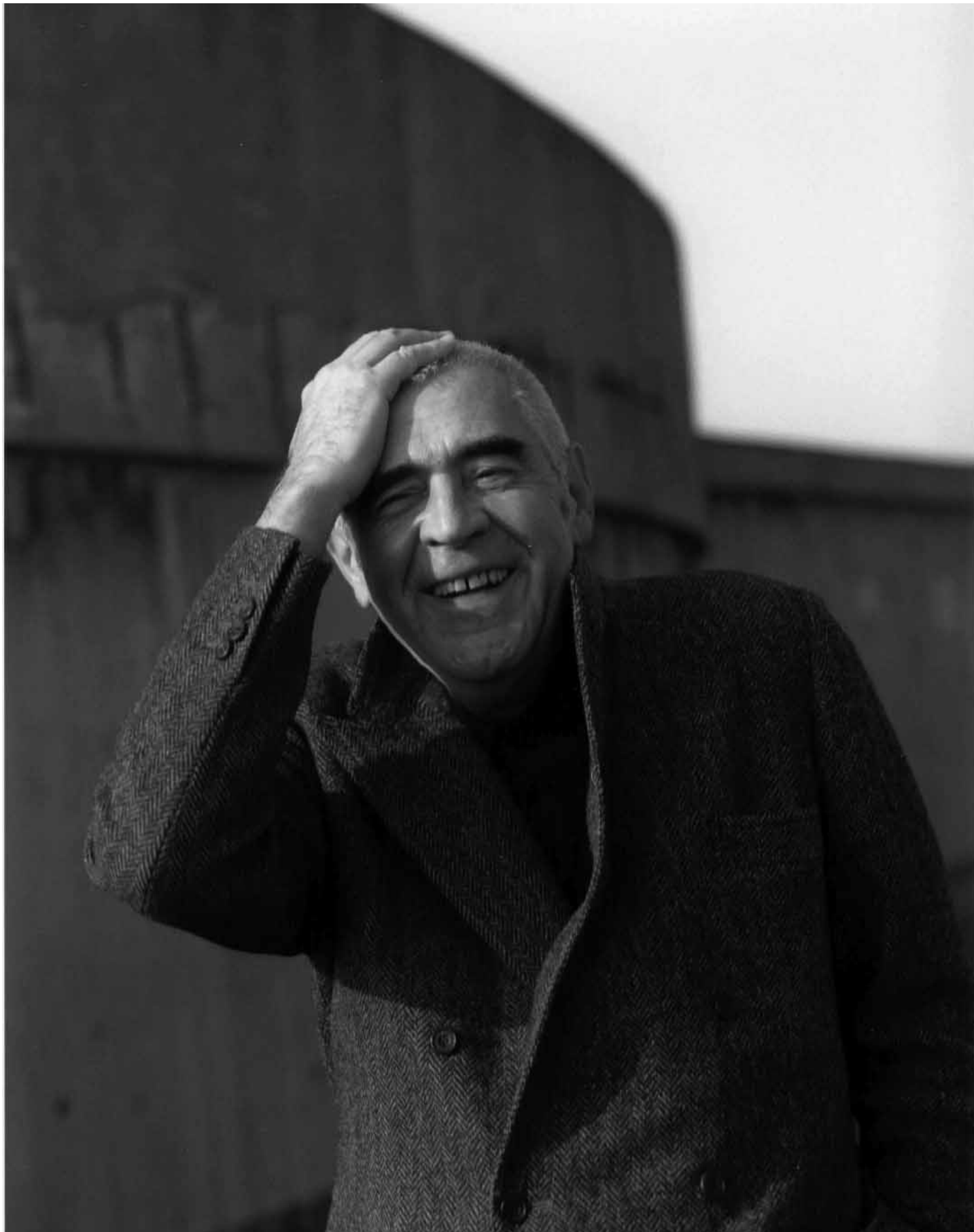
Muzeu patří také objekt Flakturm v Arenberském parku, který se po rekonverzi má stát Věží současného umění (Contemporary Art Tower, zkratka CAT). Jaká byla původní funkce věže?
Obranná věž – flakturm – je temným reliktem nacistického režimu a připomínkou „totální války“. Ústřední myšlenkou vznikající Věže současného umění je spojení dějin s dneškem a zítřkem. Umělecké vypořádávání se s daným místem nevyprovokuje pouze dialog k této věci, ale vzniknou stabilní umělecká díla, která ono místo berou v úvahu. Povede to postupně k jedinečné sbírce soudobého umění – ke sbírce 21. století.

Jak budete postupovat ve spolupráci s umělci v projektu CAT? Muzeum 21. století má vznikat jako „work in progress“, zároveň má být místně specifické...

To je další krok. Po nějaké době si uvědomíte, že muzeum jako místo, které se stará o umění, neexistuje. Současné umění nefunguje bez kontextu, vše v konceptuálním umění je kontext. Záleží na kontextu, do kterého je umístíte. V tomto případě – jedná se o přeměnu nacistické architektury, věže protiletadlové obrany, na Muzeum současného umění – jde o velmi vážný, historicky tíživý kontext doby, místa a celé země, ale myslím, že umění je svou energií schopné tento kontext transformovat. Je to experiment, nikdo neví, jak dopadne. Když začnete s jedním umělcem, musíte už vědět, kdo bude další, ale jakmile vidíte jeho dílo, musíte na něj reagovat, protože čas vám šlape na paty. Nejdůležitější je přitom celek, celková kompozice. Umělcům musíte zajistit podmínky, aby mohli vytvořit, co chtějí. V CAT mají prostor, aby dali dohromady sbírku. Mají prostor, který tu bude navždy, prostor, který sami vytvoří.

V devadesátých letech jste pořádali konferenci nazvanou The end of Architecture?. Účastnila se jí řada dnes významných umělců. Jak je to s tím koncem architektury?

V té době se „konec“ hodně inzeroval. Architekti, které jsem pozval, jako například Frank Gehry, v té době ještě nebyli slavní. V době „konce architektury“ byla architektura, kterou dělali (a dělají nadále), bez šance, nikdo je neposlouchal. Nikoho to nezajímalo. Všichni říkali: to je sice zajímavé, ale udělat

Národní knihovnu musíte postavit a pak teprve má smysl dělat diskusi. Peter Noever. Foto MAK, 2008

to nejde, to je utopie. Dnes je to jinak – společnost se mění. Je to podobné jako problém Národní knihovny v Praze. Nikdo nemá právo bránit jejímu vybudování. Má se to realizovat a pak teprve má smysl dělat diskusi. Pak teprve je možné tvrdit, že to byla chyba. Ale pokud jde o politiku, nemá právo blokovat takový proces, není to demokratické. Přitom všude je tolik ohavných věcí – všechny ty uniformní fasády. Osobně bych udělal cokoli, abych té budově umožnil vzniknout.

Když se řekne, že to není možné, znamená to, že možné není vůbec nic.

Peter Noever (nar. 1941) je designér, kurátor a od roku 1986 výkonný a umělecký ředitel centra pro umění MAK (Österreichisches Museum für angewandte Kunst / Gegenwartskunst). Zabývá se strategiemi a vnímáním produktového designu, poskytuje urbanistické konzultace, například pro

kubánské ministerstvo kultury v Havaně (1995). Hostuje na univerzitách v Evropě, Asii i v USA, vydává publikace o umění, designu a architektuře. V roce 1994 inicioval založení MAK (Centre of Arts and Architecture) v Los Angeles. Prahu naposledy navštívil letos v březnu na pozvání rektora VŠUP Pavla Lišky – vystoupil v rámci cyklu Start Architecture, pořádaného Centrem pro středoevropskou architekturu (CCEA). peternoever.at

Je čas prolomit ticho

MARTIN LUTHER KING

Pokračování ze s. 1

Zdálo se, že se objevila naděje pro chudé – jak černé, tak bílé – díky vládnímu programu proti chudobě. Program s sebou přinesl experimenty, naděje, nové začátky. Pak ale přišla intervence ve Vietnamu a já jsem sledoval, jak tento program porušujeme a vykucháváme, jako by to byla jen planá politická hříčka společnosti zblázněné do války. Věděl jsem, že Amerika nebude nikdy do své chudiny investovat potřebné síly a prostředky, dokud dobrodružství, jako je Vietnam, budou vysávat – jako nějaká démonická ničivá černá díra – peníze, lidi, energii a dovednosti. A tak jsem byl stále silněji nucen vidět tuto válku jako nepřítel chudých a jako takovou ji napadat.

Ještě tragičtější poznání skutečnosti přišlo, když mi začalo být jasné, že válka způsobuje mnohem víc než jen rozmetání nadějí chudých Američanů. Válka povolává do boje a na smrt jejich syny, bratry a manžele v mimořádně vysoké míře oproti zbytku populace. Verbujeme mladé černé muže, zmrzačené vlastní společností, a posíláme je tisíce kilometrů daleko, aby zabezpečili v jihovýchodní Asii svobody, které sami nepoznali doma – v jihozápadní Georgii nebo ve východním Harlemu. Na televizních obrazovkách sledujeme černé a bílé chlapce, jak zabíjejí a sami umírají za národ, který není schopen posadit je do stejných školních lavic. Přihlížíme jejich brutální solidaritě, když spolu vypalují chatrče v chudých vesnicích, a uvědomujeme si, že by v Detroitu nikdy nemohli žít ve

stejně ulici. Nemohl jsem mlčet tváří v tvář tak kruté manipulaci s chudými.

Třetí pohnutka pramení z mých zážitků v ghettech na Severu. Když jsem chodil mezi zoufalými, zavrženými a rozzlobenými mladými muži, říkal jsem jim, že pušky a Molotovovy koktejly jejich problémy nevyřeší. Snažil jsem se je co nejhlouběji pochopit a obhajoval jsem své přesvědčení, že nejvýznamnější společenské změny přicházejí skrze nenásilnou akci. Ale oni se ptali, a správně: „A co Vietnam?“ Ptali se, jestli jejich vlastní národ neužívá násilí v masivních dávkách, aby vyřešil své problémy a přivodil změny, jež si přeje. Jejich otázky řaly do živého a já jsem věděl, že nikdy nemohu pozvednout svůj hlas proti násilí páchanému utlačovanými v ghettech, aniž bych nejdřív jasně promluvil k největšímu dodavateli násilí v dnešním světě – své vlastní vládě. Kvůli těm chlapcům, kvůli této vládě a kvůli statisícům těch, kteří se třesou pod knutou našeho násilí – nemohu mlčet.

Pro ty, kteří se ptají „Nejste čelný bojovník za lidská práva?“ a chtějí mě tak vyloučit z mírového hnutí, mám další odpověď. V roce 1957, když jsme zakládali Southern Christian Leadership Conference, jsme vybrali jako své motto: „Za záchranu duše Ameriky.“ Byli jsme přesvědčeni, že nemůžeme omezit svou pozornost jen na určitá práva pro černošské obyvatelstvo, zároveň se ale potvrdilo jiné naše přesvědčení: že Amerika nebude nikdy svobodná a v bezpečí sama před sebou, pokud potomci jejich otroků nebudou úplně zbaveni okovů. Souhlasili jsme s Langstonem Hughesem, černým harlemským básníkem, který napsal:

Jo,
Řeknu to jasně,
Amerika nikdy nebyla Amerika pro mě,
Ale přísahám –
Amerika bude!

Nikdo se zájmem o čest Ameriky nemůže ignorovat současnou válku. Pokud duše Ameriky nakonec podlehne totální otravě, část pitevních zpráv musí nést jméno Vietnam. Amerika nemůže být nikdy zachráněna, dokud ničí nejhlubší naděje lidí po celém světě. A proto ti z nás, kteří jsou stále odhodláni, že Amerika *bude*, se vydávají na cestu protestu a rozkolu, a pracují tak na zdraví naší země.

Souvislost mezi kněžskou službou a mírovým úsilím je pro mě natolik zřejmá, že někdy žasnu nad těmi, kdož se mě ptají, proč protestuji proti válce. Je vůbec možné, že nevědí, že evangelium bylo a je určeno všem lidem – komunistům i kapitalistům, jejich i našim dětem, černým i bílým, revolucionářům i konzervativcům? Zapomněli snad, že má služba je podřízená tomu, jenž tak miloval své nepřátele, že za ně i zemřel? Co potom mohu říkat Vietcongu, Castrovi nebo Maovi jakožto Jeho věrný služebník? Mohu jim vyhrožovat smrtí? Nebo snad nesmím sdílet svůj život i s nimi?

Sdílím se všemi lidmi poslání být Božím synem. Nad posláním rasy, národa či náboženského přesvědčení je toto povolání k vzájemnému bratrství; a protože věřím, že Otec se hluboce zajímá a stará především o své trpící, bezmocné a zavržené děti, přicházím dnes promluvit právě za ně.

To je výsada i břímě těch z nás, kteří jsou poutáni oddaností a věrností, jež je širší a hlubší než vlastenectví a jež přesahuje stanoviska a cíle vlastního národa. Naším posláním je mluvit za slabé, za bezejmenné, za oběti z vlastních řad i za ty, jež nazýváme nepřáteli. Neboť žádný důkaz či argument pocházející od člověka nemůže učinit z těchto lidí nic menšího než naše bratry.

Podivní osvoboditelé

Obyvatelé Vietnamu musejí vnímat Američany jako podivné osvoboditele. Co si asi myslí, když se paktujeme s velkostatkáři a odmítáme stvrdit činem svá slova týkající se pozemkové reformy? Co si asi myslí, když na nich testujeme své nejnovější zbraně, stejně jako si nacisté testovali nové lékařské metody a nové techniky mučení v evropských koncentračních táborech? A kde spočívají základy nezávislého Vietnamu, který chceme vybudovat? Nejsou jimi tyto bezejmenní?

Zničili jsme jim dvě nejposvátnější instituce – rodinu a vesnici. Zničili jsme jejich zemi a úrodu. Podíleli jsme se na rozdrčení jediné nekomunistické revoluční politické síly v této zemi – sjednocené buddhistické církve. Podporovali jsme nepřátele saigonských rolníků. Ponižovali jsme jejich ženy a děti a zabili muže. Jací osvoboditelé!

Teď už zbývá jen málo z toho, co lze rekonstruovat – zbývá ušetřit je lidského strádání. Jediný solidní materiál hodný rekonstrukce bude už brzy k nalezení jen na našich vojenských základnách a v betonu koncentračních táborů, jež nazýváme „opevněnými osadami“. Obyčejní lidé se jistě velmi podivují nad našimi plány vybudovat nový Vietnam na takových základech. Sotva je můžeme obviňovat za tyto úvahy. Naopak – musíme za ně pro-

mluvit a vznést otázky, které oni sami vznést nemohou. I oni jsou našimi bratry.

Snad ještě obtížnější, leč neméně nezbytný úkol je promluvit za ty, kteří jsou označováni za naše nepřátele. Co se skrývá za Frontou národního osvobození – tou podivnou anonymní skupinou, kterou nazýváme „Vietcong“ či prostě „komunisti“? Co si musí myslet o Američanech, když vědí, že jsme připustili Diemovu krutou represi, která z nich učinila odbojovou guerillu na jihu země? Jak nám mohou důvěřovat, když je teď – po zkušnosti s vražedným Diemovým režimem – obviňujeme z krutosti a násilí, zatímco chrlíme do jejich země každou naši zbrojní novinku rozsévající smrt? Jistě chápeme jejich pocity, i když nepochopíme jejich činy. Jistě vidíme, že jsme podporovali lidi, kteří je donutili k násilí. A jistě vidíme, že náš dokonale naprogramovaný plán destrukce hravě strčí do kapsy i jejich nejsmělejší činy.

Tady je pravý význam a skutečná hodnota soucítění a nenásilí: když nám pomáhají vidět věc z perspektivy protivníka, slyšet jeho otázky a zjistit, jak hodnotí nás samotné. Neboť právě z jeho perspektivy můžeme nahlédnout základní nedostatky vlastního postoje, a pokud jsme vyspělí, můžeme se učit, růst a získávat z moudrosti bratrů, jež nazýváme „protivníky“.

Tak je tomu i s Hanojí. Na severu, kde naše bomby pustoší zem a naše miny ohrožují vodní zdroje, čelíme hluboké, ale pochopitelné nedůvěře. Mluvit za tyto lidi znamená tuto nedostatečnou důvěru ve slova Západu vysvětlovat, a zvláště vysvětlovat jejich totální nedůvěru v americké záměry. V Hanoji jsou lidé, kteří vedli národ k nezávislosti proti Japonsku a Francii, lidé, kteří usilovali o členství ve francouzském společenství a byli zrazeni slabostí Paříže a libovůli koloniálních armád. To oni vedli opakovaný boj proti francouzské nadvládě za cenu otřesných obětí a byli posléze přemluveni, aby se – prý dočasně – vzdali území, jež kontrolovali mezi třináctou a sedmnáctou rovnoběžkou. Pak zjistili, že byli opět podvedeni.

Hanoj také připomíná, jak nám naši představitelé zatajili pravdu o dřívějších nabídkách míru ze strany severního Vietnamu. Tamní lidé vědí, že bomby, miny a granáty jsou částí naší tradiční předinvazní strategie. Snad jen smysl pro humor a ironii je může zachránit, když slyší největší světovou mocnost mluvit o agresi ve chvíli, kdy sama shazuje tisíce bomb na chudý a bezmocný národ tisíce kilometrů od vlastních břehů.

I když jsem zkusil dát slovo bezejmenným Vietnamcům a pochopit argumenty těch, jimž říkáme „nepřátelé“, jsem znepokojen osudem našich jednotek stejně hluboce jako vším ostatním. Zdá se mi totiž, že to, čemu je podrobujeme ve Vietnamu, není prostě jen brutalizace, již se daří v každé válce, kde armády stojí k sobě čelem a snaží se ničit. My přidáváme k této vražedné mašinérii ještě cynismus, neboť i naši vojáci musí poznat, že nic z toho, zač prý bojujeme, není reálné ve hře. Už dlouho musí vědět, že jejich vláda je vyslala do nesmyslného boje, a ti obeznámenější si určité uvědomují, že jsme na straně bohatých a mocných, zatímco chudým připravujeme peklo.

Musíme s tímto šílenstvím nějak skoncovat. Musíme je zastavit stůj co stůj. Mluvíme jakožto Boží syn a bratr bédných, kteří trpí ve Vietnamu. Ozývám se za ty, jejichž země je pustošena, jejichž domovy jsou ničeny

Verbujeme mladé černé muže, aby zabezpečili v jihovýchodní Asii svobody, které sami nepoznali doma. Foto lwfaam.net

Občanská neposlušnost jako boj o spásu duše

a jejichž kultura je rozvrácena. Mluvím za chudé v Americe, kteří platí za zničené naděje doma a za smrt a destrukci ve Vietnamu dvojnásobnou cenu. Mluvím jako světoobčan, neboť současný svět zůstává zděšen nad cestou, po které jsme se vydali. Mluvím jako Američan k vůdcům vlastního národa. Hlavní iniciativa v této válce pochází od nás. Na nás tedy také je tuto válku zastavit.

Tady je zpráva od nejvyšších buddhistických představitelů Vietnamu. Nedávno jeden z nich napsal tato slova: „Každým dnem tato válka posiluje nenávist v srdcích Vietnamců a v srdcích těch, kteří v sobě ještě mají instinkt lidskosti. Američané nutí dokonce i své přátele, aby se stali protivníky. Je zvláště, že Američané, kteří tak pečlivě propočítávají možnosti vojenského vítězství, ještě nezjistili, že v průběhu utrpí drtivou psychologickou a politickou porážku. Symbolem Ameriky už nikdy nebude revoluce, svoboda a demokracie, nýbrž násilí a militarismus.“

Pokud okamžitě nezastavíme svou válku proti vietnamskému národu, zbytku světa nezbude jiná možnost než to celé chápat jako hrozivě nemotornou vražednou hru, kterou jsme se rozhodli hrát za každou cenu. Svět teď od Ameriky požaduje vyspělost, které možná nejsme schopni. Požaduje, abychom uznali, že jsme se od samého začátku svého vietnamského dobrodružství pletli a že jsme byli zhoubou pro spokojený život vietnamského obyvatelstva.

Částí našeho trvalého závazku může být i garance poskytnutí azylu všem Vietnamcům, kteří se obávají o svůj život za nového režimu, včetně toho, na němž by participovala Osvobozenická fronta. Potom musíme nabídnout maximum možné náhrady za škody, jež jsme sami způsobili. Musíme také poskytnout zdravotní péči a učinit ji dostupnou v celé zemi.

Stojíme na špatné straně

Mladým mužům musíme objasnit roli našeho národa ve Vietnamu a vyzývat je k odepření vojenské služby. Mimoto bych vybízel všechny duchovní ve vojenském věku, aby se vzdali osvobození plynoucí z jejich stavu a usilovali o statut odpůrce vojenské služby. Přichází doba pro správná a rázná rozhodnutí. Přichází chvíle, kdy musíme riskovat své životní osudy, pokud má náš národ přežít vlastní šilenství. Každý člověk mající v sobě špetku lidskosti se musí rozhodnout pro protest, který nejlépe odpovídá jeho přesvědčení – ale protestovat musíme všichni.

Je cosi svůdného a lákavého v tom zastavit tuto válku a hromadně vyrazit na něco, co se v jistých kruzích stalo již oblíbeným křížovým tažením – „proti válce ve Vietnamu“. Souhlasím, že musíme podstoupit tento boj, ale rád bych řekl něco ještě znepokojivějšího. Válka ve Vietnamu je jen symptomem mnohem hlubší choroby amerického ducha, a pokud budeme ignorovat tento prostý fakt, budou se příští generace opět organizovat do kněžských a laických shromáždění, jako je toto. Budou znepokojeni Guatemalou a Peru. Budou znepokojeni Thajskem a Kambodžou, nebo možná Mozambikem a Jižní Afrikou. Budeme demonstrovat za tyto země a deset dalších a naše protestní pochody nebudou mít konce, pokud nepřijde zásadní a hluboká proměna amerického politického života. Tyto úvahy daleko přesahují Vietnam, ale nepřesahují naše poslání být Božími syny.

Nemohu pozvednout svůj hlas proti násilí páchanému utlačovanými v ghettech, aniž bych nejdřív jasně promluvil k největšímu dodavateli násilí v dnešním světě – své vlastní vládě. Foto ket.org

V roce 1957 prohlásil jeden vnímavý americký diplomat v zámoří, že se mu zdá, že náš národ stojí na nesprávné straně světové revoluce. Během posledních desítek let vznikl systém zatajování informací, který teď ospravedlňuje přítomnost amerických vojenských „poradců“ v jižní Americe. Děláme to všechno s takovým zapálením, že se vracejí slova Johna F. Kennedyho, který před pěti lety prohlásil: „Ti, kteří neumožňují mírové převraty, dělají z násilné revoluce nevyhnutelnost.“

Stále víc a víc, ať vědomě či nešťastnou náhodou, se této roli ujímá náš národ – role těch, kteří brání mírovým převratům a odmítají vzdát se privilegií a požitků, jež plynou z ohromných zisků ze zámořských investic.

Jsem přesvědčen, že pokud máme stanout na správné straně světové revoluce, musíme jako národ podstoupit zásadní revoluci hodnot. Musíme urychleně iniciovat proměnu ze společnosti „orientované na věc“ ke společnosti „orientované na člověka“. Pokud stroje a počítače, touha po zisku a vlastnická práva budou považovány za podstatnější než člověk sám, pak obludné trojhvězdičkové rasismu, materialismu a militarismu nebude nikdy zdoláno.

Skutečná revoluce hodnot by nás brzy přiměla ptát se po přiměřenosti a oprávněnosti mnoha našich opatření. Na jedné straně jsme povoláni hrát úlohu milosrdného samaritána na okraji životních cest; ale tato činnost bude jen počátkem. Jednoho dne musíme nahlédnout, že celá cesta do Jericha musí být přetvořena tak, aby muži a ženy nebyli neustále okrádáni a bití na svých poutích životem. Opravdový soucit znamená víc než jen hodit minci žebračkovi. Pomalu chápeme, že systém, který produkuje žebráky, potřebuje reformovat. Skutečná revoluce hodnot se bude jen s obtížemi dívat na křiklavý kontrast chudoby a bohatství. Se spravedlivým hněvem se rozhlédne přes moře a spatří jednotlivé kapitalisty ze Západu, jak investují obrovské sumy peněz v Asii, Africe i Jižní Americe jen proto, aby vyvezli zisk zpět bez jakéhokoli ohledu na společenské blaho těchto zemí; a řekne: „Toto není spravedlnost.“ Podívá se na naše spolčování s pozemkovými magnáty v Latinské Americe a řekne: „To není fér.“ Arogantní pocit Západu, že je třeba ostatní všemu vyučovat a že není nic, čemu by se měl

sám učit, není nijak oprávněný. Opravdová revoluce hodnot se chopí světového pořádku a prohlásí o válce: „Tento způsob urovnávání sporů není fér.“ Spalovat lidské bytosti napalmem, plnit domovy sirotky a vdovami, vstříkovat vražednou drogu nenávisti do žil jinak mírumilovných lidí, posílat domů z temných a zkrvavených bojišť muže tělesně postižené a psychicky zničené – to nemá nic společného s moudrostí, spravedlností a láskou. A národ, který každý rok vydává víc peněz na vojenské účely než na sociální programy, kráčí vstříc duchovní smrti.

Povinnost podporovat vzpoury

Amerika, nejbohatší a nejmocnější na světě, by mohla snadno vévodit na cestě k této revoluci hodnot. Není tu nic, kromě tragické touhy zabít, co nám může zabránit přehodnotit naše priority tak, aby touha po míru dostala přednost před bažením po válce.

Pozitivní revoluce je nejlepší obranou proti komunismu. Válka není odpověď. Komunismus nebude nikdy poražen pomocí atomových bomb či jaderných zbraní. Nesmíme se příliš zaměstnávat negativistickým antikomunismem, ale raději pozitivní vírou v demokracii, a je třeba si uvědomit, že naší nejlepší obranou proti komunismu je útok ve službách spravedlnosti. Musíme pozitivním jednáním usilovat o odstranění chudoby, nespravedlnosti a nejistoty, neboť ty jsou živnou půdou, v níž sémě komunismu roste a prospívá.

Žijeme v revoluční době. Na celé zeměkouli lidé revoltují proti starým pořádkům, proti vykořisťování a útlaču, a z lůna křehce pomíjivého světa se rodí nové systémy, které ctí spravedlnost a rovnost. Otrhaní a bosí rolníci povstávají jako nikdy předtím.

„Lid, který dlel v temnotách, zahlédl velké světlo.“ My na Západě jsme povinni tyto vzpoury podpořit. Je velmi smutné, že – kvůli vlastnímu pohodlí, sebeuspokojení, chorobnému strachu z komunismu a náchylnosti přizpůsobovat se nepravostem – západní národy, které iniciovaly tolik z revolučního ducha moderního světa, se dnes stávají baštou zpátečnictví. To přivedlo mnohé k pocitu, že revolučním duchem se vyznačuje pouze marxismus. Komunismus je proto trestem

za náš neúspěch při uskutečňování demokracie a pokračuje v tradici revolučního myšlení, kterou jsme sami započali. Jediná naděje dnes spočívá v naší schopnosti znovu oživit revolučního ducha v sobě samých, vyrazit do ne vždy přátelského světa a vyhlásit věčný boj chudobě, rasismu a militarismu. Tímto mocným činem rázně odmítneme status quo a jeho nespravedlivé praktiky a uspíšíme příchod dne, kdy „každé údolí bude vyvýšeno, každá hora a pahorek sníženy, pahorkatina v rovinu se změní a horské hřbety v pláň“.

Výzva k celosvětové solidaritě, která povyšuje zájem celku nad zájem kmene, třídy, rasy a národa, je ve skutečnosti výzvou k všeobjímající a bezpodmínečné lásce ke všem lidem. Tato často nepochopená a dezinterpretovaná představa – tak snadno odmítnutá Nietzsche a jinými jako svět slabošské a zbabělé moci – se nyní stává absolutní nutností, má-li lidstvo přežít. Když mluvím o lásce, nemluvím o slabošském přístupu. Mluvím o té síle, kterou všechna velká náboženství pochopila jako nejvyšší jednotící životní princip. Láska je – tak či onak – klíčem, který odemýká bránu nejzazší skutečnosti. Tato víra v nejzazší skutečnost, společná hinduistům, muslimům, křesťanům, Židům i buddhistům, je krásně ve zkratce vyjádřena v Prvním listu sv. Jana: „Milujme se navzájem, neboť láska je z Boha, a každý, kdo miluje, z Boha se narodil a Boha zná. Kdo nemiluje, nepoznal Boha, protože Bůh je láska. Jestliže se milujeme navzájem, Bůh v nás zůstává a jeho láska v nás dosáhla svého cíle.“

Doufejme, že tento duch lásky se jednou stane každodenním řádem. Už si nemůžeme dovolit uctívat boha nenávisti a klanět se před oltářem pomsty. Nekonečný proud dějin se vzdouvá neustálými přívaly nenávisti. Historie je zaplavena troskami individualit a národů, které se vydaly touto sebe-destruktivní cestou nenávisti.

Čelíme kruté naléhavosti dneška. Můžeme zoufale vyzývat čas, aby se zastavil a chvíli prodlel, ale ten je hluchý ke každé naší prosbě a žene se dál. Nad vybledlými kostmi a zpřeházenými troskami mnoha civilizací čteme patetická slova: „Příliš pozdě.“ Dnes ještě stále můžeme volit – nenásilnou koexistenci, nebo násilné sebezničení.

Musíme skoncovat s nerozhodností a přikročit k akci. Musíme najít nové cesty, jak prosadit mír ve Vietnamu a spravedlnost v celém rozvojovém světě – ve světě, který je za našimi dveřmi. Pokud nebudeme jednat, budeme vláčení dlouhou a temnou uličkou hanby, jež je vyhrazena těm, kdo disponují silou, ale nikoli soucitem, mocí, ale nikoli mravností, zarputilostí, ale ne pochopením.

Nezbývá než se pustit do dlouhé a trpké ho – ale přesto krásného – boje za nový svět. To je poslání Božích dětí a naši bratři už netrpělivě čekají na naši odpověď. Řekneme jim, že nerovnosti jsou příliš velké? Řekneme jim, že je ten boj příliš těžký? Sepíšeme depeši, že jisté síly v americké společnosti dělají vše pro to, aby se naši vojáci nenavrátili do vlasti jako plnohodnotní muži a lidé, a že je nám hluboce líto? Nebo to bude zcela jiné poselství, poselství touhy a naděje, poselství solidarity s jejich tužbami, poselství závazku postavit se za jejich věc, ať to stojí cokoli? Volba je na nás, a ačkoli se nám to možná nezamlouvá, musíme v tomto klíčovém okamžiku lidských dějin volit.

Přeložil Robin Ujfalusi, básnická pasáž je dílem

Ondřeje Skovajsy.

Redakčně kráceno.

Kam chce Fico dotlačit novinárov

Nový tlačový zákon na Slovensku

Slovensko už niekoľik týdnů řeší otázku návrhu tiskového zákona, který připravila vláda Roberta Fica. Protestují proti němu novináři, vydavatelé, opozice a ozývají se i zahraniční instituce, například OBSE či Freedom House. Protesty poukazují na to, že pokud Ficova koalice schválí zákon v předložené podobě, bude i po drobných úpravách ohrožovat svobodu slova.

BORIS KRŠŇÁK

Róbert Fico od začiatku svojho vládnutia dokazuje, že EÚ preňho nie je žiadnym postrachom, a pokojne vládne s nacionalistami i Mečiarom, aj za cenu vylúčenia zo Strany európskych socialistov. Navrhovaný tlačový zákon zavádza právo na odpoveď, dokonca aj pri pravdivej informácii. Obsahuje ustanovenie, že vydavateľ je povinný uverejniť odpoveď na rovnakom mieste a v „primeranom“ rozsahu. Dokonca dáva vydavateľovi povinnosť uverejniť aj opravu, aj odpoveď. A aby to nebolo málo, vydavateľ nesmie na odpoveď reagovať, nesmie do nej zasahovať, ale nesie právnu zodpovednosť za jej obsah. Ak teda v oprave budú rasistické názory, redakcia nebude smieť zasiahnuť, ale bude sa zodpovedať pred súdom za šírenie rasistických názorov. O tom, či noviny propagujú drogy, rasizmus či pod-

necujú nenávisť, by podľa návrhu Ficovho ministra kultúry Mareka Maďariča rozhodoval ministerský úradník. Z návrhu zákona už vypadol paragraf 6, ktorý určoval výšku pokuty pre vydavateľa. Veľký ústupok to ale nie je, lebo SMER sa nechal počuť, že tento paragraf zapracuje do Trestného zákona.

Nikto nevie

Aká je súčasná podoba návrhu Tlačového zákona, však asi nik nevie. Po stretnutí koalície rady, ktorá sa návrhom zaoberala a rozhodla, že Tlačový zákon pôjde do parlamentu, každý z koalíčných partnerov hovoril niečo iné. Akoby každý bol na inom stretnutí. Fico potvrdil vypustenie paragrafu 6, právo na odpoveď sa vraj obmedzí len na skutkové tvrdenia. Podľa neho nie je možné presne určiť, čo je pravdivé a čo nie, a preto nemôže byť v zákone právo len na odpoveď na nepravdivé tvrdenia. Fico hovorí, že „pravdivosť alebo nepravdivosť nemá žiadny vplyv na odpoveď“. Nemieni už čakať ani na stanovisko OBSE a zákon mieri do parlamentu. Niečo iné tvrdil predseda poslaneckého klubu SNS Rafael Rafaj. Podľa neho, právo na odpoveď sa má týkať len pravdivých tvrdení v primeranom rozsahu a na primeranom mieste, teda nie na tom istom. No a podpredseda HZDS sa potešil, že koalíčná rada akceptovala ich návrhy na zmenu v práve na odpoveď a že spokojní budú novinári, vydavatelia i medzinárodné organizácie. Dokonca HZDS je vraj presvedčené, že Fico

bude súhlasiť, aby právo na odpoveď platilo len v prípade nepravdivej informácie. Ako naozaj vyzerá návrh Tlačového zákona, dnes podľa vyjadrení, asi nik presne netuší.

Kamikadze opozície

A aby táto vážna situácia vyznela tragikomickyjšie, o to sa snaží slabá opozícia. Vedomá si svojej slabosti a širokej podpory Roberta Fica vo verejnosti, zobrala si za „rukojemníka“ celú Európu. Predsedovia opozičných strán sa totiž dohodli, že ak Fico nezmení tlačový zákon podľa ich požiadaviek a požiadaviek medzinárodných inštitúcií, oni nebudú hlasovať za Lisabonskú zmluvu. Fico potrebuje na schválenie tejto zmluvy ústavnú väčšinu, 90 hlasov. Koalícia ich má 85 a minimálne 5 teda potrebuje od opozície. A tak Mikuláš Dzurinda, hrdý na to, že on začlenil Slovensko do európskych i euroatlantických štruktúr, teraz tvrdí, že nemá problém nechať padnúť Lisabonskú zmluvu, ak Fico schválí Tlačový zákon. Kto z nich je väčší kamikadze, ukážu už najbližšie dni.

Vydavatelia a novinári sa všemožne snažili argumentovať a uvádzali aj príklady, čo môže nový tlačový zákon spôsobiť. Ako posledný zúfalý pokus 27. marca vyšli hlavné slovenské denníky s čiernobiou titulnou stranou, na ktorej stálo len 7 dôvodov, prečo je tlačový zákon neprijateľný. Podobnú akciu urobili vydavatelia naposledy za Mečiarovej vlády, keď táto vláda vážne ohrozovala slobodu tlače na Slovensku.

Možno je na mieste otázka, čo sa na Slovensku stalo, že Fico potrebuje až taký bič proti novinárom? Je pravda, že tam dnes neexistujú „proficovské“ noviny. Rovnako je pravda aj to, že Fico bol obľúbeným terčom novinárov ešte v časoch, keď bol len v opozícii. Keď sa dostal k moci, začal uvažovať o vlastnom provládnom denníku. Dokonca jeho úvahy podporil aj prezident Ivan Gašparovič, ktorý tým už asi začal zbierať hlasy na svoje znovuzvolenie. Ficovi však pravdepodobne „kamaráti“ vysvetlili, že vlastné noviny sú veľmi drahé, a nie je isté, či tých 46 percent Slovákov, ktorí ho podporujú, si budú jeho noviny kupovať. A tak sa radšej rozhodol upliesť na tlačové médiá bič v podobe „tlačového zákona“ a tie elektronické si ho povinne „oblúbia“ vďaka tomu, že do rozhlasovej, televíznej i licenčnej rady dosadí svojich ľudí. Výbavu na takéto totalitné praktiky má asi odjakživa. Veď už ako mladý komunista si, podľa jeho vlastných slov, ani nevšimol, že prišiel november '89, a nepovažoval ho za dôležitý. A v dospelosti bol a je Fico častým návštevníkom Kubánskej či Bieloruskej ambasády. Nakoniec ochota vládnuť s Jánom Slotom a Vladimírom Mečiarom tiež veľa vypovedá o jeho mentálnej výbave. Mečiar miluje valcovanie a Slotu má zas v oblube krátku reťaz a dlhý bič, alebo tanky, na ktorých by sa vybral do Budapešti.

Autor je nezávislý publicista.

přešlap

Karel Burian, Vítězslav Jandák, manipulace a lhostejnost

Časopis Euro zveřejnil v čísle 12 ze dne 17. března dopisy, které došly předsedovi Stálé komise pro sdělovací prostředky Poslanecké sněmovny Vítězslavu Jandákovi a měly podpořit žádost o odvolání radního ČT Jiřího Voráče. Žádost o odvolání podala jeho kolegyně, bývalá sportovkyně, radní Helena Fibingerová kvůli tomu, že má odlišné názory a často je prezentuje v médiích. Komise se odvoláním zabývala na 7. zasedání dne 28. února a zjistila, že žádost je neopodstatněná. Za zmínku ale stojí, že na adresu Poslanecké sněmovny došly ještě zmíněné čtyři dopisy „z lidu“, které rovněž požadovaly odvolání docenta Voráče z Masarykovy univerzity. Jen jeden z nich měl zpáteční adresu, ostatní byly anonymní. Nápadná byla jejich velice podobná dikce i fakt, že všechny byly odeslány stejný den z Brna. Do pátrání po autorech dopisů se vydala brněnská Rovnost, dnes Brněnský DENÍK, a jak zveřejnila na titulní straně dne 1. dubna, všechny dopisy byly zmanipulované a jejich údajní autoři tvrdí, že je nepsali. Podle Rovnosti jediný z pisatelů, který uvedl jméno včetně plné adresy, je pan Miroslav Severa ze Žebětína a redakci řekl: „Nepsal jsem to a nikomu jsem nedal souhlas k napsání takového dopisu. Podpis také není můj.“ Podobně lékařka Jarmila Klusáková dopis nenapsala ani nepodepsala. Ta ovšem tušila, že se něco chystá, neboť se jí přátelé ptali na její názor a ona souhlasila s tím, že ho mohou tlumočit. Zbývající dva pisatelé rovněž autorství popřeli. Útoky na Jiřího Voráče zintenzivněly poté, co se podepsal pod petici čtyřiařidvaceti brněnských intelektuálů, včetně rektorů univerzit, kteří žádají k 1. lednu 2008 odvolání jmenovaného ředitele tamějšího studia České televize Karla Buriana. Tento muž v brněnské televizi už totiž jednou pracoval jako šéf zpravodajství a musel odejít kvůli podezření, že manipuloval se zprávami, prosazoval do zpravodajství skrytou reklamu a obohacoval se na úkor televize. Prohřešky tehdy doložila řada redaktorů svými svědectvími při veřejném slyšení v Senátu a prokázal je i vnitřní televizní audit. Na celé kauze je za prvé zajímavé, že tak úctyhodná komise nezahazuje anonymní dopisy do koše a je vůbec ochotna se jimi zabývat. Za druhé, že předseda komise Vítězslav Jandák se od takového chování nedistancoval a Rovnosti naopak nazlobeně řekl, „nic nebudu prošetřovat. Nejsem policista ani fízl a ani cenzor“, ačkoli jde o trestný čin, za který pachatelům hrozí podle advokáta Čejky dva roky vězení nebo peněžitá pokuta. Za třetí, z uvedeného zřetelně vyplývá, že za anonymy musí s největší pravděpodobností stát buď sám ředitel Karel Burian nebo osoby mu blízké, šetření by tedy mohlo být velice snadné. Navíc paní doktorka Klusáková zřejmě zná iniciátory akce a policie by mohla snadno zahájit vyšetřování. Za čtvrté nezáměr médií a veřejnosti vůbec o takto významnou kauzu vypovídá o tom, jak jsme ještě po devatenácti letech stále nesvobodní. Chybí nám cílená vůle vzdoru proti moci, která se neštítí používat i takhle nízké způsoby manipulace k tomu, aby si uzurpovala veřejnoprávní média, která by naopak v dnešní mediální krajině ovládané popmédií měla hrát roli garanta ověřené hierarchie hodnot.

Karel Hvíždala

POCHOD NA PODPORU SQUATTINGU A AUTONOMNÍCH CENTER

SOBOTA 12.4.2008 ZAČÁTEK AKCE 14H, POCHOD OD 16H

NÁPLAVKA POD PALACKÉHO NÁMĚSTÍM, PRAHA 2 & AFTERPARTY

ZA PODPORY: ROOTS'N'FUTURE . KORYTO . DWC . A DALŠÍCH

PŘIJĎTE SE TAKY KREAKTIVNĚ ZAPOJIT

INFO: APRIL2008.SQUAT.NET

Probudit se ze sna

O jedné idealistické lži

Vedle Mahátmy Gándhího je Martin Luther King ml. asi nejznámějším „prorokem nenásilí“, symbolem ideálu, pro nějž se vedle indického gurua inspiroval také u amerického klasika Henryho Davida Thoreaua. V dnešním kontextu má takový odkaz mnoho vítaných konotací, počítaje v to například i fakt, že zatímco „hodný“ King vzešel z křesťanského prostředí, „zlý“ Malcolm X, který za práva černochů hodlal bojovat i násilně, byl muslimského vyznání.

MARTIN ŠKABRAHA

Problém nenásilného odporu je velmi komplikovaný. Musíme si totiž položit otázku: jak je to vůbec možné, že takový boj-neboj byl – alespoň svého času – úspěšný? O vznešenosti ideálu není třeba pochybovat, lze však činit zobecnění, jaké naznačuje sám King, když hodnotí přínos svého indického předchůdce? „Od té doby, co jsem byl v Indii,“ říká, „jsem více než kdykoliv před tím přesvědčen, že metoda nenásilného odporu je nejmocnější zbraní dostupnou utlačovaným lidem v jejich boji za spravedlnost a lidskou důstojnost. Mahátma Gándhí ve svém životě v pravém slova smyslu ztělesnil jisté univerzální principy, jež jsou zakotveny v morální struktuře univerza, a tyto principy jsou tak nevyhnutné jako zákon gravitace.“

Funguje nenásilí za všech okolností? Intuitivně se chce říci, že ne – a lze shromažďovat spoustu příkladů, které to dokazují. Zajímavější je ale otázka, proč tomu tak je. Je to zkrátka proto, že každý ideál dříve či později „naráží na realitu“, a je nucen ustoupit, aniž by však přestal být oním vznešeným ideálem?

Když pomineme tento významný detail a položíme si otázku po nenásilí obecně, lze ho charakterizovat jako takové jednání, které proniká věcmi bez znatelného odporu, překážky se před ním jako by samy rozpouštějí, všechno jde „jako po másle“. Jednající má takovou znalost věcí a jejich uspořádání, že si cestu nemusí otevírat silou, jeho sociální kapitál je takový (resp. natolik přiměřený cíli), že k prosazení vlastního zájmu nepotřebuje žádné mimořádné náklady.

Kdysi bychom možná řekli, že takové jednání vychází z pronikavé znalosti toho, jak věci „přirozeně“ jsou. Násilné jednání by pak bylo takové, které jedná v rozporu s přirozeností, musí si cestu otevírat silou, neboť nezná povahu věcí, neví, kudy a jak jsou průchodné; násilí je vlastně projevem bezmoci, zatímco opravdová, svrchovaná moc viditelnou sílu nepotřebuje, její působení je téměř neznatelné („taostické“).

Nenásilí tedy předpokládá soulad mezi tím, jak se jednající k věcem staví, a tím, jak jsou tyto věci uspořádány, tím, jaký je jejich řád. Dnes, po

kterými částmi hegemonické struktury (třeba se soukromými provozovateli autobusových linek nebo i s lokálními politiky), musí však mít jistotu, že jeho interpretace vládnoucích principů v posledku ladí s klíčovými pilíři moci a že dílčí konfrontace jsou překlenu ty celistvěji založeným souzněním s přítomným uspořádáním věcí; to je pak takovým jednáním spíše utvrzeno než zpochybněno.

Poctivý Abe

Rekonstruovat za „nenásilným odporem“ Kinga a jeho stoupenců odpovídající hegemonický rámec je poměrně snadné – všechny dílčí spory byly součástí dlouhého historického boje o autoritu mezi lokální mocí tradičních komunit, případně jednotlivých států, a mocí federální vlády, resp. ústavy (konkrétně ztělesněné ve XIV. dodatku). Ačkoliv první zmíněná strana sporu dočasně dosáhla převahy (jaké si subhegemonie) v interpretaci hegemonických metaprincipů, v rozhodující fázi sporu se aktivistům podařilo přesvědčit nejvyšší soudní autoritu o tom, že doposud platná subhegemonická interpretace ústavních principů (shrnutá do formulky *separate but equal* – oddělení, avšak rovní) je vnitřně rozporná, ve skutečnosti obhájí nerovnost a představuje tak nerespektování nadřazené ústavní autority.

Tento samotný předpoklad – nadřazení federální ústavy nad lokální politickou moc – ovšem neexistoval sám od sebe, nýbrž byl výsledkem brutální občanské války, jejíž hlavní příčinou byl právě spor mezi konfederativním a federativním pojetím státu (otroctví hrálo z tohoto hlediska podružnou roli, jak ostatně Abraham Lincoln poctivě přiznal). Federativní či „unionistické“ pojetí, prosazované severními státy, bylo přitom propojeno s přechodem amerického kapitalismu na vyšší vývojovou fázi (následné poválečné období proslulo mj. monopolizací některých odvětví a nárůstem korupce v nejvyšších kruzích), čemuž poněkud archaické jižanské hospodářství nevyhovovalo.

Tím, že Lincoln, historiky hodnocený jako nejlepší americký prezident vůbec, v občanské válce prosadil centralizovanější verzi státního uspořádání a jeho ústavy (včetně liberálních ideálů), de facto dokončil americkou revoluci. Nenásilný boj Afroameričanů za jejich práva ve 20. století navazoval na tuto událost, která zakládala soudobý hegemonický rámec a která sama o sobě měla do nenásilí hodně daleko. To ostatně demonstroval i prezident Eisenhower, když v roce 1957 neváhal poslat stovky výsadkářů do arkansaského Little Rocku, kde se tamní guvernér rozhodl za pomoci Národních gardy zabránit devíti černoským studentům ve vstupu na půdu prestižní střední školy; ačkoliv Eisenhower sám nebyl stoupencem radikální desegregace, nemohl jednat jinak vzhledem k tomu, že jeho úřad reprezentoval moc federální ústavy.

Aniž bychom snižovali význam a charakter Martina Luthera Kinga ml., je třeba při hodnocení myšlenky nenásilí, s níž je spojován, vzít v úvahu popsané okolnosti a uvědomit si předpoklady a tím i limity úspěchu oné myšlenky. Pokud bychom totiž nenásilí brali ahistoricky jako vznešený humanistický ideál hodnotný sám o sobě, mohlo by se z něj lehce stát alibi, jímž nás moc odvádí od faktu své historicky situované hegemonie, závislé na našem souhlasu. A ten souhlas by rozhodně neměl být samozřejmý.

Autor je filosof.

Mírový pochod napříč Alabamou v březnu 1965

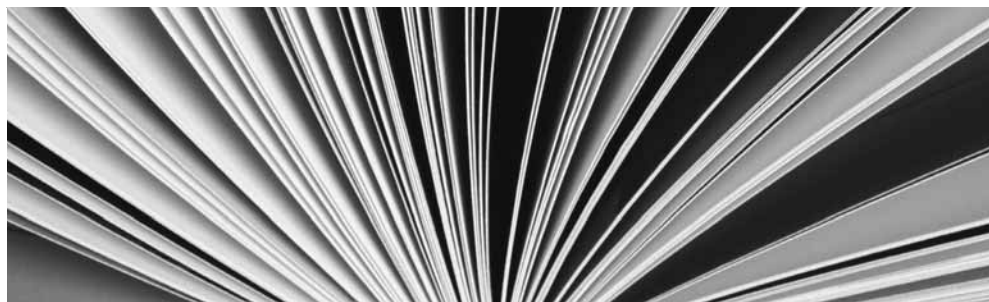
Domnívám se, že toto je největší idealistická lež. „Náraz na realitu“, při němž ideál ztroskotává, aby jaksi „morálně zvítězil“, totiž znamená něco jiného – není potvrzením nedotknutelnosti ideálu, jeho jakoby jiné, z jiného než tohoto špinavého světa pocházející podstaty; je naopak stopou „materiálnosti“ ideálu, jeho historickým situováním do konkrétní mocenské konstelace, kterou je podmíněn (nejen ve své realizovatelnosti, ale přímo jako ideál) a nemůže ji překročit, neboť by překročil vlastní životní zdroje.

Co je nenásilí?

Autobusové bojkoty, kterými prosluli Kingovi stoupenci, pochopitelně nejsou čistým příkladem nenásilí; podobně jako u stávek se jedná o velmi mírnou, ale přesto nepopíratelnou formu násilí – jde o zábor prostoru, na který podle panujících mínění nemám nárok; záběry pokojných a neozbrojených aktivistů zatýkaných policisty jsou pak samy o sobě význačnou přesvědčovací zbraní.

mnohonásobných ztrátách vši možné nevinosti, bychom ale sotva mohli tvrdit, že onen předpokládaný soulad je harmonií mezi námi (našimi cíli a prostředky) a nějakým přirozeným řádem (společností). Víme až příliš dobře, že věci jsou uspořádány v důsledku lidských intervencí – nemají řád samy od sebe, ten jim někdo vtiskl. A ať už okamžik založení řádu vypadal jakkoliv, jisté je, že výsledek se dlouhodobě drží díky všeobecnému souhlasu, díky zájmu na tom, aby dané uspořádání zůstalo, jak je, případně díky smíření se těch, kterým sice mnoho výhod nepřináší, ale kteří se bojí riskovat ztrátu toho mála, co mají, či dokonce zcela rezignovali na možnost něco vlastní silou změnit.

Jinými slovy řečeno, nenásilí je jednání, které v základních principech respektuje existující *hegemonii*, všeobecným souhlasem podloženou nadvládu určitých zásad, pravd, skupin... Nenásilné jednání dosahuje vlastních partikulárních cílů tím, že zároveň vykonává souhlas s danou hegemonií, pohybuje se v jí vytyčeném rámci; může být ve sporu s ně-

SVĚT KNIHY PRAHA

24. – 27. dubna 2008

14. mezinárodní knižní veletrh a literární festival
Průmyslový palác, Výstaviště Praha – Holešovice

Čestný host: ŠPANĚLSKO

Téma: Láska a vášně v literatuře

Egypt – 50 let české egyptologie

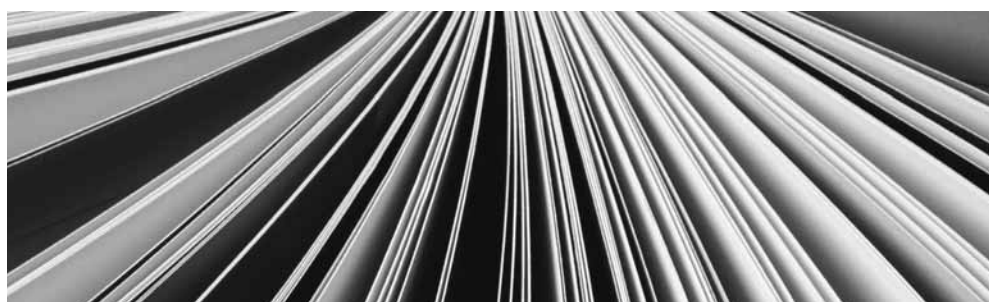
Kniha a životní styl

Španělsky psaná literatura zemí Latinské Ameriky

www.svetknihy.cz

pod záštitou ministra kultury České republiky a primátora hlavního města Prahy

FESTIVAL NOVÉ EUROPY 2008

CENA JARMILY JEŘÁBKOVÉ

MEZINÁRODNÍ FESTIVAL SOUČASNÉHO TANCE
A TANEČNÍHO DIVADLA SPOJENÝ S CHOREO-
GRAFICKOU SOUTĚŽÍ CENA JARMILY JEŘÁBKOVÉ

Desátý ročník soutěže je určen choreografům z oblasti
současného tance a tanečního divadla do 35 let ze zemí
"NOVÉ EVROPY" (České republiky, Slovenska, Maďarska,
Polska, Slovinska, Litvy, Lotyšska, Estonska, Bulharska, Ru-
munska, Srbska, Chorvatska, Černé Hory a Turecka).

Termín pro podání přihlášek
30. dubna 2008

TEL: +420 244 461 342

E-MAIL: PRODUKCEDC@DUNCANCT.CZ

WWW.CJJ.ECN.CZ

WWW.DUNCANCT.CZ

DIVADLO DUNCAN CENTRE
BRANICKÁ 41, PRAHA 4 - 147 00
ČESKÁ REPUBLIKA

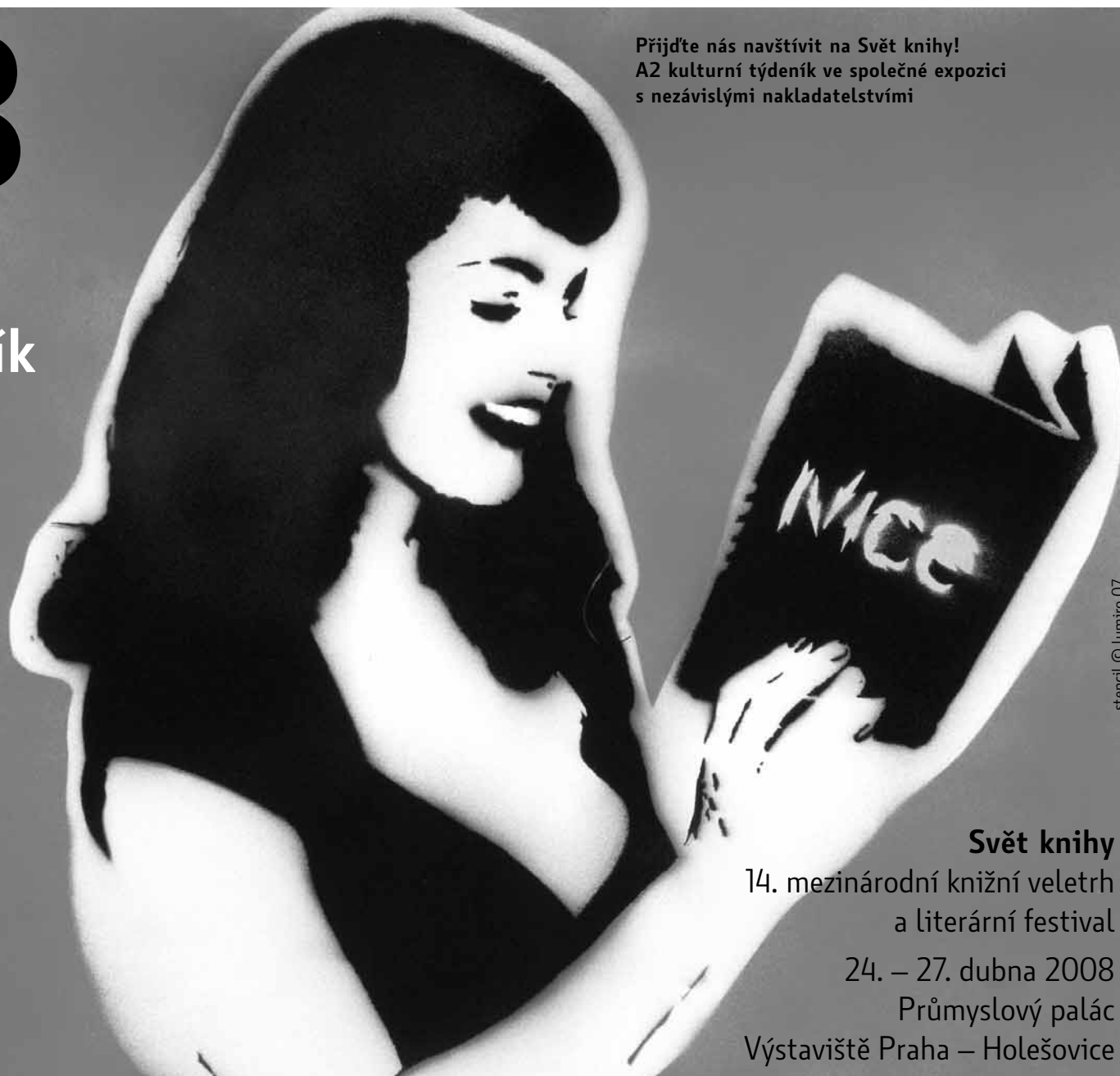

Ministerstvo kultury
České republiky

L808

A2 kulturní týdeník
Agite/Fra
Baobab
GplusG
Kant
Meander
Petrkov
Revolver Revue
Tichá Byzanc
Zlatý řez

Přijďte nás navštívit na Svět knihy!
A2 kulturní týdeník ve společné expozici
s nezávislými nakladatelstvími

Svět knihy

14. mezinárodní knižní veletrh
a literární festival

24. – 27. dubna 2008

Průmyslový palác

Výstaviště Praha – Holešovice

Ateistické Česko?

Lhostejnost k náboženství

Opakovaně slýcháme tvrzení, že Česko je ateistickou zemí. Někteří toto sdělení vnímají pozitivně a pro představitele církví a náboženských společností je to zase obvykle důkaz morální a kulturní krize našeho národa. Jen zřídka se setkáme s hlubšími analýzami daného problému.

ROBERT BEZDĚK

Ateismus můžeme definovat jako popírání existence Boha (v případě monoteismu) či bohů (u polyteistických forem náboženství). Nemusí tedy vždy nutně znamenat také odmítání náboženství a jeho projevů. Ne všechna náboženství totiž můžeme označit jako teistická. Zvláště mezi některými novými náboženskými hnutími se spíše než o Bohu mluví o existenci určité transcendentní energie, síly či nějakého neosobního principu. Poměrně známý je již také fakt, že například některé sofistikované formy buddhismu chápou bohy (i jiné duchovní bytosti) pouze jako projekce lidské mysli.

Osobní odpovědnost?

Ateismus může mít různou intelektuální kvalitu či úroveň. Nepochybně si budu vážit ateistického přesvědčení člověka, který k němu dospěl na základě vlastního usilovného myšlenkového zápasu, který byl třeba i provázen ztrátou iluzí, pochybnostmi či přechodnými depresemi. Naopak bych se měl na pozor před dnes velmi častým konformním přejímáním povrchního ateismu spolu s konzumním materialismem, u jejichž zrodu stála zřejmě jen tupost a lenost. Opravdový ateista se potřebuje vůči různým představám Boha nějak vymezit, a musí je tudíž dobře znát. Pozor tedy na záměnu ateismu a náboženské ignorance.

Stoupenci ateismu někdy tvrdí, že je určen pouze pro silné jedince, kteří dokážou přijmout odpovědnost sami za sebe. Taková prohlášení jsou ovšem vždy spíše efektní než pravdivá. Pokud je někdo vychováván v ateistické rodině, nebude pro něj asi příliš těžké takové přesvědčení přijmout za své. Pokud ale někdo vyrůstá v rodině bigotních katolíků či třeba v muslimské zemi, bude pro něj případná cesta k ateismu mnohem komplikovanější.

Z pozice náboženství zase slýcháme často tvrzení, že ateismus vede jedince i společnosti jako celek k mravnímu úpadku. Morálka však není žádný univerzálně platný kodex a v mnoha ohledech se mění v závislosti na proměnách společnosti v čase a prostoru. Etické principy naší současné euroamerické civilizace navíc nestojí jen na náboženském základě židovsko-křesťanském, ale zrovna tak na řeckořímské kultuře, renesančním humanismu či osvícenství. K mravnímu úpadku spíše vede nevzdělanost a povrchní přístup k životu, který s náboženským vyznáním vůbec nemusí souviset. Sekulární liberální společnost, která ateismus umožňuje a toleruje, jistě nabízí velký prostor i pro celou řadu patologických jevů. Ty však nepochybně existují i v konzervativních a hluboce religiózních společnostech, jen možná nejsou na první pohled tolik vidět.

Kresba Jiří Franta

Agnostici a ti bez vyznání

Četná tvrzení o ateistickém zaměření společnosti v ČR vycházejí především z celostátního průzkumu náboženského vyznání obyvatelstva, který naposledy provedl Český statistický úřad roku 2001 a předtím v roce 1991 v rámci sčítání lidu. Z porovnání dat získaných v těchto dvou sčítáních je skutečně zřejmý masivní úbytek věřících u tří největších církví v ČR, tedy u Církve římskokatolické, Církve československé husitské a Českobratrské církve evangelické. U malých křesťanských církví se však dá zaregistrovat naopak mírný nárůst stoupenců. Zatímco tento nárůst se však týká stovek a tisíců věřících, pokles u velkých církví se odehrává v řádech desetitisíců a statisíců (u katolíků pak více než o milion) věřících.

Téměř dvě stě tisíc obyvatel také při posledním zjišťování náboženské příslušnosti vyplnilo kolonku „ostatní a nepřesně určené“. I u nás žijí stovky a tisíce stoupenců a příznivců islámu, buddhismu, indických učení i různých méně známých náboženských tradic. Některé z nich (např. Ústředí muslimských obcí, Buddhismus Diamantové cesty či hnutí Haré Kršna) dokonce byly v posledních letech zařazeny do seznamu státem uznaných církví a náboženských společnos-

tí, byť jim v rámci jakéhosi prvního stupně registrace ještě nebyla přiznána plná práva, což v praxi znamená, že například nemohou působit ve školství.

U zhruba devíti set tisíc osob nebyla náboženská příslušnost zjištěna, což fakticky znamená, že se respondenti z různých důvodů odmítli k této záležitosti vyjádřit. Opravdu markantní je však vzrůst počtu lidí v kolonce „bez vyznání“, v níž se počátkem devadesátých let vyskytovalo necelých čtyřicet procent populace, zatímco o deset let později to bylo již téměř šedesát procent. Těchto více než šest milionů občanů však rozhodně nejsou jenom ateisté. Jeden z méně známých průzkumů ostatně uvádí, že deklarovaných ateistů je v české populaci pouze devět procent. Největší část skupiny osob „bez vyznání“ zřejmě budou tvořit lidé, kterým jsou náboženství naprosto lhostejná a fakticky se o ně vůbec nezajímají.

Často se zapomíná, že mezi námi žijí také tzv. agnostici, kteří při vědomí limitů lidského poznání nemohou s čistým svědomím jednoznačně odpovědět na otázku, zda Bůh existuje či nikoli. Je možné, že do této kategorie spadá značná část populace, která je v různých průzkumech řazena právě k ateistům. Ne každý je totiž ochoten veřejně dekla-

rovat svou nejistotu a přiznat fakt, že se v tak zásadní věci není schopen rozhodnout.

Individualizovaná víra

Do skupiny osob „bez vyznání“ však též mohou patřit tisíce lidí, kterým nevyhovují žádné církevní a náboženské instituce, ale o náboženství a spiritualitu se často velmi živě zajímají. Stále větší část lidí ve světě i u nás si sama aktivně vyhledává informace o různých náboženských tradicích a směrech. Tito jedinci si pak vytvářejí na základě vlastních zkušeností své osobité náboženské přesvědčení a představy. Tento fenomén bývá někdy označován jako vznik individualizovaného náboženství a v budoucnu bude zřejmě nabývat především v euroamerickém prostoru na významu. Těžko však dosáhne masových rozměrů, neboť vyžaduje poměrně vysoký stupeň intelektuálního potenciálu a kulturního přehledu.

Spíše lze tedy očekávat vytváření určitých neformálních skupin a spirituálních proudů, které bude spojuvat poměrně volně vymezená ideová platforma. Už dnes jsou takovými proudy především tzv. esoterika či hnutí New Age. Stačí se jen podívat, kolik titulů knih či internetových stránek a diskusí existuje u nás i ve světě pod těmito hlavičkami a jak výrazně jich poslední dobou přibývá.

Při návratu k úvodní otázce tohoto článku můžeme konstatovat, že česká společnost není ateistická, ale ve své většině je spíše k náboženství lhostejná. Během historie Češi mnohokrát nebyli nábožensky konformní a mnohdy se dostávali do postavení rebelů. Stačí připomenout husitství, jednotu bratrskou či vznik Církve československé (husitské) po první světové válce. Rozhodně tedy nebyli k náboženským věcem lhostejní a často naopak tvrdě prosazovali své vlastní pojetí. Na počátku devadesátých let 20. století to ostatně i v Čechách vypadalo na vzrůstající zájem o křesťanství i jiná náboženství (velmi „módní“ se např. v této době stala židovská kultura a náboženství). Toto období, způsobené určitou vyprahlostí po všem spirituálním, však velmi rychle skončilo. Rozmach konzumu a povrchní zábavní kultury u nás zřejmě změnil hodnotovou orientaci mnohem výrazněji než kdekoli jinde v Evropě.

Autor je religionista.

2008
DIVADLO KOMEDIE
2007

PRAHA I - III

David JAŘAB

19. dubna 2008

CELÁ TRILOGIE PRAŽSKÉ NÁVŠTĚVY V JEDNOM DNI

18.00 vodičkova - lazarská / 19.45 žižkov / 21.30 karlovo náměstí

informace na www.prakomdiv.cz

mediální partneři: divadlo.cz KamvPraze.cz PRAGUEOUT.CZ **A2** kulturní týdeník RADIO 1 97.9FM

činnost divadla podporuje hlavní město Praha, provozovatelem Divadla Komédie je Pražské komorní divadlo, s.r.o.

KMOTROVSTVÍ NA DÁLKU

Pomoc malým mnichům a mniškám v klášterních školách v **MALÉM TIBETU**

Zasláním SMS (30 Kč) ve tvaru **DMS KMOTROVSTVI** na číslo **87777**

Finančním příspěvkem na konto veřejné sbírky 108 90 / 2400 podpoříte tradiční vzdělávání v himálajských vesničkách

Pořádá **M.O.S.T.** Ostrava
více informací na www.ProTibet.org

21.–25. DUBNA GALERIE U MLOKA OLOMOUČ FESTIVAL BÁS- NÍKŮ 008.

Jiří Mareček, Aleš Loch, Jaroslav Pižl, Viola Fischerová, Dagmar Čaplyginová, Kornelia Piela, Zofia Baldyga, Adam Zdrodowski, Karol Maliszewski, Stanislav Černý, Pavel Svoboda, Jan Suk, Vít Janota, Vojtěch Kučera, Petr Pazdera Payne, Rostislav Valušek a jeho hosté, Ivan Matoušek, Jan Štolba, Sylva Fischerová, Marta Veselá Jirousová, Jonáš Hájek, Jakub Hojer, Česko jedna báseň (výběr z cyklu televizních dokumentů)

podrobný program a další informace najdete na www.festivalbasniku.p-centrum.cz
Festival pořádá P-centrum, středisko prevence, léčby a integrace osob ohrožených drogovou závislostí, Lafayettova 9, Olomouc, www.p-centrum.cz.
Info k festivalu 739 231 219, festivalbasniku@seznam.cz.

 Milíčova 13, Praha 3
www.argo.cz, argo@argo.cz
distribuce www.kosmas.cz

Garri Kasparov

Jak život napodobuje šachy

Od šachovnice do správní rady

Přeložil Libor Dvořák, 348 Kč

Garri Kasparov se stal světovým šampionem ve dvaadvaceti letech (v roce 1985). Během své dlouholeté kariéry se setkal s řadou významných šachistů, hrál s nimi a porážel je. Jeho hra se setkáním s nimi tříbila, měnila a zlepšovala. Ve své knize Kasparov ukazuje, jak se dá přístup k šachové hře aplikovat i v reálném životě – v situacích, které vyžadují náročné rozhodování s dalekosáhlými důsledky. V takových situacích se člověk ocitá při obchodních jednáních, ale i v běžném životě. Kasparovova kniha je čtivá a názorná, i díky tomu, že autor může kdykoli sáhnout do bohaté zásobárny svých zkušeností s hrou dalších světově proslulých šachistů.

Vychází ve spolupráci s nakladatelstvím Dokořan.

KRISTÝNA CELBOVÁ

Vydavatelství OFTIS představuje

Bergrová, Zdenka:
OHLAS LI POA

Více než devadesát parafrází lyrické poezie největšího čínského básníka Li Poa, který žil v letech 701 až 762 našeho letopočtu od Zdenky Bergrové ilustroval Věroslav Bergř.

10,5x15 cm, 84 stran, zláčená pevná vazba, dárková úprava **Cena: 189 Kč**

Hessová, Anna:
ŠEST MUŽŮ JINDŘIŠKY O.

Otevřená výpověď stárnoucí ženy Jindřišky, která se nokompromisně vyrovnává se svou minulostí zvláště pokud jde o muže, se kterými v průběhu svého života žila. Nejde o zpověď pro jiné, ale pro samu sebe, a někdy nám může připadat krutá, ale život se s námi nemazlí.

15x21 cm, 160 stran, pevná vazba **Cena: 179 Kč**

J. Nygrina 336
562 01 Ústí nad Orlicí
Tel.: 465 52 10 52
vydavatelstvi@oftis.cz

www.oftis.cz
NÁKUP S 15% SLEVOU

SEDÍCÍ ŽENA S POKRČENOU LEVOU NOHOU

22. a 23. 4. 20:00
DIVADLO PONEC

TANEČNÍ PŘEDSTAVENÍ O EGONU SCHIELEM,
jednom z nejkontroverznějších výtvarníků 20. století

PREMIÉRA

www.divadloponec.cz
scéna pro současný tanec a pohybové divadlo
rezervace: vstupenky@divadloponec.cz
nebo na tel.: 224 817 886

Jevgenij Griškovec: ZIMA

pátek 18. 4.
Hrají: Marián Miezga, Lukáš Latinák, Zita Furková. Režie: Jozsef Czajlik.

ASTORKA KORZO '90

VE ŠVANDOVĚ DIVADLE 18. a 19. DUBNA 2008

William Shakespeare: **OTHELLO**
sobota 19. 4.
Hrají: Marián Miezga, Táňa Pauhofová, Miroslav Noga a další. Režie: Juraj Nvota.

Scénický rozhovor: **ZUZANA KRONEROVÁ**
sobota 19. 4.

www.svandovodivadlo.cz

dVA DIVADLO V PALÁCI AKROPOLIS

Divadelní běh na dlouhou trať. Herci se stávají publikem a publikum přebírá roli herců. Celodenní divadelní mašinérie bez opony a zákulisí na bulharský způsob.

@LMA @LTER - ART MARATON

19.04. / 10:00-22:00 / PALÁC AKROPOLIS

Předprodej TICKETPRO / TICKETPORTAL /
KAVÁRNA PALÁCE AKROPOLIS [Kubelíkova 27 / Praha 3]

ANIFEST

VŠECHNY TVÁŘE ANIMACE

MEZINÁRODNÍ FESTIVAL ANIMOVANÝCH FILMŮ

TŘEBOŇ 7.–13. 5. 2008

- Mezinárodní festivalová soutěž – 320 nejnovějších animovaných filmů z celého světa
- ProfiForum – prezentace, workshopy a semináře s filmovými profesionály
- Přehlídka – tvorba studentů filmových škol Visegrádu
- Platige Image (Polsko), il Luster (Nizozemí) – prezentace tvorby animačních studií
- Večer s Free Jazzem – George Haslam, Robin Jones, Steve Waterman a další ve večeru věnovaném volné improvizaci
- Dialogy – pásmo filmů, které ovlivnily v tvorbě Michaelu Pavlátovou
- Buchty a Loutky – úspěšný divadelní spolek na zahájení, na zakončení a ve čtyřech divadelních představeních

www.anifest.cz

POŘADATEL:

FESTIVAL SE KONÁ ZA FINANČNÍ PODPORY:

HOSTITEL: MĚSTO TŘEBOŇ

HLAVNÍ PARTNER: SKUPINA ČEZ

PARTNEŘI:

MEDIÁLNÍ PARTNEŘI:

Nevěřící slouží víře

Paradoxní osud Somálky s (prozatím) holandským občanstvím Ayaan Hirsí Alí poskytuje municí v boji proti přistěhovalcům a muslimům.

JAN LUKAVEC

V množství titulů, které u nás poslední dobou vyšly o islámu, jsou některé i vysloveně politicky nekorektní. Kromě publikace *Islám bez závoje* Roberta Spencera je většina z nich psána odpadlíky od islámu. Po knize *Skutečný nepřítel: proč jsem se nestal teroristou*, jejíž autor Nassim Ben Iman od islámu konvertoval k poměrně fundamentalistické formě křesťanství, a knize *Proč nejsem muslim* od Ibn Warraqa nyní vyšel vlastní životopis Ayaan Hirsí Alí, dnes nizozemské občanky somálského původu, která se v roce 2005 ocitla na seznamu sta nejvlivnějších osobností světa časopisu TIME.

Ayaan Hirsí Alí

Warraq a Hirsí Alí se své muslimské víry zřekli, protože ji považují za zpátečnickou a neslučitelnou s demokracií. Úspěchů islámské civilizace bylo podle nich dosaženo díky dědictví starších předislámských civilizací a ve skutečnosti navzdory učení *Koránu*. Zatímco Warraqova kniha je poutavým teoretickým pojednáním, *Rebelka* je strhujícím svědectvím o vnitřní síle, s níž se její autorka dokázala vzepřít nejen předem dohodnutému sňatku, ale celému hodnotovému systému, ve kterém vyrostla. Jak sama píše, „trvá přitom hodně dlouho, než ty mříže ve smyšlené kleci kolem sebe rozlámeme“. Po takovém zápasu jsou pochopitelně její postoje vůči domovské kultuře velmi zaujaté a zcela jistě „neobjektivní“. Své bolestné zkušenosti s islámem příliš generalizuje. Naopak realitu evropského rodinného života si idealizuje.

I její odsudky somálské komunity v Nizozemí jsou velmi příkré. Somálci prý nadále žijí s pocitem nadřazenosti nad všemi nemuslimy, většinou odmítají vyvíjet jakoukoli snahu o integraci a svoji neschopnost osvojit si základní civilizační návyky spojené s životem v evropském státě svádějí na holandský rasismus. Důkazem holandského rasismu jsou pro autorčinu somálskou kamarád-

ku v Nizozemí i zvědavé či soucitné pohledy kolemjdoucích. Jejich skutečnou příčinou jsou ale podle Hirsí Alí modřiny způsobené jejím manželem. V rámci obranného mechanismu si to však přítelkyně nikdy nepřizná. Vinu podle Hirsí Alí somálská komunita hledá vždy jen ve většinové společnosti. Proti tomuto přístupu staví Alí vlastní osud – sama se integrovat dokázala, vystudovala vysokou školu a stala se poslankyní.

I když je téma i tón knihy závažný, někdy působí text až humoristicky, například díky způsobu, jakým Alí líčí kulturní šok prožitý v Evropě. Nemůže třeba zpočátku pochopit, jak mohou v Nizozemí odhadnout, že autobus přijede přesně v 14.37. Když se rozhodne poprvé vyjít na veřejnost bez šátku, očekává, že vyvolá všeobecný chaos. Místo toho se ale nestane vůbec nic: „zahradníci dál zastříhávali živé ploty, nikdo nedostal mrtvici“. Tragický podtón ale v knize převládá. Přispěla k němu i skutečnost, že kvůli svým postojům musí Hirsí Alí žít pod stálou policejní ochranou (kterou jí, jak čtenáři A2 vědí, Nizozemí ale odmítá dál poskytovat) a její přítel a spo-

ré přitom autorka píše, že byla její přítelkyní. Paradoxem je i vydání této knihy. Ač se Hirsí Alí odcizila nejen islámu, ale zřejmě všem náboženstvím a prohlašuje se za ateistku (ostatně i název anglického originálu recenzované knihy zní *Infidel* – „nevěřící“), její autobiografii vydal American Enterprise Institute, pro který nyní Alí pracuje. Tato neokonzervativně zaměřená organizace přitom zdůrazňuje naopak přínos náboženství, zvláště křesťanství, pro vznik a fungování demokratické společnosti. Jestliže podle Warraqa v 18. a 19. století mnozí západní autoři vyzdvihovali islám a jeho tolerantnost, kterou dávali do kontrastu s křesťanstvím, zdá se, že dnes jsme svědky opačného jevu. Asi není náhodou, že podnět k přeložení knihy *Proč nejsem muslim* u nás vyšel také z konzervativních kruhů (které původně Warraqa mylně považovaly za křesťanského konvertitu, i když on odsuzuje i křesťanství). Kritika islámu má zřejmě podle představ vydavatelů posloužit pro podporu křesťanství. Poněkud pochybná politika.

Autor působí v Národní knihovně České republiky.

Ayaan Hirsí Alí: Rebelka: odvrácená strana islámu.

Přeložila Alexandra Fraisoová. Ikar, Praha 2008, 390 stran.

Jak ospravedlnit český fašismus

Milan Nakonečný platí za enfant terrible české historiografie. Tento psycholog není jednoznačně akceptován českou historickou obcí. Rozporuplnost přijetí první (Vlajka) i druhé knihy (Český fašismus) umocnil autorův specifický přístup, ve kterém se odráží jistý souhlas, pokud ne s celkovou fašistickou ideologií, pak alespoň s její kritikou demokracie.

JAN CHARVÁT

Kniha *Český fašismus* je rozdělena do osmi hlavních kapitol. V první se autor věnuje obecně ideologii italského fašismu a okolnostem jejího vzniku. V dalších čtyřech pak popisuje vývoj skupin hlásících se k fašismu na českém území zhruba od roku 1920 do konce druhé světové války. V kapitole nazvané příznačně Soud jsou vyličeny poválečné osudy protagonistů českého fašismu. Sedmá kapitola je věnována osobě Radoly Gajdy, nejvýznamnějšího z českých fašistických vůdců. Poslední obsahuje rozbor české mutace fašistické ideologie.

Opakování a zmatenost

Významná je nepochybně kapitola první, ve které autor analyzuje kořeny fašismu. Klade je do období italského Risorgimenta a za jeho kořeny pokládá antimaterialistický idealismus, nacionalismus (povinnost k národu) a revoltu vůči měšťákům. Za klíčové pojmy pro italský fašismus pak označuje triumvirát antiliberalismus – nacionalismus – akce a upozorňuje na nepřítomnost myšlenek rasismu a antisemitismu, které pro fašismus (na rozdíl od nacismu) nejsou typické. Vzhledem k tomu, jak problematická je otázka definice fašismu a uchopení jeho kořenů, jde rozhodně o hodnotný příspěvek ke zkoumání povahy tohoto myšlenkového směru.

V dalších kapitolách se pak ale tento moment poněkud vytrácí. Nejde ani tak o to, že by se Nakonečný nedokázal s daným tématem vypořádat. Je zřejmé, že ve své práci vycházel z široké základny pramenných zdrojů a kniha obsahuje řadu konkrétních údajů. Odbornou erudici autora tedy nepochybně. Problém je spíše v celkové šíři zkoumané problematiky, kterou v minulosti rozsáhl a do nebyvalé hloubky zpracoval historik Tomáš Pasák. Pokud by Nakonečný přišel s radikálně odlišnou definicí fašismu, nebo se zaměřil na témata, která Pasák pominul, šlo by o velmi

zajímavý moment. To se však nestalo a místo toho autor v podstatě kopíruje již řečené a pouze doplňuje některé své postřehy.

Kromě toho obsahuje Nakonečného práce řadu sporných momentů. V první řadě je to styl výkladu, který často nerespektuje chronologickou linii a má tendenci vytvářet časové smyčky (uvozené oblíbenou frází „vraťme se nyní ještě do období před...“). Kvůli tomu se autor také poměrně často opakuje.

Druhý problematický moment vyplývá z charakteru zkoumaného subjektu. Nakonečný často v textu uvádí kompletní složení vedení různých fašistických či fašizujících skupin, přičemž řada jmen se objevuje vícekrát. Pokud čtenář neví, že pro fašistické organizace za první republiky byla typická fluktuace jejich členů, včetně vedoucích kádřů, bude nutně zmaten.

Vysoce problematická je práce s pramenovou základnou. Na několika místech v textu Nakonečný nijak nedokládá zdroje, ze kterých čerpá. V řadě jiných případů mu pak za zdroj slouží samotný fašistický tisk, který ale sám opakovaně kritizuje za jeho tendencnost a nadsazování.

Ztotožnění s fašistickou kritikou

Celou knihou se navíc táhne Nakonečného neskrývaný odpor ke komunismu, komunistické ideologii a komunistické straně, který autor permanentně používá k jakémusi ospravedlňování fašismu a jeho postupů. Příkladem budiž citace: „Fašistický tisk psal nepochybně spíše jazykem hospod, prohlašuje to za lidově srozumitelnou řeč, ale morálně o nic lepší nebyly sofistikované lži podávané jazykem vytříbeným těmi kategorie-mi ‚zrady vzdělanců‘, které reprezentovali ve ctižádosti neukojení, peněz lační a marxismem-leninismem zmatení intelektuálové...“ Tento názor je jistě legitimní, avšak nalezl by své uplatnění spíše v práci, která se zabývá komparací fašismu a komunismu. V textu zaměřeném pouze na zkoumání fašismu je jeho použití sporné. Pokud se navíc tento motiv neustále opakuje, není těžké začít autora podezřívat, že neustálým poukazováním na „srovnatelně špatný komunismus“ se snaží český fašismus představit v poněkud lepším světle, než jaké si zaslouží.

Kromě komunismu Nakonečný často kritizuje také intelektuály, přičemž běžně přestupuje hranici, kterou by měl ve snaze o udržení objektivitu respektovat, a tato tendence v průběhu knihy pozvolna graduje. V epilogu pak autor používá na čtenáře nejtěžší kalibr, když v osobním hodnocení současné demokracie uvádí: „Tak pseudoliberalismus ruku v ruce s pseudohumanismem dospěl ke kýčovitým idejím ‚kulturního pluralismu‘ a ‚občanské společnosti‘. K idejím, které jsou bohužel potvrzením staleté zaslepenosti západního intelektualismu, neseného ‚zradou vzdělanců‘ do hniјících vod současného duchovního marasmu v životě Západu. Jeho kultura se polarizovala na mentální primitivismus (fyzická brutalita supermanů, diskotéková narkomanie atd.) na jedné a sofistikovanou patologii a estétské gurmánství na druhé straně.“ Tady se již nesetkáváme jen s odporem vůči intelektuálům, ale s odsouzením celé západní kultury, která jako by vypadla z oka textům, jež nacházíme právě v rámci krajní pravice. Jak již bylo řečeno, Milan Nakonečný možná není svým niterným založením fylofašista, ale rozhodně se ztotožňuje s fašistickou kritikou liberalismu, individualismu a demokracie, díky čemuž dostává jeho zkoumání fašistické ideologie poněkud neupřímný nádech.

Na jedné straně četné postřehy, na straně druhé neskrývaná osobní zášť, často nabývající velmi odpudivé podoby, deformující předkládaná fakta. Kniha tedy ve srovnání s pracemi Tomáše Pasáka nutně prohrává.

Autor je politolog.

Milan Nakonečný: Český fašismus.

Nakladatelství Vodnář, Praha 2006, 427 stran.

Nerušit – zasedá NATO

Projevy nesouhlasu v Rumunsku zadupali

Summit NATO v hlavním rumunském městě Bukurešti se stal po pražském zasedání MMF z roku 2000 další ukázkou toho, že středoevropské země svým jednáním popírají deklarované klíčové hodnoty Západu, tedy respekt k různosti názorů a možnosti je vyjadřovat.

ONDŘEJ SLAČÁLEK

Rumunsko je sice členem Evropské unie, ale připomínat před summitem NATO, že se údajně jedná o „prostor pro volný pohyb osob, zboží a informací“ by zavánělo nejapným vtipem. Zboží se pohybovat samozřejmě může – kamiony i během setkání politiků cestovaly dál. Jednotlivé *osoby* ovšem byly z rumunského území vykazovány, a to pouze na základě toho, jaké *informace* u sebe měly. Chování rumunské policie na hranicích oscilovalo mezi jistou zdvořilostí – přece jen se jednalo o západní cizince – a naprostou šikanou – šlo přece o nebezpečné extremisty.

Bez jakýchkoli skrupulí přistoupila rumunská policie k domácím organizátorům protestů, tedy k místní (relativně slabé) autonomní scéně. Už několik měsíců před událostmi začala média rozdmýčkovat antianarchistickou hysterii, přičemž zve-

řejnila jména organizátorů. „Ti mladí lidé riskují, že přijdou o svou svobodu,“ uvedl 24. března výhružně rumunský list *Adevărul* a vyjmenováním potenciálních potížístů se snažil vytvořit osobní tlak na jednotlivé organizátory ze strany jejich blízkých. Podle mezinárodní aktivistické informační sítě *Indymedia* byli jednotliví aktivisté předvoláváni na policejní stanice, kde jim policie vyhrožovala. Demonstrace proti NATO byly zakázány. Do hlavního města bylo údajně povoláno až 27 000 policistů. Z „bezpečnostních důvodů“ policisté vyhnali dokonce i několik desítek bezdomovců z kanálů, na čemž si ovšem smlsla celosvětová média.

Přijet v úterý nad ránem před začátkem summitu na maďarsko-rumunský hraniční přechod Nyírábrány v dodávce se šesti dalšími aktivisty znamenalo spustit opravdu rozsáhlou policejní akci. Když policista objevil při namátkové kontrole batohu brožuru Ne základnám, čekala nás důkladná a opakovaná prohlídka. Policisté vítězně objevili nejen zbloudilý druhý kus brožury a vytištěné informace o demonstracích, ale také mnoho dalších nebezpečných věcí, které mohly ohrozit setkání zástupců zemí NATO. Jednalo se o punková CD, historické a filosofické knihy. „Souvisí to s NATO, protože tady v obsahu je v názvu jedné kapitoly slovo politika,“ pro-

hlásil policista, když jsem se mu snažil vysvětlit, že kniha Michala Hausera *Prolegomena k filosofii současnosti* nijak nesouvisí s údajným účelem prohlídky. Obzvláště vítězoslavně se policisté tvářili nad týdeníkem *Respekt* – kromě výrazné obálky za to patrně mohly zejména použité barvy, černá a rudá (v kombinaci se žlutou). Zdá se, že byli naučeni rozeznávat podezřelé předměty i podle barev...

Policisty v uniformách vystřídalí nepoměrně inteligentnější a schopnější policisté v civilu. Jeden z nich dokonce napovídal místnímu policejnímu veliteli v diskusích s námi anglická slovíčka. Ani prohledání celého auta včetně motoru, ani pročmouchání našich zavazadel policejním psem kvůli drogám ale nevedlo k žádným dalším výsledkům. Bezúspěšná byla i snaha dovolat se na zastupitelské úřady ČR v Bukurešti. „Oni jsou v restauraci a už se dneska asi nevrátí,“ prohlásila v devět ráno o konzulovi osoba z řad servisního personálu. Po osmi hodinách jsme odjeli od přechodu s nepořízenou, dál nás prostě nepustili. Spíše ze sportu jsme zkusili přejít ještě na jiném přechodu, poblíž města Oradea. Policejní evidence fungovala bezchybně, a tak nás čekala jen jedna (bezvýsledná) prohlídka a pak zákaz pobytu v Rumunsku na dva měsíce. Když jsme se ptali po důvodech, byl nám odpovědí odkaz na papír v rumunštině, který jsme

měli podepsat. „To bychom také mohli podepsat přiznání k vraždě a souhlas s odvedením do lesa a zastřelením,“ opakovali jsme starý vtip. Policisté nám po třičtvrtěhodině vyrobili nové lejtstro v rumunštině – také jsme mu nerozuměli, ale už po nás nikdo nechtěl podpis.

Vůdci NATO se sešli následující den. Odpůrci tohoto setkání byli shromážděni v pronajaté tovární hale, jejíž vchod uzavřela rumunská vojenská policie Jandarmeria. Kolem druhé hodiny rozpoutala brutální razii, během níž bylo zatčeno všech šestačtyřicet přítomných odpůrců NATO. „Mlácení pokračovalo v antonech, kopali mě do hlavy a mezi nohy,“ uvedl přítomný český aktivista. Poslední zatčený byl propuštěn až v půl dvanácté večer.

Následujícího dne uspořádali zdecimovaní odpůrci demonstraci v počtech několika desítek lidí na okraji Bukurešti. Stránky organizátorů protestů Contra-doxa.com byly střídavě vypínány.

Represím se tak podařilo přehlušit hlas odporu a v Bukurešti zněl pouze hlas moci. Český ministr zahraničí si vybral právě Bukurešť k oznámení shody s USA na umístění amerického radaru v Brdech. Jeho spoluobčané, kteří chtěli s dohodou vyjádřit nesouhlas, byli buď vráceni od hranic nebo zmláceni místní policií. Tak vypadá dnešní středoevropská demokracie.

par avion

Z RUSKÉHO TISKU VYBÍRAL

ONDŘEJ SOUKUP

Коммерсант

Jedním z nejzajímavějších textů, který se v poslední době objevil v ruských médiích, je komentář Dmitrije Butrina, významného novináře deníku Kommersant, nazvaný *Obleva* v bažině. Autor v něm rozpracovává tezi, populární mezi liberálními intelektuály v Moskvě a dalších velkých městech, že s příchodem Dmitrije Medveděva k moci může nastat **jakási obleva**. Důkazy pro to již existují. „Novináře na akcích opozice již nemlátí tak demonstrativně a dokonce se říká, že část demonstrantů, kteří nechtějí dostat po hlavě pendrekem, si s sebou bere velké fotoaparáty, aby zdálky vypadali jako korespondenti Reuters. Někdo zase slyšel na kremelských chodbách větu: ‚No a Vova s tím šel za Dimou a Dima ho poslal do háje,‘“ píše ironicky Butrin. Jsou i další argumenty. Ultraloajální kremelský novinář Vladimir Solovjov v jednom ze svých pořadů natvrdo zaútočil na hlavního kremelského kádrováka Viktora Ivanova a jednoho z náměstků Putinovy administrace Igora Sečina. Obvinil je ze zneužití svých pravomocí k odebírání firem jejich vlastníkům. Oba muži patří k tzv. silovíkům a ještě před pár měsíci byli zcela nedotknutelní. „Od července 2008 i člověk nežidovské národnosti může jet do Izraele bez víza, i když ještě před půl rokem se v Kremlu diskutovala možnost zavedení výjezdních víz. Třeba i do Gruzie jednou začnou létat letadla a v obchodech se objeví gruzínská vína a minerálka Boržomi,“ pokračuje Butrin o něco vážnějším

tónem. Poté ale přechází ke klíčové otázce. Co by musel Medveděv udělat, aby ho intelligence mohla uznat za liberála? A je to možné, nebo je to jen přání otcem myšlenky? Autor vypočítává podmínky: „Návrat voleb coby politického instrumentu (klidně možné a dostatečně bezpečné pro Kreml). Snížení stupně rétoriky při konfrontaci se Západem (velmi pravděpodobné a nejspíš i v souladu s přáním Kremlu). Ukončení politického pronásledování (složitě, ale splnitelné, tím spíš, že už je nikdo nepotřebuje). Odmítnutí ‚politických‘ procesů (zdá se, že přinejmenším škody na image okolo Jukosu si mnozí budou pamatovat velmi dlouho). Určitá reforma silových struktur, soudů a armády (to je asi nevyhnutelné a něco v tomto směru se již dělá, i když se to zatím dá zvrátit). Určitá modernizace image moci a odmítnutí dnešního idiotského stylu státní propagandy (složitě, ale také nevyhnutelné, protože v dnešní podobě to nefunguje). A nakonec ukázkové potrestání několika velkých korupčníků (uvidí se, ale také je to možné, copak nová moc nebude mít nepřátele?). Co nemá smysl očekávat? Systémový boj s korupcí ve státní správě a zmenšení byrokracie. Rozpuštění Jednotného Ruska. Transparentnost moci. Systematické revize politických procesů posledních let. Změnu národnostní a náboženské politiky. Je ovšem třeba přiznat, že moc na těchto frontách nefunguje zdaleka nejhůře ze všem možných scénářů.“ Autor tohoto *Par avionu* se omlouvá, že věnoval takový prostor jednomu článku, ale Butrin si zřejmě pokládá ty momentálně nejdůležitější otázky dnešního Ruska.

Newsweek

Týden po publikaci Butrinova komentáře přinejmenším jedno putinské tabu padlo. Pětaadvacátého března bylo obnoveno letecké

spojení mezi Gruzii a Ruskem. Současné byl obnoven i poštovní styk a z Batumi vyjel první trajekt do Ruska od října 2006. Reportéři ruské mutace časopisu Newsweek byli u toho. „Začala létat letadla, tak to se i majitelé Goši vrátí,“ buď se raduje nebo smutní obyvatelka Tbilisi Maja, která kdysi pracovala ve studiu Gruzie-film. ‚On je tady cizinec,‘ zvedá Maja do náručí sympatického pudla Gošu. Psi jí nechala přítelkyně, která pracovala se svým manželem na ruském velvyslanectví v Tbilisi. ‚Říkala, že se za pár týdnů vrátí, no a vidíš, jak to dopadlo. On už se mezitím naučil gruzínsky.‘ Maja říká něco gruzínsky psovi. Goša se staví na zadní a kňučí. ‚To se mu stýská po paničce,‘ říká Maja. „O normalizaci vztahů mezi Ruskem a Gruzii se rozhodně ještě hovořit nedá. Butrinem zmiňovaná minerálka Boržomi a gruzínská vína stále nemají přístup na ruský trh, hlavní ruský hygienik Gennadij Oniščenko tvrdí, že se jedná o produkty takřka životu nebezpečné. Ale ještě není nic ztraceno. ‚První projevil iniciativu prezident Gruzie Michail Saakašvili. Po vcelku skromném vítězství (53 %) oznal na inauguraci Vladimira Putina. Ten nepřijel, ale poslal za sebe ministra zahraničí Sergeje Lavrova. ‚Slova Saakašviliho o přátelství s Ruskem Lavrova dojala,‘ vzpomíná zdroj Newsweeku z kanceláře gruzínského prezidenta. ‚To bylo pokání, na které čekal Putin. Vždyť ruský prezident dovede ocenit, když oponent uzná svou chybu,‘ říká stejný zdroj.“ Jakkoli dovedou emocionální Gruzini často dlouhé hodiny vyprávět o roli jedince v dějinách, část si zachovává klidnou hlavu. „Moskva dnes používá metodu malého cukru a velkého biče,“ říká jeden z vůdců vládní strany Gija Bokerija. „Cukr je dopravní spojení a bičem je vztah k Abcházii.“ Po vyhlášení samostatnosti Kosova zesílily hlasy, že by Rusko na oplátku mělo oznat separatistické

ké gruzínské republiky Abcházii a Jižní Osetii. Okamžitě po uznání Kosova Rusko zrušilo hospodářské sankce vůči těmto republikám, kde většina obyvatel v předchozích letech získala ruské občanství. „Vladimir Putin, který teď přemýšlí o uznání Abcházie a Osetie, chce ukázat světu, že spolupracuje také s Gruzii,“ říká našťavaně politolog Ramaz Sakvarelidze.

ПОЛИТКОМ.RU

I když se Bělorusko, eufemisticky řečeno, výrazně liší od jihokavkazské Gruzie, která silně aspiruje na členství v NATO, má s Ruskem také problémy. Jak jinak, jde o ceny plynu. Gazprom pro příští rok požaduje zvýšení ceny z dnešních 128 dolarů za tisíc kubíků na rovných 200 dolarů. Tomuto tématu se věnoval novinář Vitalij Portnikov na serveru politcom.ru. „V Moskvě se vlastně ani nikdo nesnaží skrývat, že zvýšení cen má charakter politického nátlaku. V Kremlu se zjevně rozhodli, že běloruský prezident nemá manévrovací prostor – poté, co USA zavedly proti Minsku hospodářské sankce, Lukašenko musel ztratit poslední iluze o možnosti domluvy se Západem.“ Skutečným cílem Ruska je v dnešní době **připojení Běloruska**, jakkoli efemérní Svazový stát již dnes existuje. Ale dál než k podepsání mnoha deklarací a fungující celní unii zatím nedošlo. „Dnes kremelští činovníci nazývají pohlcení Běloruska konfederací a uklidňují Lukašenka, že noví prezidenti a ministři nebudou. Jenže tím se vytvoří reálná kontrola nad běloruskými finančními toky, což Lukašenka těžko potěší,“ pokračuje Portnikov. Dlužno také podotknout, že to rozhodně nepotěší ani statisíce či miliony Bělorusů, kteří by svou zemi mnohem raději viděli v EU než v rámci Ruské federace.

Nedémonizujte Polsko

Polská bohemistka polemizuje s textem Polsko vzpomíná na rok 1968 (A2 č. 13/2008) a varuje před obviňováním z „vrozeného polského antisemitismu“.

JOANNA DERDOWSKA

Titul článku Ondřeje Klípy *Polsko vzpomíná na rok 1968* slibuje alespoň stručné shrnutí diskusí, které proběhly v polských médiích v souvislosti se čtyřicátým výročím událostí z března 1968 (jednalo se o celostátní vlnu protestů, zahájenou manifestací varšavských studentů proti zrušení divadelního představení *Dziady* Adama Mickiewicze cenzurou). Autor se však soustředil výhradně na tematiku polského antisemitismu.

Represe po březnových protestech nepochybně měly antisemitskou povahu. Připomeňme: tajemník komunistické strany Władysław Gomułka postuloval v médiích zavedení „Polska pro Poláky“, stranou byly organizovány oficiální „protisionistické“ manifestace atd. Dělnická strana se k tomu přiznala až v osmdesátých letech a teprve politici demokratických vlád se snaží zavést atmosféru smíření, jejímž projevem je mimo jiné gesto vracení polských pasů židovským emigrantům nebo v článku citovaný proslov prezidenta Lecha Kaczyńskiego.

Sluší se však alespoň podotknout, že židovský kontext není jediným důležitým bodem v diskusích o těchto událostech. Polský „březen“ nebyl pouhou antisemitskou kampaní a jeho v posledních letech čím dál populárnější výklad jako „boje Poláků proti Židům“ je nespravedlivý a zkreslující. Byla to především vlna (neúspěšných) protestů mladé generace proti komunistickému režimu a jeden z průlomových bodů na cestě k vytvoření demokratických struktur. A nebyli to jen Židé, kdo se stali oběťmi březnových událostí – bolestné následky utrpěli nejen židovští, ale i polští intelektuálové, vědci, studenti...

Vysvětlení si zasluhuje také povaha onoho „březnového“ antisemitismu. To, na co se zejména v zahraničních komentářích polského března zapomíná (a o čem mlčí také Klípa), je fakt, že v mnoha případech to byla zkrátka interní čistka ve strukturách komunistické nomenklatury. Dokonce i jeden z předních obhajitelů práv Židů a zároveň hlavních hrdinů březnových protestů, Adam Michnik, v nedávném interview pro francouzský deník Le Monde otevřeně přiznává, že mnoho lidí na vysokých stranických postech bylo židovského původu. Strana si tedy v mnoha případech čistila vlastní řady. Zvolila si k tomu nešťastný „antisionistický“ klíč, který byl v tradici komunistického hnutí několikánásobně vyzkoušen a který se jejímu vedení nejspíše zdál vhodný kvůli dobové pragmatice politiky podřízené Sovětskému svazu (SSSR už v roce 1967 nařídil polské vládě přerušení diplomatických kontaktů s Izraelem kvůli Šestidenní válce). Za tuto lehkomyšlnou strategii prosazenou „lidovou“ vládou (která nebyla národem demokraticky zvolena, ani ho skutečně nereprezentovala, jak o tom ostatně svědčí samotné březnové protesty) trpí obraz Polska dodnes.

Nepovažuji také za vhodné uvádět jako vhodný příklad oběti března 1968 sociologa Zygmunta Baumana. Dnes světově uznávaný humanista a emeritní univerzitní profesor se po druhé světové válce několik let jakožto důstojník lidové armády aktivně podílel na odchyťávání a likvidaci po lesích se skrývajících partyzánů protikomunistické Zemské armády a psaním brožurek přispíval k vytváření kvalitní komunistické propagandy. Až časem jeho názory začaly být v rámci tehdy přirozeného kolotoče vnitřních reforem a sebekritik odsuzovány jako „reakcionismus“. V důsledku svého nevýhodného postavení Bauman po roce 1968 emigroval.

Existují také krajní případy. V řadách březnových emigrantů se totiž nacházeli lidé, kteří byli spíše zločinci než oběťmi, jako třeba stalinistická plukovnice Helena Wolińska, která rozhodla o zatčení a tím i odsouzení k smrti hrdinů polského podzemí, a která je od devadesátých let stíhána polskou spravedlností.

Není pochyb o tom, že z multikulturního předválečného Polska zbyl skoro národní monolit. Reálné ohrožení polsko-židovských vztahů se však nachází úplně jinde než v lítosti nad tím, že – jak podotýká Klípa – se Židé většinou nehodlají vracet nad Vislu (co by je tam také mělo z úspěšného Západu lákat zpátky? Stesk po krajině nebo po kysaném zeli?). Skutečným ohrožením je to, že Polsko bývá na mezinárodní scéně demonizováno jako snad druhý nepřítel židovského národa hned po Palestině (přičemž se většinou přehlíží fakt, že nejvíc stromů Spravedlivých mezi národy v parku institutu Jad Vašem zasázeli právě Poláci) a podobně vyhraněné názory se začínají prosazovat i v domácím tisku. Proto jsou aktuálním závěrem diskuse o březnu 1968 spíše obavy Bronisława Wildsteina, který varuje, že opravdový antisemitismus v Polsku může teprve začít. A stát se to může právě kvůli neúměrně útočným projevům obviňujícím z „vrozeného polského antisemitismu“ kohokoliv, kdo se pokusí o diskusi na témata tabuizovaná touto odrůdou politické korektnosti. Tento přehnaný a pomlouvačný tón tak vytlačuje z veřejné diskuse problém skutečných antisemitských incidentů.

Autorka je bohemistka.

Bez šťastného konce

Docentka Ústavu Dálného východu FF UK reaguje na článek Martiny Křížkové Bouchnout to mohlo kdykoli (A2 č. 11/2008), který se zabýval problémy s volbou ředitele ústavu.

MIRIAM LÖWENSTEINOVÁ

Autorka v článku *Bouchnout to mohlo kdykoli* vystavěla dramatický příběh, nicméně se v něm dopustila řady vážných faktických chyb a zkreslení. A nejen to. Zcela opomněla fakt, že kauzy nemívají pouze jednu stranu, což by měla jako novinářka ctít. Žádný ze stálých členů Ústavu Dálného východu totiž nebyl osloven (dr. Sýkora byl kontaktován telefonicky) a k případu se vyjadřovali lidé, kteří spor znají zvenčí.

Jsme pracoviště specifické, a to nejen tím, že máme už druhý rok prozatímního ředitele. Nezdá se mi, že by tím ale trpěly naše základní funkce – výuka a výzkum. Toto je bohužel zapotřebí zdůraznit, protože z článku by nezasevěcenec mohl nabyt dojmu, že pedagogové jen revoltují proti všemu a všem a pacifikováni by mohli být pouze penězi (viz citát doc. Bílka z A2: „Když bude pedagog placen v řádu třiceti tisíc měsíčně, tak bude mít chuť pracovat. Se stávajícími platy nemá co ztratit a svoji frustraci řeší i vyhledáváním konfliktů. Je to jedna z mála možností, jak se projevit.“). Na druhé straně nezastírám přítomnost vnitřních neshod a intrik ovlivňujících ovzduší, osobní vztahy nebo lépe vztahy mezi semináři, což ovšem není jev včerejší. Napětí v ÚDLV panuje od nástupu doc. Lomové na místo ředitelky.

K nejkřiklavějším věcným chybám:

- Pověřený ředitel ÚDLV Jan Sýkora je příslušníkem stejné generace jako doc. Lomová.
- Doc. Lomová není zakladatelkou ÚDLV, po reorganizaci fakulty tento nově zřízený ústav vedl od roku 1990 prof. Oldřich Král. Není proto možné podsouvat sporům generační podtext a vůbec už nejde o vzpouru mladých dravců proti zasloužilému zakladateli.

K nepřesnostem:

- Konkurs na ředitele ústavu nevyhrál žádný z uchazečů. Děkan to pracovníkům ÚDLV

osobně sdělil v květnu 2007. Většina členů ústavu se shodla na kandidatuře dr. Sýkory a děkan jej pověřil vedením s tím, že ke jmenování dojde během září. Zapomněl dodat, že mezitím jedná s dr. Gieselmannem. Celá záležitost byla ze strany vedení fakulty řešena nešťastným způsobem, což děkan nakonec také uznal.

- Z článku bych usoudila, že dr. Sýkora „vyrazil do senátu“ s hrstkou vzbouřenců bez pozvání a aniž by měl na takový postup právo. Akademický senát je orgánem pro akademické pracovníky. Zasedání bylo emotivní, nebylo však (viz zápis dostupný na internetu) vedeno explicitně proti doc. Lomové, její jméno v kauze nefigurovalo a členové ÚDLV se vyjadřovali výhradně k děkanovu postupu, resp. k osobě dr. Gieselmanna.

- V textu se doc. Lomová o dr. Gieselmannovi vyjadřuje způsobem, jako by šlo o nezaměstnaného špičkového odborníka. Dr. Gieselmann nebyl nezaměstnaný, na německé poměry má velmi slušný plat a do Prahy ho mohla přilákat pouze výjimečná nabídka. Vzbouření proti děkanovu rozhodnutí mělo několik důvodů: jednak jsme se všichni domnívali, že ředitele máme, jednak jsme nechápali, proč máme mít ředitele, který nemůže vzhledem k jazykové bariéře vykonávat většinu svých funkcí a navíc bude zatěžovat náš už deficitní rozpočet, v němž chybějí peníze i na externisty. Nepřesvědčil nás ani jako odborník. Konečný projekt, který předložil, byl souhrnem informací získaných z „pohovorů“ s členy ÚDLV. Jeho koncepce nebyla posouzena žádným z odborníků, kteří jsou se stavem a směřováním ÚDLV alespoň rámcově seznámeni. Jediným takovým byla doc. Lomová, její hlas může být ovšem těžko nestranný.

Nyní k tzv. vnitřním koncepčním sporům, které jsou skutečně bolavým místem ÚDLV:

- Hovořit o ideovém střetu „mezi bakalářským programem japanologů, který je více

orientován na praxi, a na vědu aspirujícím magisterským studiem sinologie“ je zjednodušením. Magisterské studium není něco, co samo o sobě aspiruje na vědu. Bakalářské programy japonských studií (také koreanistiky) reagují na aktuální poptávku adeptů, kteří se většinou chtějí uplatnit na trhu práce ve firmách. Programy zohledňují i dlouholetý požadavek vedení fakulty na náplň strukturovaného studia, v němž bakalářem se stává ten, kdo může odejít do praxe s konkrétní sumou jazykového vybavení i znalostí daného kulturního prostředí, tj. „dohotovený“. Kvalitní magisterské studium se nemůže rozvíjet bez slušných znalostí jazyka, jinými slovy: bez znalostí jazyka je veškeré „vědecké“ bádání pouhým předstíráním. Magisterský program (i případné doktorské studium) musí stát na dobrých základech, aby absolventi mohli jednou konkurovat světovým špičkám. V tom, alespoň podle mého, rozpor neexistuje, protože obory jsou řádně akreditovány a ředitel ústavu nemůže nařídít pedagogům, aby učili podle jiné akreditace než té, kterou schválilo MŠMT.

- Debaty (nikoli „ideový střet“) vyplývající z rozdílnosti dvou koncepcí prosazovaných doc. Lomovou na jedné a japanisty s koreanisty na druhé straně se vyhrocuje uměle. Zatímco dr. Sýkora ve své koncepci zdůrazňuje nutnost posílení studia moderní společnosti, doc. Lomová prosazuje autonomii oborů a „tradici“.

- Příběh ÚDLV nemá bohužel šťastný konec. V druhé polovině března nebyla podpořena nominace dr. Sýkory na ředitele ÚDLV, výsledek tajného hlasování byl 5 : 5. Děkanovi nezbyvá než se znovu rozhodovat. Nabízí se mj. rozumný chirurgický řez a rozdělení seminářů podle jejich souhlasu/nesouhlasu s navrhovanou koncepcí. Nebyl by to první ani poslední zákrok tohoto druhu a pravděpodobně by se jím vše z hlediska ÚDLV vyřešilo.

Autorka působí v ÚDLV FF UK.

Fiaska impotentních dnů

Petr Měrka se narodil ve Vsetíně v roce 79. Svítlo slunce, mamka s tatkou ho měli rádi a on se potácel v prapodivných halucinacích; odněkud na něj volaly hlasy, aby se vrátil. Znělo to takto: „Petře, vrať se.“ Vážou se k tomu tři autorovy vzpomínky. První: Jde s mamkou parkem a vystrašeně se kolem sebe otáčí. Ty hlasy jsou všude a doléhají na něj odkudsi z výše. Druhá: Hučící zelená hala u řeky Bečvy, která tam nikdy nebyla. Třetí: Konfrontace s dechem; hoch je šokován, že se tak děje – je mu 8 let. Vzdělání autor absolvoval základní a středoškolské. Vydátný čas strávil na socce a též po jistou dobu relaxoval v choromyslnici mezi příjemnými sadisty v bílém. Psaní se věnuje od základní školy a mnozí ho považují za grafomana. Momentálně se snaží o lásku a další tvůrčí pokrok.

Ukradli nám iluze

Školník Pycman sundal Kláře pouta a vypustil ji po devíti natvrdo odsezených letech v základní škole Agáty de Bore na svobodu. Venku ji nikdo nečekal, a když se vrátila domů, našla z rodičů jen kosterní pozůstatky a na stole v kuchyni ležela obálka s byrokratickou zprávou: *Pokud si nenajdeš do 14 dní práci, je s tebou amen!*

Kláře ve škole nezapomenutelně vstúpili, že kapitalismus nemá s obyčejným člověkem slitování. Tržní ekonomika je pouze pro silné. To je však blud, slouží k oblbování, s realitou nemá nic společného. Kláře však nepřináleželo soudit tyto osudové detaily a ihned se rozběhla na vlak, kde zjistila, že nemá ani floka na zakoupení jízdenky. Propadla panice, nikdo jí nepodal pomocnou ruku. Spíš lidi otravovala a našlo se několik teenagerů, kteří ji zbili a znásilnili.

Takto uběhl Kláře první den na svobodě. Vyspala se venku pohozená ve škarpě. Ráno ji probudil chlad. Vydala se tedy na úřad práce pěšky. Na Snětin to bylo slabých deset kilometrů. Měla žízeň a hlad. Zaklepala na dveře jedné staré dřevěnice. Čekala mírumilovné a solidární stáří. Namísto toho se objevila zlatá mládež z hlavního města. Fetovali drahé drogy, byli dobře oblečení a podle

poslední módy na kost vychrtlí. Klára neřekla ani slovo a už ji začali mlátit, u čehož na celé kolo vřeštěli:

„Nesnášíme vesničany!“

Vidláci na to tupě civěli zpoza záclon svých příbytků. Za čtrnáct hodin tvrdé každodenní dřiny obdrželi miskou šlucht s hrnkem hnoje, které je udržovaly při životě. To jim muselo stačit. Neměli nejmenší naději, že by se jejich postavení mohlo jakkoli zlepšit. A sami pro to neudělali nic. Byli apatičtí a naprosto normálně pasivní.

Klára už toho měla dost a spustila pronikavý křik. Pukla lebka prvního z nich a pukaly i všechny ostatní. Netrvalo dlouho a Klára se ocitla po kolena v mozcích. Brodila se tou kejdou a toužila zmizet pryč od lidí. Starosta osady za ní obecním rozhlasem zvolal:

„Stůj, nemáš šanci. Buď půjdeš jako ostatní do továrny, nebo tě uštívou.“

Na Zeměkouli už drahně staletí neexistuje žádné soukromí. Klára sice vstoupila do přeludu lesa, ale neuběhla snad ani hodina a mohla zaslechnout smečku speciálně za tím účelem cvičených psů. Ve vzduchu se vznášela helikoptéra a všechno snímaly televizní kamery, které zprostředkovávaly hon v přímém přenosu. Klára se pokrčila v kolenou, zacpala si dlaněmi uši a spustila křik.

Jekot otrásl samými základy jsoucna, zem pukla, hlína explodovala a následovaly i celé kusy horniny. Kolem Kláry vznikla měsíční krajina. Klára v té pustině osaměla, Slunce zapadalo za obzor a ona se cítila po dlouhé době v bezpečí...

Škoda jen, že to nebyla pravda. Lidé se utápějí ve vzdušných zámčích a tvoří si choromyslné iluze. Jejich bytí je permanentní halucinace. Konečně se před ní na cedulce rozsvítilo zelené: **VOLNO.**

Klára vstoupila a úřednice ji přivítala kyselem šklebem. Klára se posadila a úřednice vyštěkla:

„Kdo ti to dovolil, mrcho?!“

Klára se znovu postavila, přiložila si ruce k uším a všechno to začalo nanovo. Co vycházelo z jejího hrdla, byla čirá metafyzická podstata veškerého zoufalství. Už to nedokázala déle vydržet, snášet bez ustání, že s ní zacházejí jako s hadrem, neživým předmětem, věcí, pomůckou, výrobním prostředkem sloužícím k uspokojení sobeckých potřeb. Klára vykřikla:

„Ptáš se, kdo jsem?“ Při té příležitosti vyskočila na stůl, uchopila zmatenou úřednici za vlasy a dodala: „Jsem tvůj konec!“

Klára věděla, že násilí nemá smysl, a jenom z toho důvodu ji neprohodila oknem a nepod-

Markus Selg: Kolonista, 2004. Galerie Guido W. Baudach, Berlín

Petr Měrka

řezala jí střepem hrdlo. Nechala ji žít. Pouze ji zhypnotizovala a vsugerovala jí, že je blb, a přinutila ji kvokat jako slepici.

Její problém to sice nevyřešilo, ale bylo to pořád lepší než nic.

Pro Kláru se nakonec našla práce v zahra- ničí, v jednom nóbl nevěstinci pro politiky. Neměla tam žádné soukromí. Pokud ji zrov- na někdo nešukal, seděla vystavená za vitrí- nou. Jednou za čas ji poslali na embryonální výškrab. Její klienti jí dávali jasně najevo, co pro ně znamená, a otevřeně ji informovali, že až přesáhne třicítku, půjde na orgány.

Klára se občas vracela do té pustiny připo- mínající měsíční krajinu. Někdy ji vnímala naprosto zřetelně, jindy tonula před ní roz- ložená v mlhách. Ta zdevastovaná krajina se stále rozrůstala. Časem se měla zmocnit beze zbytku celé planety. Klára se transfor- movala v jakýsi nejasný artefakt. Byla jistým způsobem věčností. A když bylo vše mrtvé, počaly se objevovat nové formy života.

Klára ze sebe vysílala intenzivní varovné signály, jimiž se těm tvorům v jakémkoli sta- diu jejich momentálního vývoje snažila sdělit, že jejich počínání je zhola zbytečné a směřu- je pouze k tomu, co v současnosti nazýváme fyzickou bolestí a psychickou trýzní.

Kláře funělo do tváře nějaký kytovec. Vypouš- těl u toho sliny a slastně pouлил oči. Kolem byly čtyři sloupy s barokními andílky, kteří se laškovně usmívali a vypadali spokojeně.

Jsmem automaty

Můj šéf se na mě díval poněkud uhranutě a nebylo se čemu divit. Vždyť měřím bezmá- la dva metry a přistihl mě u sebe v bytě jen v červeném spodním prádle. Dorazil nečeka- ně z práce dřív, v ruce držel sekeru a v hlavě měl umístěné podezření. Právě jsem vychá- zela z ložnice, kde jsem se milovala s jeho starou, když tu jsem ho potkala. Řekl mi: „Nenávidím vás,“ a několikrát do mě sekl.

Udeřila jsem ho pěstí a houkla na Mařenu: „Vrátil se ti manžel, tak se zatím měj.“

Odešla jsem, tak jak jsem byla. Uznávám nahotu, hlavně pak, když venku svítí slun- ce. Lidé na ulici se na sebe usmívali a všichni byli veskrze pozitivní. Koupila jsem si zmrz- linu a uvažovala o tom, že bych mohla dnes- ka vyrazit na výlet, když je tak hezky. Posled- ní dobou je neustále krásně a všechno mi vychází. Mám senzační milenkou a vydali mi básnickou sbírku, kterou jsem i sama ilustro- vala. Byla jsem na sebe pyšná a všude jsem se chlubila svými nezanedbatelnými úspě- chy, které mi stouply do hlavy a provokova- ly závist.

Shodou okolností jsem se nalézala právě před vlakovým nádražím. Koupila jsem si jízdenku do Povolných Svěračů, to je jed- na vesnice na Valašsku. Na peróně jsem se poprala s nějakými gaunery, co na mě lasciv- ně civěli. Ignorovala jsem to, ale jakmile mi jeden ten hovád sáhnul na kozu, tak to už jsem se neudržela. Byli tři a všechny jsem je brutálně zkopala. Pak jsem si smotla špeka trávy a v klidu vyčkávala svůj vlak.

Cesta samotná ubíhala dobře. Po dvace- ti minutách jsem vystoupila a spatřila vidlá- ky. Lidé z vesnice jsou ohromní burani. Neudržela jsem se a musela na ně béknot: „Hej, idioti, vyšla mi kniha poetických básní!“

Otevřeli kudly, povytáhli si umolousané montérky a rozběhli se mě zabít. Trocha sportu nikoho nezabije, a tak jsem před nimi začala prchat. Ani jsem se nemusela nijak

zvlášť snažit, měla jsem, co oni ne, kondi- ci. Já byla krásná, vysoká a hubená. Oni měli panděra plná sádla, křečové žíly a byli znave- ní těžkou prací v lese. Ničili přírodu. Bavilo je to a vydělávali si tak na obživu. Dva z toho stádního davu dostali akutní zástavu srdce – nejspíš se jednalo o infarkt.

Takto jsem se dostala do sousední vesni- ce. Na ceduli jsem se dočetla, že se jmenuje Pozdní Zdechlina. Zaujal mě tam jeden fra- jer. Vypadal celkem k světu, a protože jsem nesmírně přátelská a družná, přistoupila jsem aktivně k němu a se slovy „Nazdar, pri- mitive“ jsem mu uštědřila pořádnou herdu do zad.

Bohužel mu zapadl jazyk a on bez pomo- ci zemřel. Prošacovala jsem ho a našla klíče s peněženkou. Z dokladů jsem zjistila, že je ženatý a má jedno dítě. Vyptala jsem se míst- ních na jeho bydliště a šla jsem jeho družce oznámit tu ohromně smutnou novinu.

Zamilovaly jsme se do sebe na první pohled. Stála ve dveřích a kojila. Jakmile jsem jí řek- la, co za tragédií se přihodilo, viditelně si oddychla a pozvala mě dál. Děcko hodila před počítač, ať si hraje hry. My dvě si sed- ly do kuchyně ke stolu. Vytáhla láhev vodky a pronesla:

„Stejně to byl hrozný blb.“

Navrhla jsem jí, že pokud chce, zůstanu s ní. Dokonce jsem byla ochotná si tu najít i nějakou práci. Nadšeně přikývla a šly jsme se pomilovat. Já zaujímala roli muže a ona ženy. Přímo nádherně jsme se doplňovaly, a aby nám jejího zesnulého chlapa nic nepři- pomínalo, zbavily jsme se i toho dítěte. Strčí- ly jsme ho do balíku a poštou ho poslaly do dětského domova.

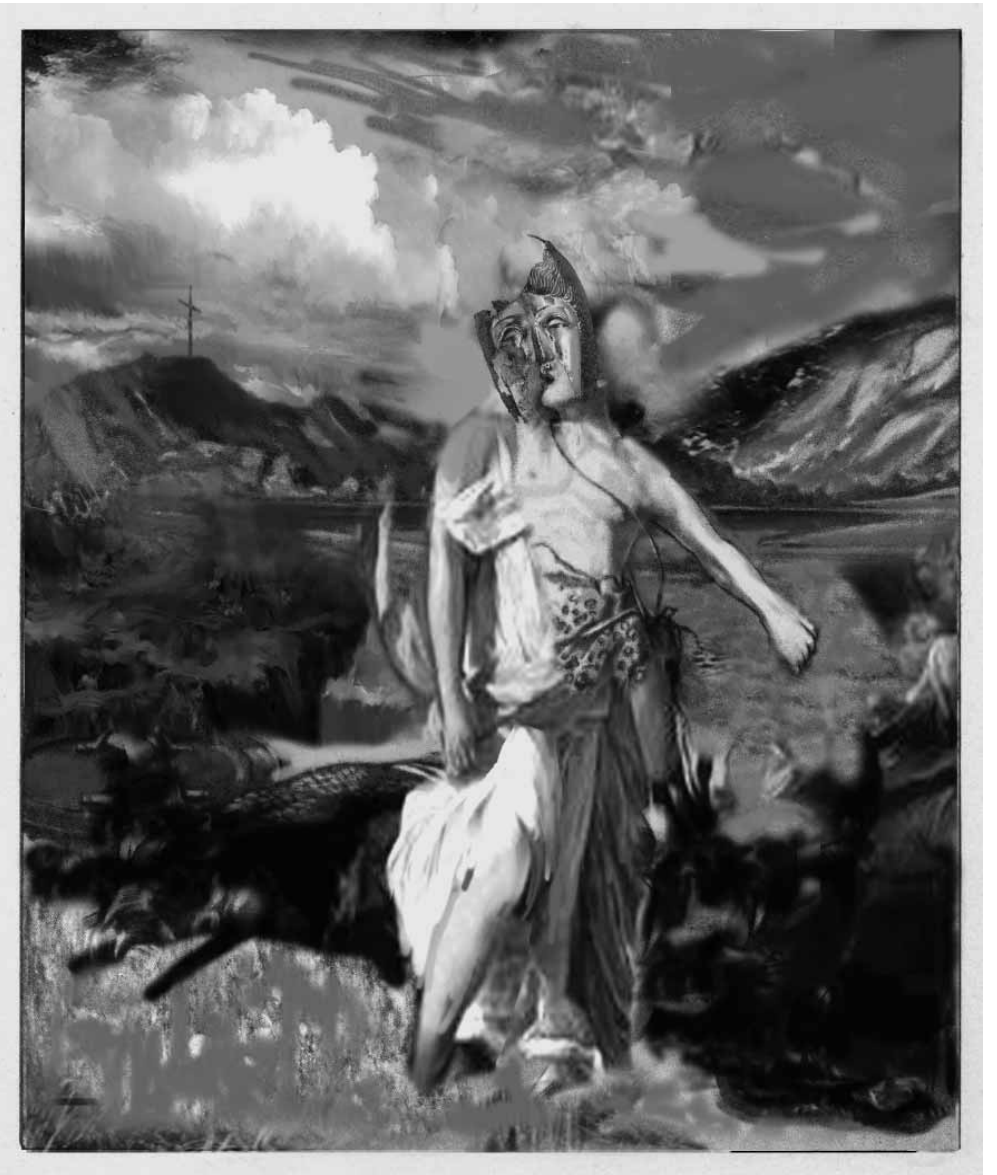
Jmenovala se Lugena a řekla mi:

„Hempo, ale nějakého potomka bychom přeci jen mít měly.“

Souhlasila jsem. Koupila jsem v místním koloniálu nějaké IQ testy a ruku v ruce jsme se vydaly do hospody. Tam jsme je rozdaly chlapům, a abychom je motivovaly, sdělila jsem jim, že kdo přesáhne 150 bodů, může nás vyšukat. Sice se snažili jako zběsilí, ale nakonec se nám podařilo najít jen jednoho čtrnáctiletého výrostka. Podala jsem mu to tak, že má štěstí a alespoň se zbaví panictví. Byla to s ním sice příšerná nuda, ale jsme teď obě těhotné.

Začala jsem tu psát knihu o historii vevrek. Pojala jsem to populárně naučnou formou a těšila se, že až mi ji vydají, stanu se slavnou a bohatou. Šťastná už jsem. Mám nádhernou oduševnělou ženu. Jsme mladé a pozitivní. Kdybych byla notorický imbecil, klidně bych už jenom kvůli tomu založila sektu. Jsem však racionální a mám osvícený rozum.

Taky se intenzivně zajímám o realitu.

Markus Selg: Pastýř/Gigant, 2007. Galerie Guido W. Baudach, Berlín

galerie

Expresivní nomádista Markus Selg

Němec Markus Selg (1974) patří k předním umělcům současné berlínské scény. Absolvoval Hochschule für Bildende Künste v Hamburku, kde se stal svého času členem tzv. Akademie Isotrop (1996–2000) – kolektivu vizuálních umělců, hudebníků a teoretiků. Náplní „spolku“ bylo provozování Galerie Nomadenoase (oáza nomádů), vydávání časopisu Isotrop a organi- zování výstav, performancí, seminářů, přednášek a další osvětové činnosti. S díly Markuse Selga jsme se mohli setkat také u nás na výstavě Kacíř & spol. (2006 – Dům umění města Brna; 2007 – Galerie Jiří Švestka, Praha).

Princip nomádismu je leitmotivem Selgovy tvorby. Procesy kumulace forem, prolínání, pro- stupy, roztékání, přemazávání obrazů, neustálý proces dynamických proměn, to jsou auto- rovy formální postupy, z kterých kouzlí své dramatické krajiny plné bohů, hrdinů, titánů a bájných zvířat. Selg se zabývá extrémními výrazovými možnostmi obrazů, soch a dalších prezentovatelných vizuálních forem, které tyto tradiční umělecké disciplíny nerozlišují (instalace, projekce). Z počítačových obrazů vyvíjí svébytné environmentální prostory. Pro- pojuje jednotlivé prvky do významově zastíněných souborů, v prostoru (na způsob kalei- doskopu) i na ploše (zde zpravidla kolážovitě). Selgovy „prostory v prostorech“ simulují otevřený charakter jakési významotvorné líhně. Kombinací soch, obrazů, instalací a pro- jekcí vytváří obrazové ságy a mýty, kde lidé mutují v rozmanité podoby jakési klonova- né, napůl technologizující, napůl archaické totality bytí a nabývají fantastického vzhle- du, hybridních těl, zdůrazněných prostřednictvím defektů a anomálií (v tradici německé Nové věčnosti, ovšem bez její jednoznačné sociální kritičnosti) – poranění, dlahy, ampu- tace, protězy, masky. Fantasknost a delirijní logika spojuje antropomorfní prvky s mecha- nickými, pevná sochařská těla s duševním utrpením a těkajícími démony. Vše je sjednoce- no v pestrobarevném lávovitém chaosu jako patetická, efektně nasvětlená divadelní scéna. Expresivní heroické scény bez konkrétních hrdinů a idejí. Je tu přítomný strach ze ztotož- nění, pro Německo i celou Evropu pochopitelný a stále typický, nebo provokující inver- zní romantika na hranici snesitelného formálního chaosu? Sláva nomádismu a jeho ne- jednoznačným cestám!

Petr Vaňous

Jan Haubert
Hluboká orba aneb 20 let Visacího zámku
 Julius Zirkus 2007, 216 s.

Vzpomínková kniha od frontmana nejslavnější české punkové skupiny by se zdála slibovat spoustu humoru, veselých historek apod. – vzpomeňme na již několikrát reeditované, zdařilé paměti frontmana Tří sester Lou Fanánka Hagena Tak to bylo, tak to je. Bohužel, zde tomu tak není. Realie života pražské punkové skupiny v osmdesátých letech (zákazy činnosti, hledání zřizovatele atd.), které by mohly být zajímavé pro rockové historiky i mladistvé punkery, jež Visací zámek stále přitahuje, se scvrkly do několika kapitol umístěných mezi zápisy koncertního deníku, který si Haubert vedl v roce 2002. Život profesionální skupiny může být také čtivý, v jeho podání je ale značně ubíjejícím čtením. Příjezd na místo činu, poznámka o pořadateli či zvukaři, průběh koncertu včetně rozdávání odměn za odhalená poprsí fanynek. Případně pár telegrafických dojmů z koncertních radovánek alkoholicko-gastronomického rázu. To vše čtyřiapadesátkrát, jen se čtyřmi kapitolkami o historii skupiny coby intermezzy. Haubert ve své knize, ze záhadných důvodů pojmenované po nejdůstojnějším českém punkovém fanzinu, zkrátka promarnil šanci sdělit o milovaném i nenáviděném fenoménu jménem Visací zámek něco podstatného nebo aspoň čtivého a šetří si práci grafomanií a zveřejňováním textů, které obstojí leda jako privatissimum – deník, kapelní kronika apod.

Petr Ferenc

Marisa Madierová
Vodově zelená
 Přeložila Kateřina Vinšová
 Pistorius & Olšanská 2007, 136 s.

Deníková próza italské spisovatelky zvláštním způsobem uklidňuje, i když se její děj z velké části váže na dobu politicky i lidsky složitou. Přibližuje život Italů vystěhovaných z Istrie a chorvatské Rijeki po druhé světové válce, v rámci Titovy nacionalistické politiky. I přes tuhle skutečnost kniha není v žádném ohledu politická, ani neposkytuje historický výklad. Velké dějiny jsou zašifrované v dějinách malých, v životních událostech Marisy a její rodiny vystěhované do italského Terstu. Skrz poutavé, jakoby minimalistické líčení rodinných osudů prosvítají události dějinné. Kniha je psaná úspěšně, až zkratkovitě, bez patosu, přesto působí emotivně. Je mimořádně čtivá, a to i přesto, že postrádá velkolepou zápletku. Děj tvoří spíš desítky malých příběhů, které utvářejí vnější i vnitřní obraz života ženy a doby zároveň. Autorka umí napsat prózu jasnou, tajemnou, laskavou, věcně drsnou i poetickou, zároveň ale striktně dodržuje reálné a přesné vyobrazení skutečnosti. Vodově zelená je pro Marisu Madierovou barva lásky i vzpomínek, které se v díle plynule a nerušivě střídají se současností. Celým příběhem se vine jakási lidskost a nezaujatost vůči minulosti. Autorka je mistrně krátkých, přesně zhmotňujících popisů postav, v několika větách jim dokáže obnažit část duše. Próza má hloubku právě tak, jako ji může mít voda – ústřední motiv knihy.

Martina Blažeková

Sylva Fischerová
Anděl na okně
 Dybbuk 2007, 69 s.

Česká básnířka v sobě vyrovnala reflexi s obrazotvorností, což spolu se sklonem neustále si klást otázky týkající se života a naší existence vytváří nevšední čtenářsko-existenciální zážitek. Básnickým způsobem se tu hledá vlastní já, které neustále zaniká v množství různých já a ty, přesto je třeba „najít sílu“ k sobě: jen tak může člověk objevit Boha nebo alespoň jeho posla – anděla na okně. Cesta s sebou přináší i možné osamění, nutnost neustále poslouchat „bonmoty“ světa, „sliz řečí“, kterými jsme obklopeni a které se nám náhle zjevují jako iluze, jako jalové brebentění staříků z hospody. Půjde tedy o to prokřestit se k onomu „zanedbanému sadu“ naší duše a uprostřed zahrady se prokopat ke skrytému diamantu vlastního já; zevnitř pak může zazářit světlo. Básně působí jako vzkazy, pouhopouhé (zdánlivě nepatrné) upomínky na něco podstatného, co nám stále uniká a k čemu se málokdo přiblíží. Skrze slova, skrze mezery banalit každodennosti se přesto máme možnost „narodit znova“, jen z otevření se ničemu (nicotě) může vzejít bytí, mlčenlivé jedno, s kterým přichází i naše pravá svoboda. Básnířka tu „napodobuje“ sám čas, vidí jeho jednotnou, z budoucna se přítomností blížící bývalost. Tak se nám slovy dává „jakási jednoduchost“ jako věčně se měnící syntéza sebe sama.

Jiří Olšovský

Vladimír Přibský
Pane ministře, volá Sarajevo
 Andrej Šťastný 2007, 167 s.

Přibský z literárního světa po roce 1989 zmizel, podobně jako ostatní „normalizační autoři“, a už se z toho nevzpamatoval. Jeho články se objevují v Obrysu-Kmeni, knihy mu téměř nevycházejí. Jeho poslední román ukazuje proč. Z pohledů tří rozdílných postav – poradkyně ministra, ministra a jeho řidiče – sleduje tzv. sarajevský atentát. Názory postav se však slévají do jedné; to, která z nich právě vypráví, zjišťujeme až podle postav, jež ji obklopují, všechny se totiž vyjadřují stejně „hovorově“. Autor tu šermuje slovy jako vidě, menedžr, zasebevraždovala, totalitní táborák (táborák na pionýrském táboře), big šéf, préza (prezident), průseriál, dvouleták (dvouleté dítě), televizní mačkač, zmaškaratit se (?), a když něco nejde, tak ani „za prase“. Po několika stranách z toho bolí hlava. Přibský jako by se snažil ukázat názor „obyčejného“ člověka na politiku, to, co skrze své postavy prezentuje, ale úrovní patří spíše k hospodskému stolu. Poselství knihy je následující: nejhorší ze všeho jsou disidenti (trapní šašci) a novináři (škrábáci, blafalové, žurnalistické čuby, televizní žvanílkové či opruzátoři), na Václava Klause tady žádný politik nemá a „politika, to je dneska nejlepší a nejpohodlnější způsob existence“. Občas člověka až zamrazí: „Ale až naserou dělníky, pudou od válů všichni. Do jednoho, včetně toho krasoducha, co sedí na Hradě. Jó, to pak teprv začnou lítat třísky.“

Jiří G. Růžička

Arthur Schopenhauer
O vůli v přírodě a jiné práce
 Přeložil Milan Váňa
 Academia 2007, 599 s.

Dvanáct let po vydání spisu Svět jako vůle a představa vychází další Váňův překlad několika děl Arthura Schopenhauera: O čtverém kořeni věty o dostatečném důvodu, O vůli v přírodě a Dva základní problémy etiky, pojednané ve dvou akademických spisech soutěžících o ocenění. Díky Milanu Váňovi má český čtenář zpřístupněnu velkou část Schopenhauerova díla, počítáme-li v to také jeho překlady drobnějších paralipomen. Spis o větě o dostatečném důvodu ukazuje nejlépe způsob, jímž se Schopenhauer vyrovnával s Kantem, a zároveň právě této větě přisuzoval filosof zásadní důležitost, pokládal ji za základ veškeré vědy, jež není pouhým agregátem poznatků, ale systémem jejich souvislostí. Práci o vůli v přírodě je nutno číst ve světle Světa: odpsychologizovaná vůle patří k základním Schopenhauerovým pojmům a je vymezena proti kantovské dichotomii pouhého jevu a věci o sobě. Vůle je v Schopenhauerově pojetí ustavující síla, jejíž působení najdeme v gravitaci stejně jako v základním tíhnutí lidské bytosti k životu. Rozum, jímž se v Schopenhauerově filosofii liší člověk od zvířete tím, že překračuje pouhou schopnost názorného chápání směrem k abstrahování pojmového univerza ze smyslových dat, je zcela jiného rázu než optimistický a zespolečenštěný rozum osvícenců.

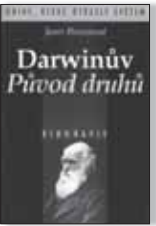
Michal Janata

Samuel Slipp
Freudovská mystika
 – Freud, ženy a feminismus
 Přeložil Daniel Micka
 Triton 2007, 272 s.

Pročpak osnoval zakladatel psychoanalýzy Sigmund Freud teorii tak patriarchální, falocentrickou a biologizující, když si v osobním životě žen vážil, měl řadu oblíbených žákyň, kterým věřil a spoléhal na ně? Freud ve svých volných fabulacích předpokládal, že (na nevědomé úrovni) dívky závidí mužům penis, ale s opačným procesem (závist řader, dělohy) si hlavu nedělal. V jeho pojetí se pak samo ženství stává produktem vznikajícím vlastně z pouhé závisti, což feministky těžce iritovalo (Dinnersteinová – „matka je vnímána jako ztělesnění všeho tělesného a smrtelného, jako prototyp smrti“). Slipp ve své monografii odpovídá na úvodní otázky několikařím způsobem, např. „ženy se prostě staraly více o lidské vztahy než o teoretické zásady“, ale především rekapituluje Freudův životopis, který přispěl ke genezi jeho konstruktů – autor se domnívá, že sám otec zakladatel trpěl poruchou genderové identity. Celý život ho sužovaly problémy s matkou, jež byla silně narcistní a pokoušela se žít nepřímou prostřednictvím svého stále úspěšnějšího syna. Obtíže a konflikty, kterým čelil sám, Freud okamžitě zobecňoval a přenášel do svého díla. Slipp uvádí flagrantní případy Freudova psychoanalytického jednání (kauza Dora), kdy svým lpěním na dogmatu zesílil patologii pacientky. Neudržitelnost freudismu s jeho „anatomie je osud“ dokazuje i výzkum, podle něhož je prapůvodní formou plodu žena.

Jiří Zizler

Janet Brownová
Darwinův Původ druhů – biografie
 Přeložily Eva a Lenka Příplatovy
 Beta-Dobrovský 2007, 215 s.

Kniha J. Brownové představuje čtivý úvod do Darwinova myšlení a osudů jeho teorie. Poukazuje na to, že navzdory provokativnosti evoluční teorie Darwin nebyl církevním soudem obviněn ze svatokrádeže, a po své smrti byl pohřben ve westminsterské katedrále jako „největší Angličan od dob Newtona“. Darwin je obecně popisován jako člověk, který se vždy snažil jednat podle tradičních viktoriánských hodnot, podle autorky ale v nitru prožíval strach z důsledků toho, že jeho teorie je vražděním Boha starých předků, výsledkem těchto konfliktů podle ní mohly být Darwinovy časté zdravotní problémy. V tom se liší od R. Wrighta, který ve své knize Morální zvíře interpretuje některá tradiční dogmata křesťanské teologie (jako nauku o lidské hříšnosti) a lidskou morálku jako slučitelné s evoluční teorií, protože se morální chování v jistém slova smyslu evolučně vyplácí, a Darwin byl se svým viktoriánstvím „dobře vybaven k úspěšnému životu“. Kniha se zabývá i jinými tématy (třeba vlivem Darwinova na umělce) a její vydání je nutné přivítat, i proto, že obecné povědomí české veřejnosti o Darwinově teorii je často jen mlhavé (jak si nedávno postěžoval biolog Jan Zrzavý: ač se evoluční teorie učí na středních školách, studenti přicházející na VŠ o ní nevědí skoro nic).

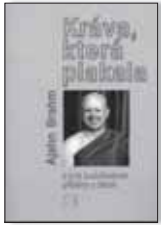
Jan Lukavec

Od knížat ke králům
 – sborník u příležitosti 60. narozenin Josefa Žemličky
 Nakladatelství Lidové noviny 2007, 615 s.

Sborník zachycuje rozsáhlé spektrum předmětů bádání v současné historické vědě. Literárním tématem osobnosti kronikáře Kosmy (ale i Vladislavem Vančurou a Závěšem Kalandrou) se zabývá studie Petra Kopala; lze pouze litovat, že ani P. Kopalem nebyl Kalandrův metodologický přístup zhodnocen. V obecném povědomí je považován za marxistu, obecně jej lze však uznat i za představitele kritického pozitivistického myšlení; je totiž možné, že Kalandrovu knihu České pohanství mnozí z historiků ani nečetli, pouze zkostnatěle tradují její hodnocení. Tato výhrada patří k ustavičnému polemizování o tzv. Kristiánovi, ač abbé Dobrovský i Z. Kalandra již odpověď podali. Sborník má vyváženou náplň – jak otázky speciálně historické, tak historicky literární jsou zastoupeny v hojně míře a naznačují, že česko-slovenská historická věda má kvalitní úroveň; uvážíme-li však prostředky vynakládané na vědu a výzkum, slušelo by současné vědě méně konfekční myšlení. Zastoupen je i přispěvatel z Polska. Každé studii přísluší informativní poznámkový aparát, ilustrace jsou k tématu, připojena je výběrová bibliografie prof. Josefa Žemličky a resumé v angličtině. Středoškolským zájemcům o VŠ studia historie velice nápomocná kniha.

Vít Kremlička

Ajahn Brahm
Kráva, která plakala a jiné buddhistické příběhy o štěstí
 Přeložila Jana Hollanová
 Alternativa 2007, 221 s.

Ajahn Brahm, původem Angličan, vystudoval teoretickou fyziku na Cambridge. Po ukončení studia odjel do Thajska, aby se stal mnichem. Ve své knize představuje sto osm příběhů z thajské klášterní tradice, v předmluvě se však dozývá, že je upravil pro současného člověka a okořenil humorem. Právě na těchto zásadách celá kniha ztroskotala. Následující řádky, hned v úvodu knihy, snadno vzbudí nedůvěru: „Když si [Brahm] v šestnácti letech, ještě na střední škole, přečetl některé buddhistické spisy, začal se považovat za buddhistu.“ I když se zřejmě nejedná o muže prostě svedeného módní vlnou východní filosofie (stal se opatem kláštera v Perthu), ke škodě čtenářů se Brahm po přečtení některých knih začal považovat i za spisovatele. Naučné příběhy v jeho podání připomínají ty o vráně a syru, k tomu zakončené vždy vysvětlujícím komentářem, jaké že duchovní poznání si má čtenář odnést. Kniha se tím zařadila mezi beletrizující náboženskou literaturu, která přepokládá, že evropský zájemce o buddhismus je tupý příjemce špatných textů a odbytého editorství, jehož spokojenosti je učiněno zadost závěrečným slovníčkem pojmů, kdo je to Buddha, mnich či karma. Nakladatelství Alternativa představilo knihu vskutku alternativní...
Zuzana Malá

Stan Sakai
Usagi Yojimbo – Cesta poutníka
 Přeložil Ludovít Plata
 Crew 2008, 144 s.

Jedna z mála komiksových sérií, kterým se na našem trhu podařilo prosadit. Usagiho sebrané příběhy u nás vycházejí od roku 2005 s jistotou, že každá další kniha se prodá. Důvod? Charismatický hlavní hrdina, styl a především dokonalá vyváženost amerického a japonského přístupu k vyprávění skrze komiks. Usagi Yojimbo je ronin, samuraj bez pána, který putuje feudálním Japonskem 17. století. Válečník s úctou, ctí a dobrým srdcem. Jeho autor Stan Sakai je sice Japonec, ale vyrostl v USA. Příběhy jsou nám tím bližší, přesto však ukazují hlavní sílu východního uměleckého přístupu. Adaptace samurajských legend a historek, které jste mohli vidět nebo číst mnohokrát předtím, i své vlastní příběhy dokáže totiž Sakai vycizelovat do dokonalosti. Cesta poutníka je již sedmým u nás vyšlým svazkem, v celkovém pořadí však třetím. Série si už od počátku drží svou kvalitu. Usagi přesně spojuje krutost východního světa, melancholickou poetiku i humor. Někdy v jednom příběhu, jindy přísně odděleně. Forma sice není čistá manga (japonská forma komiksu), ale má její smysl pro jednoduché vystižení podstatného – situací, emocí i akce. Konečně, v historicky přesném prostředí jsou všechny postavy polidštěná zvířata. A mezi nimi jeden králíčí samuraj na cestě za sebezdokonalením, který může mnohé dát i svým čtenářům.
Vojtěch Čepelák

Labyrint revue 21–22/2007

Další číslo Labyrint revue je věnováno autoportrétu. Téma mile sebestředné, vždy aktuální, nepelichající, sice v čase proměnné, ale stabilní, které bude patrně vždy oslovovat. Na prvních stránkách Jan Suk medituje nad malířským autozpytováním a rolí zrcadla v tomto aktu sebelásky nebo sebetrýzně. Pozoruhodné jsou kratší texty Mileny Ody (především Krok za krokem), pro mě velké překvapení, kam se autorka posunula od svých exaltovaných začátků, psaných ještě hezky česky. A potom ovšem rozhovor s Michalem Pěchoučkem, umělcem pro všechno, za každé situace a vždy ve střehu, jehož fascinují především situační děje, typologie lidí a ikonologie scénických obrazů. Příznává se tu k vědomému sentimentu i potměšilosti, s kterou pracuje např. na cyklu Adriena Šimotová na návštěvě v Klubu konkrétních. Příjemně vzpomínkový a rekapitulující je rozhovor s Markétou Othovou, obdivující na Hitchcockových filmech „vizuální dokonalost, žánrovou bezchybnost a absolutní jasnost“. Potěší reprodukce obrazů malířské hvězdy bývalého Východu, Poláka Wilhelma Sasnala i reference o něm od Tomáše Lahody, také malíře. Číslo se povedlo, jen občas tu probleskne něco lehce záklusního: v editoriale se dvakrát objeví slovo „musíme“, na což bývá přirozená reakce „nemusíme“, a Václav Magid na konci své depeše po návratu z kulturní turistiky doporučuje, co je ve světě v kursu, a z toho vyvozuje „signál pro umělce (rozuměj české), kudy do toho“. Do čeho?
Petr Vaňous

Spojené státy americké
Bookforum 4–5/2008

Jeden z hlavních článků posledního vydání mezinárodního periodika Bookforum, zaměřeného na současné umění, se věnuje stále rostoucí oblíbenosti íránských, anglicky píšících autorek. Nana Asfourová zmiňuje průkopnickou roli celosvětových bestsellerů Reading Lolita in Tehran Azar Nafisiové a Persepolis Marjane Satrapiové. V obsáhlé studii analyzuje díla čtyř současných autorek a věnuje se problematice imigrantské literatury. Pokud jde o aktuální knižní produkci, čtenáři si mohou přečíst kritické ohlasy např. na knihy tří autorů známých i u nás: v první řadě na nejnovější počín Martina Amise The Second Plane: September 11, Terror and Boredom o atentátech 11. září. Druhým recenzovaným je stále oblíbenější americký autor bosenského původu Alesandar Hemon, který navštívil v loňském roce Prahu jako host Festivalu spisovatelů. Jeho poslední román The Lazarus Project se odehrává mezi Chicagem roku 1908 a obleženým Sarajevem. Bookforum rovněž přináší recenzi nejnovějšího díla Jamese Meeka, Hemonova literárního kolegy z festivalu – románu We Are Now Beginning Our Descent. Nejlepším příspěvkem čísla je však rozhovor s americkou prozaičkou Jhumpou Lahiriou, která se těší obdobnému zájmu čtenářské veřejnosti jeho třeba její britská kolegyně Zadie Smithová.
Markéta Musilová

odjinud

V třetí části ankety Knihy, které změnily českou historiografii (Kuděj č. 1–2/2007) se ke knize Michaila M. Bachtina François Rabelais a lidová kultura středověku a renesance (přel. Jaroslav Kolár, Odeon 1975; Argo 2007) vyslovili historik (Petr Čornej), filosof-kulturolog (Vladimír Borecký) a literární teoretik (Petr Fantys).

Rozhovor s nakladatelem Ladislavem Horáčkem o náročné reedici Šumavy umírající a romantické Josefa Váchala pořídil pro Salon č. 561, literární a kulturní přílohu Práva z 13. 3. 2008, Zdenko Pavelka. Tamtéž i pozvánka na výstavu Josef Váchal a Alfred Kubin – Böhmerwald (Museum moderner Kunst Passau, do 1. 6. t. r).

S „verneovkou“ Návštěva z pravěku, kterou v roce 1941 napsal a obrázky doprovodil trináctiletý Pražan Petr Ginz, zavražděný o tři roky později v Osvětimi, seznámil v březnovém čísle věstník židovských náboženských obcí v českých zemích a na Slovensku Roš chodeš. Předmluvu k románu napsal Arnošt Goldflam.

V témže čísle Roš chodeš Tomáš Pěkný zhodnotil tradici symposií o Karlu Poláčkovi, konaných od roku 1992 v Rychnově nad Kněžnou z iniciativy tamního organizátora Jana Tydlitáta, jenž „jako by sám vystoupil z nějaké Poláčkovy prózy“. – Sborník příspěvků z loňského symposia, v pořadí šestého, s názvem Karel Poláček a obraz první světové války v české literatuře (Boskovice, Albert 2007), připravil k vydání Erik Gilk.

Příznivcům Jaroslava Foglara by neměla uniknout stať Jana Břečky ve Vlastivědném věstníku moravském č. 1/2008 Psanci na Chvojnici aneb Foglarův „smolný“ tábor na Moravě v létě 1940. Stať připomíná i jiného skauta-literáta, autora knih o zvířatech a pedagoga Josefa Kratochvila (1915–2001),

známého pod pseudonymem J. K. Baby a později činného v exilu.

„Zavedlo se autorské čtení. Prostě básník si čte své verše sám, nepotřebuje recitátora. To nebývalo. Recitace byl umělecký obor, který měl své mistry. A lidé se na ně chodili dívat a poslouchat je. To je dnes jiné. Vlastně to je umění v zániku,“ řekl Jiřímu Peňásovi v Týdnu č. 12/2008 Vladimír Justl.

Televiznímu dokumentu o Janu Zábranolvi (1931–1984) věnoval pozornost Vladimír Just ve svých Úvahách posttelevizních (Divadelní noviny č. 6/2008).

Obtížného úkolu vymezit místo Věry Linhartové v české (a francouzské) literatuře se v Respektu č. 13/2008 ujal – u příležitosti autorčiných sedmdesátin 22. 3. t. r. – Jaroslav Formánek.

Esejistickou knihu Daniely Hodrové Citlivé město (Akropolis 2006) recenzovala v Akordu č. 6 (únor 2008) Eva Markvartová.

František Knopp

soutěž

Mirek Vodrážka
Decivilizace

Napište nám, jak se jmenuje občanský projekt, který podporuje vstup žen do politiky a ve kterém se autor angažoval. Jeden ze čtenářů, kteří správně odpovědí, získá knihu Decivilizace. Uzávěrka soutěže je 16. 4. 2008. Pište na adresu redakce, nebo na e-mail soutez@tydenikA2.cz.

–mam–

Ministerstvo kultury ČR – odbor umění a knihoven

vyhlašuje
Program státní podpory prezentace soudobé výtvarné i architektonické tvorby v galeriích, muzeích a výstavních síních na rok 2008.

- Program je určen pro fyzické a právnické osoby, které provozují muzeum umění, galerii či výstavní síň jako svou hlavní či převažující činnost, s výjimkou příspěvkových organizací zřizovaných státem.
- Cílem programu je podpora profesionální výstavní činnosti celostátního významu a zpřístupňování soudobé tvorby v oblasti vizuálního umění a architektury, mladých umělců a tvůrců, včetně rovného přístupu občanů ke kulturnímu dědictví, programů pro děti a mládež.

Termín uzávěrky: 20. duben 2008

V případě nejasností se zpracováním projektu poskytne odbor umění a knihoven konzultaci v předem dohodnutém termínu.

Výtvarný referent:

PhDr. Marcela Stránská, marcela.stranska@mkcr.cz, tel.: 257 085 209.

Ekonomický referent:

Ing. Marie Novotná, marie.novotna@mkcr.cz, tel.: 257 085 217.

Fra právě vydává

Orhan Pamuk
Nový život

knihy Fra v Café Fra, Šafaříkova 15, P2, info a eshop FRA.CZ, výhradní distribuce KOSMAS.CZ

photo © Radeq Brousil

Orhan Pamuk

NOVÁ EDICE SVĚTOVÉ PRÓZY

Orhan Pamuk: Nový život

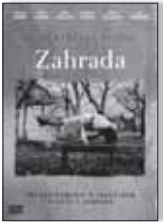
DPC 299 NOBELOVA CENA ZA LITERATURU ROKU 2006

Pokoj 1408
1408
Režie Mikael Håfström, 2007, 94 min.
Palace Pictures 2008

Snímek vznikl na základě povídky Stephen Kinga, přičemž zápletkou připomíná jiné jeho dílo – Shining (1980, režie Stanley Kubrick). Společný je zde ústřední motiv konfrontace hlavního hrdiny s klaustrofobickým prostředím, kde se dějí podivné věci. V obou případech se jedná o horor s výraznými psychologickými prvky. Nesnaží se děsit přímočarým způsobem, ale navodit atmosféru odtržení od reality, kdy hrdina není schopen rozeznat, co je reálné a co je jen výplodem jeho mysli. Spíše než s prostorem a jeho podivnými úkazy je pak konfrontován se sebou samým, se svými zhmotněnými vzpomínkami, představami a sny. Síla Pokoje 1408 spočívá v jeho první polovině, jež se vyznačuje staromilskou, stísněnou náladou a je vizuálně výborně provedena. Režisér používá ostré, hypnotické svícení, dynamickou kameru a časté střihy přes osu k vyvolání plíživé, paranoidní atmosféry. V závěru se snímek bohužel zvrhne v sled efektních katastrofických vizí. Poněkud nefunkčně působí i nastavené dvojité finále. Některé dějové momenty jsou použity chaoticky a odtržené od zbylého kontextu (proč pokoj prochází agresivními změnami – mráz, požár, tajemná prasklina ve zdi atd.?). Jiné, jako třeba hlas mrtvé dcerky použitý z diktafonu v samém závěru, jsou zase použity až příliš doslovně a jejich přítomnost je zbytečná.

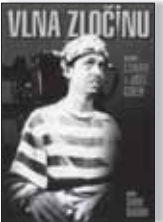
Tomáš Zabilanský

Záhrada
Režie Martin Šulík, 1995, 99 min.
MagicBox 2008

„Teraz je konečně všetko, ako má byť,“ pronáší na konci snímku Marián Labuda, společně se svým synem zahleděný na mladou dívku vznášející se uprostřed zahrady. Režisér Martin Šulík tímto i dalšími snímky potvrdil, že patří k nejzajímavějším tvůrcům nejen ve středoevropském prostoru. Jeho filmy jsou plné tajuplných událostí, předmětů a setkání a Záhrada patří určitě k těm nejlepším. Zatímco Tomáš Vorel hledá svou cestu z města dost křečovitě, Šulíkovi se to v Záhradě povedlo i s několika mystickými přesahy a především nadsázkou. Prostor znovuobjevené zpuště zahrady je tu magickým místem, které skýtá prostor pro setkání nejen se samotnou přírodou, ale i slavnými filozofy či proroky, kteří tudy provedou stádo ovcí, rozbije se jim tu auto, nebo se objeví po noci strávené s uleželou slivovicí, nalezenou podle plánu v deníku předka hrdiny příběhu. Hlas vypravěče dělí film do jednotlivých kapitol, když, podobně jako třeba u verneovek, prozradí, co můžeme v následujících chvílích očekávat. Hlavní roli ztvárnil neokoukaný, i když pro účely filmu možná až příliš tělesně vypracovaný Roman Luknár, kterého skvěle doplňuje Marián Labuda nebo mladičká Zuzana Šulajová. DVD (jen s trailerem) vychází jako další počín šulíkovské kolekce, kterou vydává MagicBox; snad se dočkáme i výborného hraného dokumentu Klíč k určování trpaslíků o Pavlu Juráčkovi.

Jiří G. Růžicka

Vlna zločinu
Crimewave
Režie Sam Raimi, 1985, 83 min.
Hollywood Classic Entertainment 2008

Kriminální komedie z poloviny 80. let by dnes patrně zůstala bez povšimnutí, kdyby pod ní nebyli podepsaní bratři Coenové (scénář) a jejich kamarád Sam Raimi (režie). Vlně zločinu dominuje černohumorná poetika Coenů, setkáme se zde s atributy později osvědčenými ve všech jejich snímcích. Sam Raimi, který měl toho času za sebou i první díl „absolutně brakového“ hororu The Evil Dead, si i zde hraje se stylovými prostředky několika (odlišných) žánrů. To, co v jejich kinematografii ale fungovalo „odděleně“, se v tomto případě třští. Coenové i Raimi jako by neznali míru, nájemní vrazi tak jsou pouhými karikaturami, nadsázka parodických motivů se proměňuje v křeč. Scénáři chybí alespoň kapka věrohodnosti. Příběh nezaujme a postavy naopak v divákovi vyvolávají čiré nesympatie. Nevyznají ani detaily při evokaci dobového koloritu a žánrových postupů, neboť Raimi film přestylizoval. Vlna zločinu představuje smutný důkaz, kdy tvůrčí ambice a talent neznají hranice. Vydání tohoto snímku na DVD, stejně jako důvod, proč se na něj podívat, tak má skutečně opodstatnění pouze ve jménech tvůrců.

Lukáš Gregor

Teodor Anzellotti
Chanson Discreète
Winter & Winter 2007

Spousta nové hudby by bez Teodora Anzellottiho nevznikla – spousta staré hudby by bez něho zase těžko zazněla na akordeon. Na nahrávce jsou zastoupeny oba tyto póly. Anzellottiho přístup k dramaturgii je takřka esoterický. Zohledňuje kategorii „uměřenosti“, vtělenou do čtyř skladeb barokního mistra Johanna Jakoba Frobergera a současně reprezentovanou i ve třech dílech soudobých skladatelů – Luciana Beria, Toshia Hosokawy a Salvatora Sciarrina. Berio psal svou Sequenzu XIII přímo pro Anzellottiho. Stará hudba je na ní pravidelně střídána novou, vzniká jakási metaskladba na jediné nadčasové téma, život v jeho vznosných i přizemních projevech a smrt, již se barokní lidé nebáli hledět vstříc. Jednou ze skladeb je Frobergerova Meditace „na vlastní smrt“, jinou zase Lamentace „nad tím, jak mě okradli“ – skladatel připojuje doporučení hrát skladbu s větší ohleduplností, „než jakou ke mně projevil ten voják“. Akordeon je v Anzellottiho rukou nástrojem mistrovským a výrazově tvárným, ostatně právě díky Anzellottimu je dnes už také konstrukčně hodně komplikovaný. Skladatel s ním zachází podobně, jako Berio zacházel s hudebním materiálem – počítá se zkušeností, kterou akordeon za dobu své existence nabyl, takže na jedné straně je otevřený symbolice ubyl, již je nástroj zatížen, a na druhé se svým uměním dotýká nejsubtilnějších hudebně-filosofických dimenzí.

Wanda Dobrovská

Morning Recordings
The Welcome Kinetic
Loose Thread / Starcastic 2007

Chicago můžeme směle vnímat jako křižovatku nezávislé hudby. Tam, kde se před dvěma staletími směňovaly první výpěstky západních farmářů za průmyslové výrobky Východu, dochází dnes k fúzím v oblasti kultury. Labely jako Thrill Jockey, Kranky nebo Drag City už dlouho těží z této jedinečné konstelace na poli nezávislé rockové muziky. Parta okolo Pramoda Tummaly (ex-Melochrome) sice nevydává na žádném z těchto slavnějších labelů, ale ani vydavatelství Loose Thread není v nezávisle rockových kruzích žádným vyjukaným zelenáčem. Pramod má rád velkokapellový zvuk ze 70. let. Devět muzikantů, kteří mu kryjí záda, obsluhuje veškerý rejstřík nástrojů od dechů až k cimbálu. Ve svém středu také ukrývají postavy jako Edith Frost (známou právě z Drag City) nebo multiinstrumentalistu Barryho Phippse, byvšího parťáka z Melochrome. Nálada desky lavíruje někde mezi surfařskou lehkostí The Polyphonic Spree, new-country nádechy Lambchop a anglickou uhlažeností Tindersticks. Takže další kapela-projekt na křižovatce, u které zatím není jasno, kterým směrem se vydá. Snad si Pramod vybere ten, který mu přinese osobitý zvuk a třeba i větší popularitu.

Pavel Zelinka

HT
Absinth
Duna 2007

HT patří ke základním souborům slovenské punkové a postpunkové scény. Ani po svém obnovení se nevzdali radikálních názorů a tvrdé kritiky současné společnosti, zejména Slovenska: „Sme iba národ hotentotov, Pobrežie kocoviny, biele miesto na mape sveta, čierna diera Európy...“ zpívají v písni Hotentoten a rozvíjejí v parafrázi: „Rozkradli, pobrali, čo sa len dalo... Zbalili kufre a vypadli s nimi/ užívať sveta bez trestu, bez viny... žiadnu paniku, všetci sú už v Mexiku.“ Poučili se, že změna mnoho nového nepřinese, jenže HT dokážou jít za klišé hesel a dělat si legraci ze sebe, což ukazuje zparchantělé reggae G18 o úspěšnějších souputnících. Kvůli tomu se dá zapomenout i na banality o bílé holubici, již vytékají z krvavých očí krvavé slzy, byť akusticky úvod s cellem a španělkou i patetická gradace dávají vzpomenout na doby festivalu politické písně. Bohužel tato píseň jen potvrzuje, že skupina těžko hledá styl. Řízný HC/punk úvodního N.K.R. a nadupaný melodický punk Nárezu, Hotentoten a Mexika jí už nestačí. A tak se Mistero X nese v duchu nu-metalu a Schizofrenia nabízí temný postpunk, výrazný refrén však ukazuje, že HT to táhne ke střednímu rockovému proudu, což potvrzují Mosty. Pomalu gradující písnička je dobrá, ale vedle radikálních skladeb působí nepatříčně. Nesoulad mezi poselstvím a uměřenou hudbou potvrzuje Revolution, začínající jako folková balada.

Alex Švamberk

Bůh Východu i Západu

Orhan Pamuk a jeho kniha Jmenuji se Červená

Orhana Pamuka (1952), rodáka z Istanbulu, intelektuála se světovým renomé a zároveň istanbulského patriota, jako by už jeho vlastní život předurčoval k pohybu na hranicích kultur, ke slučování zdánlivých protikladů.

ONDŘEJ KAVALÍR

Podobně jako o něco slavnější a světovým jazykem píšící Salman Rushdie i Orhan Pamuk absolvoval část vzdělání v angličtině, což později zúročil při svých přednáškách na newyorské Columbijské univerzitě. Na rozdíl od Rushdieho, pro kterého je angličtina druhým rodným jazykem, jehož prostřednictvím popisuje zkušenost dvojí kultury, Pamuk nikdy nepsal jinak než turecky, jazykem národa, který nepatří mezi světové velmoci a jenž bývá přes svou stoletou proevropskou orientaci tradičně chápán pouze v blízkovýchodním kontextu.

Čtivý experiment

Navzdory jazykovému handicapu si Pamukovy romány poměrně záhy našly cestu i na Západ. A nejen to. V Evropě se jim dostalo vřelého kritického přijetí. Pamukův předposlední román, *Jmenuji se Červená* (Benim Adim Kirmizi, 1998), je toho dobrým příkladem. Ve Francii byl vyhlášen nejlepším zahraničním knihou roku, byla mu udělena cena *IMPAC Dublin*, *Mírová cena německých knihkupců* i italská *Premio Grinzane Cavour* a další.

Vzhledem k tomu, že největších ohlasů se román dočkal v anglofonních zemích, v Německu a ve Francii, dalo by se spekulovat, nakolik to vypovídá o skutečných literárních kvalitách a nakolik to celé může mít podobu smířlivého politického gesta. Všechny zmiňované země mají totiž zkušenost, často velmi akutní a bolestnou, se soužitím odlišných kultur, což je pro nás, zatím zdánlivě chráněné před těmito konfrontacemi, skutečnost možná trochu opomíjená. A v podobném duchu můžeme uvažovat o souvislosti Pamukovy Nobelovy ceny s graduujícím napětím mezi Evropou a islámským světem, nemluvě o několika let staré kauze, kdy byl spisovatel vystaven perzekuci tureckých úřadů kvůli znovutevření tabuizované otázky arménské genocidy.

Ovšem stačí se do zmíněného románu začíst a pochopíme, že kritiky označující jej za Pamukovo *chef d'oeuvre* nejsou vůbec nadsazené. Prvním dojmem, který v nás vyvolá, je bezpochyby poněkud pozapomenutý, radostný požitek z četby. Pamuk totiž dokáže být čtivý a zábavný, aniž by nutně rezignoval na experimentální románovou formu. Výsledkem je šťastné spojení vědních prvků triviální literatury, ovšem s postmoderně ironickým nadhledem, připomínajícím Ecova *Jméno růže*, s náročně prokomponovaným celkem. Román od počátku rozvíjí dvě silné příběhové linie, které s trochou nadsázky můžeme rozdělit na mužskou a ženskou: první je příběhem vraždy a téměř detektivního pátrání po viníkovi, druhá zase příběhem přerušené lásky, nucené překonávat řadu překážek, a to vše v atraktivním historickém prostředí doby osmanské. (V té nejtriviálnější rovině se už tady projevuje dvojí symbolika červené barvy z názvu – jako barva lásky i prolité krve.) Pamuk oba příběhy rozvíjí s velkou péčí a invencí, bravurně pracuje s napětím, tajemstvím i čtenářským oče-

káváním, které v samotném závěru uspokojí, přitom ale uniká nástrahám happy endu.

Něco z Šahrazád, něco z Borgese

Spisovatelovo literární mistrovství se projevuje nezřetelněji ve zdánlivé lehkosti, s níž volně propojuje různé roviny románu – vyprávění s poetickou evokací a literární meditací. Pamuk jako málokterý jiný současný autor hravě a inspirativně spojuje západní umění románu a jeho cit pro prozaický detail spolu s velkorysým epicko-metafyzickým rozměrem, kterému jsme od dob klasického románu téměř odvykli (důležitou roli v knize hraje zážitek smrti jedné postavy a putování duše zásvětím), a východní tradici navíjení a zřetězování příběhů, jak ji asi nejlépe známe z *Příběhů tisíce a jedné noci*. Román je členěn do řady zdánlivě fragmentárních kapitol vyprávěných v první osobě, čímž dochází k znásobení vypravěčských hlasů předávajících si štafetu příběhu. Výsledkem této literární polyfonie, zpočátku zdánlivě nahodilé, ale postupně neomylně směřující k závěrečné harmonii, je velmi plastický obraz románového světa, neboť vedle lidských postav k nám promlouvají také nebožtíci, pes, mince, smrt, kůň, ďábel i samotná červená.

Pamuk tento svět vykresluje pomalu a rozvážně, záměrně nás udržuje v napětí, nespěchá. Ostatně na pěti stech stranách se odehraje „pouze“ devět zimních dnů roku 1591. Autor s velkou láskou evokuje atmosféru zavátého města, jeho ticho a nehybnost, zasněnou melancholií sněhu. Tehdy postavy v ulicích nacházejí zledovatělé vzpomínky, po nichž lze nebezpečně snadno sklouznout přímo do náruče nostalgie, kdy jen stěží odlišíte místo vzpomínky od jejího času: „Máte-li rádi nějaké město a hodně jste se v něm nachodili, nejenom vaše duše, ale i vaše tělo si ještě po letech pamatují jeho ulice natolik, že ve chvílích smutku, kdy se k zemi zádumčivě snášejí těžké sněhové vločky, vás nohy samy od sebe zavedou na váš oblíbený kopec.“ Stejně jako Pamukova vzpomínková kniha *Istanbul* (2003, česky 2006, viz A2 č. 17/2007) je i tento román poctou městu, kde prožil většinu života – Istanbulu, rozkročenému mezi Evropou a Asií.

S bílými ulicemi za okny, na pozadí zimní nehybnosti pak Pamuk dobrodružné zákruty vyprávění prokládá tišinami meditací o knihách, o čtení a především o malířství a křehké nesmrtelnosti iluminací – to vše je zjevně částečně inspirováno otcem literární postmoderny J. L. Borgesem, k němuž se přímo odkazuje prostor sultánovy pokladnice (variací na Borgesovu labyrintickou knihovnu), v níž probíhá pátrání po vrahovi, i opakující se motiv slepoty.

O ztracenou duši modernity

Milan Kundera v jednom ze svých esejů popisuje, jak mu teprve četba Rushdieho odhalila poezii islámské kultury v její jedinečnosti. Pamukova kniha má na evropského čtenáře stejný účinek. Na jejích stránkách můžeme okouzleně vstřebávat poetiku kultury, která je sice odlišná od té naší, ovšem zdaleka ne tak vzdálená, jak si myslíme, kultury, jež je navzdory své blízkosti námi spíše neviděná, opomíjená. V tomto smyslu román *Jmenuji se Červená* může pro její nové ocenění znamenat tolik jako Ecův výše zmíněný román pro obnovu zájmu o středověk.

Jsme tak znovu konfrontováni s hodnotou odlišnosti, která nám umožňuje být tím, kým jsme. Pamuk oba břehy Bosporu sblíží a pře-

klenuje prostřednictvím krásy a pochopení, na stránkách románu dochází k imaginárnímu soužití Východu i Západu. V jedné scéně duše zemřelého hovoří s Bohem, který říká: „Mně náleží východ i západ.“

Jenže navzdory, či spíše kvůli svému tolerantnímu humanistickému postoji Pamuk nezastírá přítomné konflikty. Právě zde leží myšlenkové těžiště románu, jeho nejhlubší symbolická rovina. Pokud je v souvislosti s tisíciletým výročím muslimského kalendáře, které si sultán přeje oslavit zhotovením knihy, jež by byla obrazem jeho světa, zavražděn jeden z iluminátorů, zápletka dalece přesahuje očekávaný psychologicko-detektivní rámec. Prostřednic-

a mysleli si, že se i obrazy dělají kvůli příběhům. A zatím malovat znamená pátrat přímo po Božích vzpomínkách, vidět svět tak, jak ho vidí On.“

Prostřednictvím čtivého příběhu se Pamuk dostává k nejaktuálnějšímu tématu, k samému dilematu modernity: pokorná a závazná kontinuita tradice tak stojí proti expandujícímu modernímu individualismu, pokrok je vykoupen odcizením a samotou, protože přijmout inovace znamená oslabit, či dokonce ztratit tradici, včetně té náboženské. A s tím související proces sekularizace může být vnímán jako rouhání, jako soupeření s Bohem, což vyvolává odpor a násilí. Zavražděný ilu-

Portrét malíře z doby Mehmeda II. (2. pol. 15. stol.)

tívím tohoto zjevného gesta se totiž projevují konflikty mezi odlišnými mentalitami ležícími pod kulturními nánosy a vrstvou všednosti. V následných úvahách o malířství zdaleka nejde jen o ně, ale o celý postoj ke světu, který zaujímáme. Tak tu stojí východní tradice miniatury proti západnímu individuálnímu portrétu (postavit se do středu obrazu, na místo Boha), malba, jak ji vidí oko, proti malbě, jak ji vidí rozum, neboli božské perspektivě. „Bůh stvořil svět nejdříve proto, aby ho člověk viděl. A pak nám dal slova, abychom spolu sdíleli všechno, co vidíme, a rozmlouvali o tom, jenže my jsme ze slov udělali příběhy

minátor je jen zástupným symbolem všeho, co bylo v překotné honbě za moderností obětováno a zničeno. A nad tím vším se vznášejí největší Pamukova obava, kterou sdílí asi všechny země vzhlížející k Evropě: „Po celý život budou napodobovat Franky, aby získali svůj osobní styl (...) A právě proto, že napodobují Franky, nikdy žádný vlastní styl nezískají.“ Naštěstí nám tento román dává jistý příslib, že situace není úplně beznadějná.

Autor je kritik, dramaturg a redaktor nakladatelství Labyrint.

Orhan Pamuk: Jmenuji se Červená.

Přeložil Petr Kučera. Argo, Praha 2007, 505 stran.

OBJEDNÁVKA PŘEDPLATNÉHO

A2kulturní týdeník

☒ zaškrtněte druh	noviny do schránky	elektronické noviny a přístup do archivu	čtvrtletní 13 čísel	půlroční 26 čísel	roční 52 čísel
TIŠTĚNÉ	☒		☐ 280 Kč	☐ 520 Kč	☐ 988 Kč
ELEKTRONICKÉ		☒	☐ 195 Kč	☐ 364 Kč	☐ 650 Kč
STUDENTSKÉ	☒	☒	☐ 221 Kč	☐ 429 Kč	☐ 832 Kč
KOMPLET	☒	☒	☐ 312 Kč	☐ 611 Kč	☐ 1196 Kč
SPONZORSKÉ (roční)		☐ stříbrné 2600 Kč	☐ zlaté 5200 Kč	☐ platinové 10400 Kč	

ADRESA PŘEDPLATITELE

titul jméno příjmení

organizace

ulicePSČměsto

telefon e-mail

ADRESA PRO ZASÍLÁNÍ jiná než fakturační, např. obdarovaného

titul jméno příjmení

organizace

ulicePSČměsto

telefon e-mail

PLATBU PROVEDU

☐ složenkou A, z obdržených údajů lze platit i převodem

☐ fakturou, uveďte IČDIČ

☐ prostřednictvím SIPO, uveďte spojovací číslo

OBJEDNÁVKY PŘIJÍMÁ jménem vydavatele firma SEND

adresa: SEND, Předplatné, P.O. Box 141, 140 21 Praha 4

tel.: 225 985 225 fax: 225 341 425 sms: 605 202 115

e-mail: send@send.cz www.send.cz

PŘEDPLATNÉ SE VYPLATÍ!

- neuteče vám žádné číslo
- noviny nemusíte shánět, najdete je ve středu ve vaší schránce
- ušetříte až 312 Kč ročně
- k ročnímu předplatnému zápisník MOLESKINE REPORTER v ceně 226 Kč zdarma

tydenikA2.cz/moleskine

ovšem

Je to dvanáct let, co začaly nevládní organizace i tisíce signatářů petic požadovat po české vládě a parlamentu, aby odsoudily porušování lidských práv v Tibetu. Jako první tomuto tlaku před deseti lety podlehl Senát. V následujících letech pak proběhla řada koncertů, výstav a veřejných akcí na podporu Tibetu, stovky českých radnic vyvěšovaly na znamení solidarity každým rokem na výročí povstání ve Lhasě tibetskou vlajku. Oficiální česká zahraniční politika mezi tím lavírovala. Tu trochu kritiky, tu naopak trochu medu pro čínské úřady. Šlo prý mimo jiné o zakázku na nějakou elektrárnu. Teprve po posledním násilném potlačení protestů čínskými úřady přijala letos 17. března česká vláda usnesení, v němž se zastává práv Tibeťanů, a 1. dubna pak obdobnou rezoluci konečně odsouhlasila i Poslanecká sněmovna. Přátelé Tibetu, a mezi nimi hlavně aktivista Stanislav Penc, svým úsilím dlouhá léta sahali do svědomí českých politiků a dokazovali, že lidská práva jsou nedělitelná. Možná tím pomohli Tibeťanům, ale především nám samotným.

Filip Pospíšil

Od 1. 1. 2009 Česko předsedá EU a bude se na něj upírat pozornost celé Evropy, upozornil Jan-Lucas van Hoorn, velvyslanec Nizozemského království v Praze, na tiskové konferenci Za pět minut 12, věnované pražské kultuře. Tanec Praha musel odřeknout představení francouzského souboru – Francouzi nás považují za kulturní národ a těžko jim vysvětlit, že český partner neví, jestli na ně bude mít peníze. Zadlužené Divadlo Archa v podstatě (kdyby chtělo) nemůže ukončit činnost i kvůli zahraničním partnerům, kteří získali domácí granty jen proto, že spolufinancování zaručila česká strana. (Ne)kulturní politika pražské radnice tak přesahuje lokální rozměr. Není to domácí ostuda, ale ostuda mezinárodní. Tanec Praha patří vůbec k nejkřiklavějším příkladům amatérismu radnice. Nejprve si festival radní a zastupitelé odhlasovali v kulturní politice města jako jednu z významných akcí hodných podpory. Letos mu však v programu partnerství zatím nedali ani korunu. Šetří peníze na příští rok, protože se chtějí festivalem chlubit? Spíš to vypadá, že na radnici v oblasti kultury nevědí, která bije.

Jana Bohutínská

Téměř každý návštěvník Samoy si všimne mužů se rtěnkou na rtech, kteří procházejí ulicemi na vysokých podpatcích, s nalakovanými nehty na rukou a nohou a kabelkou přes rameno. Nejsou to transvestité ani homosexuálové. Říká se jim tu „Fafafine“. Když tu má rodina nedostatek dívek, prohlásí jednoho z malých chlapců za „dívku“. Oblečou ho jako mladou ženu a začnou se k němu chovat, jako by byl ženského pohlaví. Na jeho city či sexuální orientaci neberou ohled. Chlapec a později mladý muž je často psychologicky zdeptán: fyzicky se cítí jako muž, musí se však chovat jako žena. Fafafine jsou často pohlavně zneužíváni členy vlastní rodiny. Počet znásilněných dětí v Samoe je vysoký. Oběťmi jsou většinou chlapci. I když i dívky tu trpí. Minulý měsíc soud osvobodil devatenáctiletého muže, který si „jen hrál“ s pohlavními orgány tříleté dívky. Nejvyšší soudce země – Patu Tiava’asu’e Falefatu Sapolu – prohlásil, že obžalovaný dívku neznásilnil, neboť ta již nebyla, podle slov expertů, pannou. Nenařídil však vyšetřování, které by odhalilo, kdo dítě panenství zbavil. Ani organizace OSN či zdejší nevládní organizace si však netroufají zahájit vyšetřování zneužívání dětí, protože se bojí, že je vláda obviní, že si „neváží místní kultury“.

André Vltček

Česká literatura podle Akademie literatury české je, jak ukázal třetí ročník předávání jejích cen, pojem úzký. V tom prvním dostal Cenu Boženy Němcové (za „dílo, které významně přispělo k rozvoji české literatury“) Jiří Žáček od tehdejší předsedkyně organizace Evy Kantůrkové. Letos putovala k Evě Kantůrkové Cena Ladislava Fukse (za „celoživotní zásluhy o rozvoj české literatury“) z rukou předsedy čerstvého – Jiřího Žáčka. A co že bylo tím významným dílem? Poslední album usvědčeného komunistického donašeče a hudebníka Jaromíra Nohavici Strážný anděl. To, že laudatio na něj sepsala a přednesla opět Eva Kantůrková, snad už ani nezarazí. Přestože Akademie funguje už od roku 2005, nedozvíme se o ní stále téměř nic. Webové stránky neexistují, mail na doméně mbox.vol.cz se také nemění a členové zůstávají v utajení. Partnerem tajuplné organizace je Národní knihovna, sponzorem televize Nova. Jak pronesl Jiří Žáček v úvodní řeči, dokáže Kantůrková, která za vznikem spolku stojí, „spojuvat nespojitelné“: disidenty, normalizační pisálky, podniky národní i nadnárodní. Vždyť i ta literatura je univerzální.

Jiří G. Růžička